

Jan van Origo

Een zoektocht van ons bestaan – deel 1

Wie ben jij

“Wie ben jij” gaat over jou en mij en over alles dat met ons in verbinding staat. Zijn jij en ik verbonden of zijn wij gescheiden? Wat maakt jou tot degene die jij bent? Wie ben jij voor jouw geboorte en wie zal jij zijn na jouw overlijden? Besta jij zonder heeal? Hoe ben jij bewust van jezelf? En hoe zijn anderen zich bewust van jou?

Wij gaan op zoek naar de weg die jou vormt tot wat jij bent. Deze zoektocht zal een thuiskeer zijn. Onze tocht voert van het begin tot nu. Aan het einde zullen wij terugkijken op onze reis. Wij zien dat alles in een zucht is volbracht.

Ω Uitgeverij
Amsterdam

Wie ben jij

Een verkenning van ons bestaan

Deel 1

Jan van Origo

Copyright © 2011 by Jan van Origo

Dit werk is gelicenseerd onder een [Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 3.0 Unported licentie](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/)

Photos, images, renderings and quotations in the text may be copyrighted by third parties.

ISBN-13 xxx-x-xxxxxxx-x-x

Ω Uitgeverij – Amsterdam

Website:

E – mail:

Met dank aan

Zonder de bekende adem die in één zucht het volledige heelal van begin tot einde vormt, is dit boek niet mogelijk. Ik ben mijn dank verschuldigd aan de eeuwige wind – in Sanskriet वात of vāta – als manifestatie van deze adem.

Mijn dank ben ik verschuldigd aan alle manifestaties in het heelal die in haar ontelbare variëteiten bestaan.

Als mens erken ik mijn diepe dankbaarheid aan het heelal en de wereld waar wij in leven. Het ontstaan van dit boek vindt plaats in deze omgeving; zonder dit is een boek niet mogelijk.

Zonder de bijdrage van alle vrouwen, mannen, moeders, vaders, kinderen, zwervers, jagers-verzamelaars, landbouwers, ambachtslieden, krijgers, monniken, priesters, heersers, wetenschappers en mensen niet vermeld vanaf het begin tot nu, is dit boek niet mogelijk.

Ons heelal en de wereld zijn door vele geleerden op talloze manieren bestudeerd. Zonder de uitkomsten van deze onderzoeken zou dit boek niet kunnen bestaan. Ik heb diepe erkentelijkheid voor alle studies.

Speciaal dank ik:

- mijn vader en moeder, zussen en familie,
- vrienden en collegae,
- docenten, scholen en universiteit,
- Dorpen waar ik heb gewoond, scholen die ik heb bezocht en plaatsen waar ik heb gewerkt.

Zonder de voortdurende steun van Marieke – mijn vrouw, en Hanna en Jaap – onze kinderen, zou het schrijven van dit boek niet hebben plaatsgevonden. Zij gaven onschatbare bijdragen.

Mogelijke fouten en omissies in dit boek zijn uitsluitend mijn verantwoordelijkheid. Ook heb ik gepoogd om de verwijzingen zo volledig mogelijk te maken. Wordt een mogelijke verwijzing ten onrechte niet vermeld, dan verzoek ik deze omissie te melden.

Beeldmateriaal – vrij van copyright – is onder vermelding van de bron bij de tekst te voegen. Mochten eigenaren van beeldmateriaal hun copyright willen laten gelden, dan verzoek ik dit aan mij kenbaar te maken. Uiteraard zal ik het betreffende beeldmateriaal aanpassen aan de wensen van de rechtmatige eigenaren.

Aanhalingen uit andere teksten zijn cursief onder bronvermelding in de tekst opgenomen. Deze aanhalingen vallen buiten de Creative Commons License, want deze vermeldingen uit andere bronnen vallen mogelijk onder een andere vorm van auteursrecht.

Inhoudsopgave

Inleiding	9
Weblog	11
○ Hallo iedereen!	11
○ Eerste concept van het boek klaar	12
○ Inleiding tot het ontstaan van “Wie ben jij”	13
○ Voor wie schrijf ik “Wie ben jij”?	15
○ Aanvang van de zoektocht	17
○ De 17 speciale aanlegplaatsen	19
○ Inhoudsopgave van het boek	23
○ Mythen	27
○ Rituelen – Deel 1	31
○ Rituelen – Deel 2	37
○ Een	43
○ Een – Bloesem	51
○ Een – Solipsisme	55
○ Een – Het universum is een droombeeld	61
○ Een – Pantheïsme	65
○ Een – Pantheïsme – Indra’s net	69
○ Een – “Powers of Ten”	73
○ Twee – Scheiding aarde en lucht	77
○ Twee – Jij en ik gescheiden	81
○ Twee – Eerste ordening	85
○ Twee – Tweelingen en tegenstellingen	89
○ Twee – Nacht aan het begin van de lente	93

o Drie – Dubio transcendit	97
o Drie – Persoon in het midden	101
o Drie – Object in het midden – Deel 1	107
o Drie – Object in het midden – Deel 2	111
o Drie – Object in het midden – Deel 3	115
o Drie – Object in het midden – Kerk	119
o Drie – Object in het midden – Kerk 2	125
o Drie – Object in het midden – Bezinningsruimten	133
o Drie – Object in het midden – Offer	139
o Drie – Object in het midden – Lam Gods	147
o Drie – Geest in het midden – De Duif	155
o Drie – Object in het midden – Het Woord	161
o Intermezzo	167
o Intermezzo – Vijf skandha's	171
o Een dag zonder gisteren – een dag zonder morgen?	175
o Intermezzo – Vijf werkelijkheden en vijf skandha's	179
o Intermezzo – Herdenking van gevallenen	183
o Intermezzo – Amateurs	189
o Intermezzo – Een oorlog als geen ander	195
o Een oorlog als geen ander – de hoofdrolspelers	201
o Een oorlog als geen ander – een fatale regatta	211
o Intermezzo: Bijbel in Sanskriet	219
o Intermezzo: Waarom Sanskriet?	225
Bibliography	231
Index	243
Licentie: Creative Commons	245
Slot tekst	247

Inleiding

*Introibo*¹

Het boek "Wie ben jij" gaat over jou en mij² en over alles dat met ons in verbinding staat. Niets is op voorhand buitengesloten. Zijn jij en ik verbonden of zijn wij gescheiden? Op welke wijze zijn wij met elkaar verbonden? Wanneer en waar zijn wij gescheiden? Wat maakt jou tot degene die jij bent en wie hebben daar een aandeel in? Wie ben jij voor jouw geboorte en wie zal jij zijn na jouw overlijden? Besta jij zonder heelal? Welke relatie heb jij met het heelal? Hoe ben jij bewust van jezelf? En hoe zijn anderen bewust van jou? Hoe is de omgeving zich bewust van jou? Bestaat er een heelal zonder denken en bewustzijn? Bestaat er denken en bewustzijn zonder heelal? Het antwoord op al deze vragen is voorlopig onbekend, maar toch stellen wij deze vragen.

Nu zo ongeveer alles in beeld is, ontstaat de vraag waar te beginnen. De verteller van de Mahābhārata door Peter Brook³ zegt in de openingsscène: "Het begin is altijd in nevelen gehuld, ik weet niet hoe te beginnen". "Begin bij jezelf", krijgt de verteller als advies. Laten jij en ik beginnen bij het begin – bij jouw geboorte: bij de geboorte van het zijn.

Na de geboorte gaan wij op zoek naar de weg die jou vormt tot wat jij bent. Deze zoektocht – met 19 aanlegplaatsen⁴ – zal een thuiskeer zijn. Odysseus deed tien jaren over zijn reis van Troje naar huis. Wij doen heel wat langer over onze Odyssee: onze tocht voert van het begin tot nu. Aan het einde zullen wij terugkijken op onze reis. Wij zien dat alles in een zucht is volbracht.

¹ *Introibo ad altare dei*: ik betreed het altaar van God

² De hoofdpersonen die de zoektocht verrichten, zijn fictieve personen. Geen bestaand mens heeft model gestaan voor een van de hoofdpersonen. Hun namen kunnen Alleman en Iederman zijn.

³ Bron: DVD Peter Brook, Mahabharata – Het ultieme verhaal

⁴ Zie het bericht "De 19 speciale aanlegplaatsen"

Dit deel 1 van “Wie ben jij” is een weergave van de berichten op de weblog [janvanorigonl.WordPress.com](http://janvanorigonl.wordpress.com) over het ontstaan van het boek met dezelfde werktitel. In dit deel zijn de volledige berichten opgenomen over de eerste drie hoofdstukken van het boek.

De volgende twee delen van het boek zullen de berichten gaan omvatten over hoofdstuk 5 en hoofdstuk 7 van het boek in wording.

De hoofdpersonen die de zoektocht verrichten, zijn fictieve personen. Geen bestaand mens heeft model gestaan voor een van de hoofdpersonen. De auteur heeft hen beschreven in de eerste en tweede persoon enkelvoud om de afstand tot de lezer te verkleinen, maar zij zijn niet de auteur en niet de lezer. Hun namen kunnen Alleman en Iederman zijn.

Weblog

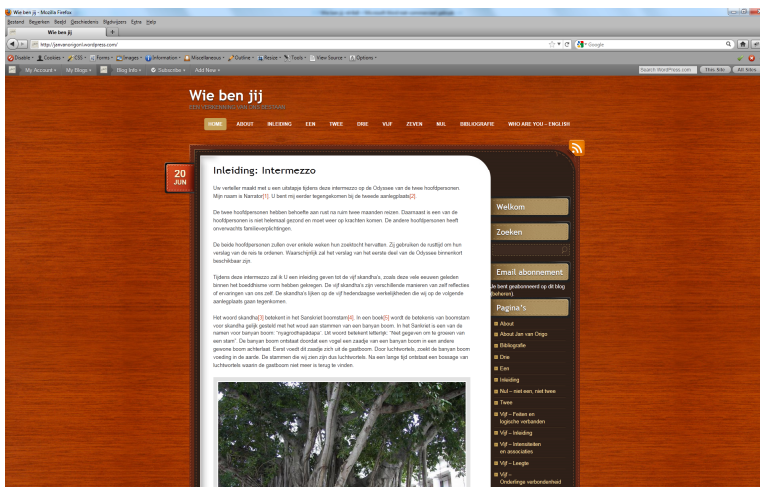
Hallo iedereen!

19 februari 2011

Welkom op de weblog: [janvanorigonl.WordPress.com](http://janvanorigonl.wordpress.com).

Dit is het eerste bericht.

Bedankt voor het bezoek aan deze Weblog!

Eerste concept van het boek klaar

4 maart 2011

Na ongeveer vijf maanden schrijven heb ik in ruwe vorm het eerste concept af van het boek met de werktitel "Wie ben jij".

Nu zal ik beginnen met het herschrijven van de tekst en met het aanvullen van de leemtes in de tekst. Ik hoop dat het herschrijven iets sneller gaat dan het opzetten van de eerste ruwe versie.

Voor het invullen van de leemtes moet ik nog een aantal bronnen raadplegen.

Na het herschrijven volgt het redigeren van het tweede concept tot de eind versie. Er is dus nog voor zeker een half jaar werk.

Met deze blog kunnen jullie het proces van het herschrijven met mijn achterliggende overwegingen volgen.

Ik hoop dat jullie het interessant vinden om het boek te zien ontstaan.

Veel leesplezier gewenst!

Inleiding tot het ontstaan van “Wie ben jij”

6 maart 2011

In oktober 2010 ben ik begonnen met het schrijven van de eerste ruwe versie van het boek. Ik heb er voor gekozen om dit eerste concept met tekortkomingen en hiaten volledig af te ronden. Deze keuze heb ik gemaakt om te voorkomen dat de eerste hoofdstukken gereed zijn en een schrijversblock mij gaat belemmeren bij het schrijven van de rest van het boek.

Een jaar geleden was ik van plan om een essay of een boek te schrijven over de inhoud van hoofdstuk 5 van het boek “Wie ben jij”. De eerste gedachten voor dit essay zijn in 2005 ontstaan toen mij een bijdrage werd gevraagd voor een liber amicorum met als thema “Bouwen”. In deze bijdrage heb ik vijfdenkkaders proberen weer te geven die als vensters zicht bieden op een drieluik.

Het drieluik bestond uit het hoofdliuk “Kijken en denken” en de twee zijluiken “Muziek” en “Fysiek bouwen”.

De vijf denkkaders waren:

- Dingen en logische verbanden
- Intensiteiten en associaties
- Onderlinge verbondenheid
- Leegte
- Doorzicht van de voorgaande denkkaders

In de loop van de tijd waren mijn gedachten voor de vijf denkkaders verder ontwikkeld en vorig jaar had ik voldoende materiaal voor een essay over deze vijf denkkaders.

Tijdens de zomer van 2010 heb ik veel tijd gestoken in het verkrijgen van kennis en vaardigheden in het schrijven van boeken en essays. Dit heeft er toe geleid dat ik heb besloten om een boek/essay te gaan schrijven voor een breder publiek. De voetnoten bij de tekst hebben als doel om enerzijds verdieping en achtergrond te geven voor meer geïnteresseerde lezers en anderzijds vermelding van referenties te verschaffen voor de meer wetenschappelijk georiënteerde lezers.

Bij het opstellen van een inhoudsopgave en het in steekwoorden weergeven van de inhoud van de hoofdstukken, kwam ik er in de herfst van 2010 achter dat mijn interesse breder was. Ik wenste mijn ambitie bij te stellen. Dit heeft geresulteerd in de voorliggende inhoudsopgave van het boek "Wie ben jij".

Voor wie schrijf ik “Wie ben jij”?

9 maart 2011

Het toekomstige boek “Wie ben jij” heeft betrekking op jou, mij en alles om ons heen. Het gaat over het begin der tijden en over hoe jouw voorouders geboren werden en opgroeiden. Het gaat ook over wie jij was voordat jij geboren bent. Niets is op voorhand buiten gesloten. Wij gaan op zoek naar jou en mij en naar het “volkomen al en een” waarin jij en ik zijn opgenomen en waaruit wij zijn voortgekomen. Het boek wordt dan ook geschreven voor jou en mij en voor alles om ons heen.

Het idee voor deze doelgroep van het boek is ontstaan tijdens het kijken naar de openingsscène van de bewerking van de Mahābhārata door Peter Brook [\[1\]](#). De Mahābhārata is een religieus en filosofisch epos uit India dat bestaat uit ruim 100.000 verzen waardoor het meer tekst omvat dan de Bijbel en de Ilias en Odyssee samen. De titel Mahābhārata betekent volgens Wikipedia (NL) “het grote zijn” of “de gehele wereld” [\[2\]](#).

In de eerste scene zegt de verteller tegen de luisterende jongen: “Het verhaal gaat over jou, jouw volk, hoe jouw voorouders werden geboren en opgroeiden. Het is de geschiedenis van de mensheid in dichtvorm. Als jij goed luistert, ben jij iemand anders als het verhaal ten einde is”. De Mahābhārata is het verhaal van India in dichtvorm.

Op soortgelijke wijze gaat het boek “Wie ben jij” over ons verleden, over ons heden en over onze toekomst; niets wordt buitengesloten. Het gaat over wat wij gemeenschappelijk hebben, hoe wij verschillen, hoe wij tot elkaar staan en hoe wij in de wereld staan.

Zijn de doelgroep en het onderwerp ambitieus en veel te breed? Zeer zeker, maar wij staan voortdurend in relatie met alles om ons heen, zoals wij ook voortdurend ademen. Omdat alles om ons heen zo doodgewoon is, merken wij het pas op wanneer het er opeens niet meer is; waarschijnlijk is water het laatste dat een vis zal ontdekken.

In de volgend berichten zal ik meer vertellen over de manier waarop en de vorm waarin het boek gestalte gaat krijgen.

[1] DVD Peter Brook, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Mahabharata> – Het ultieme verhaal

DVD – cover: bron -[http://en.wikipedia.org/wiki/The_Mahabharata_\(1989_film\)](http://en.wikipedia.org/wiki/The_Mahabharata_(1989_film))

[2] Zie: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Mahabharata> en <http://en.wikipedia.org/wiki/Mahabharata>. Waarschijnlijk is de herleiding in Wikipedia (NL) van Mahābhārata tot “het grote zijn” of “de gehele wereld” niet correct. De auteur van het lemma in Wikipedia heeft mogelijk “bhā” gelezen als bha dat “zijn” betekent. Volgens een elektronische versie van Monier-Williams betekent bhārata “afstammelingen van de bharata's” in het Sanskriet.

Aanvang van de zoektocht

12 maart 2011

Nu na het vorige bericht [\[1\]](#) zo ongeveer alles in beeld is, ontstaat de vraag hoe te beginnen.

De verteller van de Mahābhārata door Peter Brook [\[2\]](#) zegt in de openingsscène: "Het begin is altijd in nevelen gehuld, ik weet niet hoe te beginnen". [\[1\]](#)

[\[3\]](#)

"Begin bij jezelf", krijgt de verteller als advies.

Laten jij en ik beginnen bij het begin - bij jouw geboorte.

Eerst zal ik jou teleurstellen. Dit boek begint niet op jouw geboortedatum waarop jij volgens de burgerlijke stand de baarmoeder hebt verlaten. Ook nemen wij niet als startpunt het tijdstip van jouw conceptie negen maanden eerder. In China en Vietnam ben jij bij het verlaten van de baarmoeder al één jaar oud [\[4\]](#). Tijdens deze negen maanden in de

baarmoeder heb jij ongeveer de hele evolutie doorlopen. Hierna ben jij ontwikkeld van zuigeling, baby, peuter, kleuter, kind, jongeling tot volwassene. Maar deze reis vanaf jouw conceptie tot nu heeft jou nog steeds niet gemaakt tot wie jij bent.

Jouw geboorte ligt bij het begin van alles. Daar begint onze zoektocht naar "Wie ben jij". Na jouw geboorte is een reis met vele stadia begonnen naar het "hier en nu". Wij gaan op zoek naar de weg van deze reis die jou vormt tot wat jij bent. Deze zoektocht – met 17 aanlegplaatsen - zal een thuiskeer zijn. Odysseus deed tien jaren over zijn reis van Troje naar huis [5]. Wij doen heel wat langer over onze Odyssee: onze tocht voert van het begin tot nu. Aan het einde zullen wij terugkijken op onze reis. Dan zien wij dat alles in een zucht is volbracht.

In het volgende bericht meer over de 17 aanlegplaatsen.

[1] Zie ook vorig bericht "Voor wie schrijf ik "Wie ben jij"" onder <http://wp.me/p1oJh7-3M>

[2] DVD Peter Brook, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Mahabharata> – Het ultieme verhaal

[3] Bron: <http://www.jpl.nasa.gov/>

[4] Zie: Thich Nhat Hahn, *Vorm is leegte, leegte is vorm*. Rotterdam: Asoka, 2007, p. 30

[5] Zie ook: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Odyssee>

De 17 speciale aanlegplaatsen

15 maart 2011

De reikwijdte van de zoektocht naar “Wie ben jij” is alomvattend. Jij en ik kunnen deze reikwijdte niet volledig in een boek opnemen. Tijdens onze zoektocht doen wij oneindig veel aanlegplaatsen aan. Bijna al deze aanlegplaatsen zullen in dit boek ontbreken. Maar op 19 van onze aanlegplaatsen zullen wij een beschrijving geven van de bevindingen die wij daar opdoen bij de vraag wie jij bent, wie jij was aan het begin der tijden voor jouw geboorte, en wie jouw voorouders waren.

De 19 speciale aanlegplaatsen in dit boek zijn gekozen aan de hand van de eerste priemgetallen. Wij hebben voor priemgetallen gekozen omdat deze groep getallen alléén deelbaar is door één en door zichzelf.

1	: 1	
2	: 1 2	priemgetal
3	: 1 3	priemgetal
4	: 1 2 4	
5	: 1 5	priemgetal
6	: 1 2 3 6	
7	: 1 7	priemgetal
8	: 1 2 4 8	
9	: 1 3 9	
10	: 1 2 5 10	
11	: 1 11	priemgetal
12	: 1 2 3 4 6 12	
13	: 1 13	priemgetal
14	: 1 2 7 14	
15	: 1 3 5 15	
16	: 1 2 4 8 16	
17	: 1 17	priemgetal
18	: 1 2 3 6 9 18	
19	: 1 19	priemgetal

Soms worden priemgetallen gezien als alleenstaande buitenbeentjes zonder duidelijke samenhang, want zij zijn niet samengesteld uit andere getallen. Jij en ik vinden priemgetallen prima getallen [1], want al deze getallen zijn compleet in zichzelf. Priemgetallen vormen een geheel universum in zichzelf. Zij kennen geen begrenzing: zij gaan door tot in het oneindige. Ook zijn alle andere gehele getallen uit priemgetallen samen te stellen [2]. Wij houden op bij het priemgetal zeven om het boek niet oneindig dik te laten worden. Het blikveld van de meeste stervelingen is begrensd tot zeven; we hebben niet voor niets maar twee handen en tien vingers. Met veel inventiviteit konden de Mesopotamiërs met een hand tot twaalf tellen door hun duim langs de vingerkootjes van de vier vingers te bewegen [3]. Door daarbij ook een de andere hand te gebruiken kwamen zij tot 12 keer 12 – of een gros (= 144). Dit twaalftallig stelsel is voor jou en mij te gekunsteld voor het ordenen van de beschrijving van onze zoektocht.

Door de priemgetallen tot 7 te volgen, krijgen wij de hoofdstukken één, twee, drie, vijf en zeven.

Het verslag van de zoektocht wordt afgesloten met een hoofdstuk nul – een centraal getal – dat pas laat is ontdekt. Het concept van nul als een getal is begonnen in India, waar pas in de 9e eeuw na Christus praktische berekeningen zijn uitgevoerd met behulp van nul [4].

Hiermee is het aantal speciale aanlegplaatsen bepaald op:

○ Inleiding	1
○ Een	1
○ Twee	1
○ Drie	1
○ Vijf	5
○ Zeven	7
○ Nul	<u>1</u>
Totaal:	17

In het volgende bericht gaan wij verder met de inhoudsopgave van het boek.

[1] Zie: Enzensberger, Hans Magnus, *De telduivel*. Amsterdam: De Bezige Bij, 1998 - De derde Nacht

[2] Zie: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Priemgetal>

[3] Zie: http://nl.wikipedia.org/wiki/Twaalfdig_stelsel

[4] Zie: [http://nl.wikipedia.org/wiki/0_\(cijfer\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/0_(cijfer))

Inhoudsopgave van het boek

18 maart 2011

In het vorige bericht hebben wij uitgelegd hoe wij zijn gekomen tot het aantal van 17 speciale aanlegplaatsen tijdens onze Odyssee naar wie jij bent. Deze plaatsen vormen de inhoudsopgave van het boek.

[1]

Nu noemen wij de 19 speciale aanlegplaatsen aan de hand van de inhoudsopgave.

Inleiding – Introibo [\[2\]](#) [\[3\]](#)

1. Een - Aldus, in unum deum [\[4\]](#)
2. Twee - In dubio [\[5\]](#)
3. Drie - Dubio transcendit [\[6\]](#)
4. Vijf gangbare werkelijkheden
 - o Feiten en logica
 - o Intensiteiten en associaties
 - o Leegte
 - o Verandering
 - o Onderlinge verbondenheid
5. Zeven andere werkelijkheden
 - o Ishvara [\[7\]](#)
 - o Et incarnatus est [\[8\]](#)
 - o Toon mij een kleine waarheid
 - o Geen tijd, geen verandering
 - o Gij zijt dat
 - o En Dood heeft hier geen verblijf [\[9\]](#)
 - o Hier en nu
6. Nul - Niet een, niet twee

Het volgende bericht gaat over mythe en rituelen. Daarna gaan wij verder met de inleiding van de 19 aanlegplaatsen.

[\[1\]](#) Bron van afbeelding: MS Word

[2] Introibo ad altare Dei: Ik treed binnen in het altaar van God

[3] Joyces, James, *Ulysses*. 1975, p. 7

[4] In een God

[5] In twijfel

[6] Twijfel overstegen

[7] Een filosofisch concept voor God in het Hindoeïsme, zie ook:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Ishvara>

[8] « Et incarnatus est de Spiritu Sancto » kan worden vertaald door "En hij is vlees geworden van de Heilige Geest"

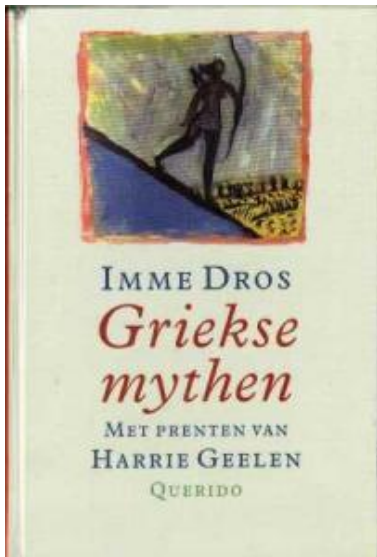
[9] Zie ook: Dylan Thomas, *And Death shall have no Dominion*

Mythen

21 maart 2011

Het boek "Wie ben jij" is voor een deel een hedendaagse mythe die verhaalt van een queeste waarin jij en ik op zoek gaan naar wie jij bent. Deze zoektocht voert ons langs oneindig veel gezichtspunten en werkelijkheden. In het boek geven wij een beperkt aantal werkelijkheden weer die wij tijdens onze Odyssee zijn tegengekomen.

In de Oudheid werden Mythen van generatie op generatie over gedragen om kennis en ervaring over het leven door te geven. Deze Mythen gaan meestal niet over feiten en logica, maar zij verhalen over de oorsprong van ons bestaan, over de zin van het leven, over de relatie van onze voorouders met elkaar, met de goden en tegenover de omgeving, over drijfveren van onze voorouders en over vertrouwen en wantrouwen.

[1]

Waarschijnlijk hebben onze voorouders de feiten en logica die in de mythen worden verteld, niet letterlijk genomen. Maar de intensiteiten en associaties die in de mythen worden weergegeven, zijn voor hen zeer herkenbaar geweest. De voorouders ontlene veel levenswijsheid aan de

mythen om ongrijpbare omstandigheden, psychische omstandigheden en tragische gebeurtenissen te duiden [2]. Wij hebben het actieve gebruik van de taal van intensiteiten en associaties die in de mythen – en in de dromen – wordt gebruikt, voor een deel verloren [3]. In de hoofdstukken vijf en zeven zullen jij en ik onze ervaringen met deze verloren taal tijdens de Odyssee weergeven.

Tijdens onze zoektocht wordt vanuit steeds andere gezichtspunten zin gegeven en zin ontleend aan het leven dat jij, ik, iedereen en alles om ons heen leiden in het verleden, in het heden en in de toekomst. Een aantal van deze uitgangspunten zijn in onze hedendaagse taal niet goed te duiden. Hierdoor maken wij in ons verslag op sommige plaatsen gebruik van poëzie, beeldspraak en mythische vertellingen. Het boek krijgt het karakter van een essay en van een hedendaagse mythe.

Mythen hebben tegenwoordig een bijklank van verhalen die niet waar zijn. Maar ook tegenwoordig creëren wij veel mythen zoals de mythe van het geld.

Geld kan gezien worden als een metafoor voor vertrouwen. Volgens een hedendaagse mythe verschaft geld een eeuwig, zorgeloos en gelukkig leven; bank functionarissen en effectenhandelaren waken als half-goden over deze hemel en zij bepalen als poortwachters de toegang hiertoe.

[4]

De bank crisis is niet alleen een vertrouwenscrisis, maar veroorzaakt vooral een existentiële crisis waarbij de rol van de hedendaagse half-goden en poortwachters ter discussie wordt gesteld.

Ook sport is volgens een hedendaagse mythe een metafoor voor het echte leven. De topsporters zijn rolmodellen die vereerd worden als half-goden of tragische helden aan de hand van de uitkomst van de wedstrijd. Sport coaches en verslaggevers vertonen enige overeenkomsten met opperpriesters.

Andere hedendaagse mythe zijn eigendom, de rechtspersoon en de staat die een eigen leven leiden naast de alledaagse en universele realiteit. Tijdens onze Odyssee ontmoeten wij de oorsprong en de gevolgen van deze mythe.

[5]

In het volgende bericht belichten wij de rol van rituelen.

[1] Bron afbeelding: Dros, Imme, *Griekse Mythen*. Amsterdam: Querido

[2] Amstrong, Karen, *De Kwestie God*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2009, p. 11 - 12

[3] Zie ook: Fromm, Erich, *The Forgotten Language*. New York: Rinehart & Co, 1951

[4] Bron van afbeelding onduidelijk

[5] Bron van afbeelding: www.freefoto.com

Rituelen – Deel 1

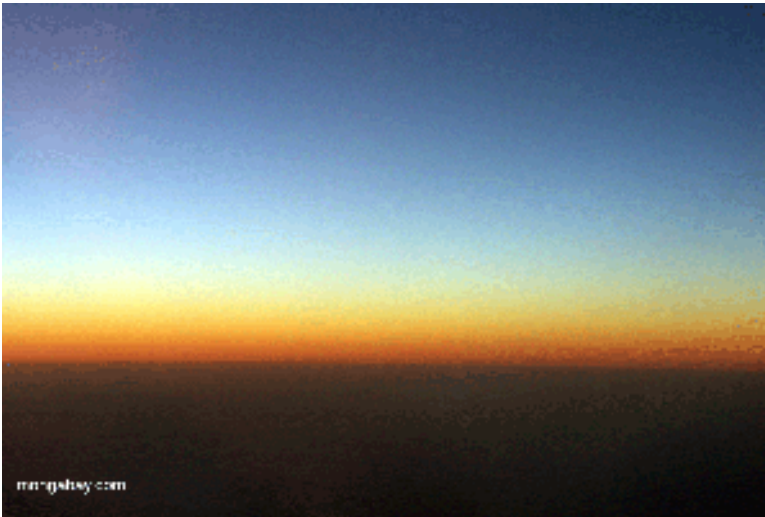
24 maart 2011

Naast mythen kennen wij ook rituelen om belangrijke overgangen en veranderingen te duiden en een plaats te geven in ons leven. Rituelen bestaan vaak uit een aantal vaststaande handelingen.

Eerst gaan jij en ik enkele belangrijke “rites des passages” - of de rituelen die belangrijke overgangen duiden - in jouw leven bekijken.

Aan het begin van jouw leven – dus ook aan het begin van alle tijden – ben jij nog één met alles en iedereen om ons heen. Zijn er dan al overgangen en veranderingen? Wij weten het niet. Wij kennen geen riten uit deze fase van jouw leven.

Jouw eerste “rite de passage” heeft plaats gehad bij jouw geboorte uit de alomvattende eenheid tijdens de scheiding van lucht en aarde. Is de eerste scheiding snel en in één zucht verlopen, of langzaam en fluisterend, of in oerknal gevolgd door een flits? Wij weten het niet. Deze scheiding van aarde en lucht is de meest pijnlijke scheuring tot op heden; het boek Genesis uit het Oude Testament spreekt van een scheuring van hemel en aarde. De volgende splitsingen zijn herinneringen van de eerste scheuring. Niet dat deze latere scheuringen niet pijnlijk kunnen zijn, maar de oerscheur is de immense scheiding waaruit de andere splitsingen als craquelé zijn voortgekomen.

[\[1\]](#)

Jij bent voor het eerst gedoopt in de lucht en in het water van de aarde. De volgende doopsels die jij hebt ondergaan, verbinden jou met jouw voorouders en met de "rite de passage" van deze eerste geboorte.

Na de geboorte volgens de burgerlijke stand, ben jij als individu verwickeld in een samenleving. In hoofdstuk 3 volgt een verslag van deze vorming en verwikkeling; hierbij kijken wij naar de rol van mythen en rituelen.

Rituelen zijn een goede wijze om het onderlinge vertrouwen te laten ontstaan en steeds opnieuw te bestendigen. Door de rituelen wordt het vertrouwen tussen de wereld, de lucht, de aarde, de goden, priesters, mensen en alles om ons heen tijdelijk hersteld. Uit de aard moeten de rituelen periodiek herhaald worden ter bestendiging; zonder herhaling hebben deze "rites des passages" geen blijvende werking.

Monniken, predikanten, priesters en mensen over de hele wereld verrichten steeds opnieuw hun meditatie, gebeden, gezangen en rituelen, opdat de onderlinge banden blijven bestaan. Een monnik heeft een keer gezegd dat meditatie van levensbelang is voor de hele wereld, opdat de wereld in stand blijft. Een Gereformeerde organist heeft tijdens een radioprogramma gezegd dat hij de kerkzang het allermooiste ter aarde vindt.

In hoofdstuk 5 brengen wij verslag uit van jouw huwelijk met de wereld. Wij volgen de rituelen van de verbinding met de rede, met het gevoel, met de oneindige mogelijkheden, met de veranderingen en met de onderlinge verbondenheid.

[2]

[3]

Jouw huwelijk met het “al en een” komt in hoofdstuk 7 aan de orde. Wij volgen jouw verbond met:

- God en de goden in de paragraaf "Ishvara [\[4\]](#)";
- De binding tussen lichaam en geest in "Et incarnatus est [\[5\]](#)";
- Elk deeltje om ons heen in "Toon mij een kleine waarheid";
- De eeuwigheid/tijd in "Geen tijd, geen verandering"
- Al ons handelen in deze wereld in "Gij zijt dat"
- De dood en de eindigheid in "En Dood heeft hier geen verblijf [\[6\]](#)"
- Met dit moment in al haar omvang in "Hier en nu".

Elk van deze verbintenissen heeft haar "rites des passages". Hieronder tonen wij twee foto's van "rites des passages" bij het overstijgen van het ego in onder meer "Geen tijd, geen verandering".

[\[7\]](#)

[8]

Bij de laatste aanlegplaats zijn jij en ik alle mythe en rituelen overstegen of hebben deze compleet ondergaan; zij zijn volledig verdampt en geïncarneerd. Het verslag volgt in hoofdstuk nul.

In het volgende bericht gaan wij verder met de rol van rituelen.

[1] Bron afbeelding: <http://world.mongabay.com/dutch/travel/files/p5530p.html>

[2] Bron afbeelding: http://www.ehow.com/how_7834631_frame-university-diploma.html

[3] Bron afbeelding: <http://thekissklimt.wordpress.com/2009/04/24/the-kiss-brancusi-sculpture/>

[4] Een filosofisch concept voor God in het Hindoeïsme, zie ook: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ishvara>

[5] « Et incarnatus est de Spiritu Sancto » kan worden vertaald door "En hij is vlees geworden van de heilige geest"

[6] Zie ook: Dylan Thomas, *And Death shall have no Dominion*

[7] Bron afbeelding: <http://www.flickr.com/photos/grassvalleylarry/238432804/sizes/o/in/photostream>

[8] Bron afbeelding: <http://themeditationmind.com/meditation-history/zen-buddhism/>

Rituelen – Deel 2

27 maart 2011

In het vorige bericht hebben wij een eerste inkijk gehad in de rol van rituelen als “rites des passages”. Nu gaan jij en ik een inkijkje nemen in de rol van enkele rituelen in ons dagelijks leven. Hiervoor brengen wij de mythe van vee-cyclus in herinnering. De rituelen van de vee-cyclus bestaan uit een aantal vaststaande handelingen.

Een van de oudste gedocumenteerde mythe is de vee-cyclus [1]. In de vee-cyclus geeft God [2] vee aan de boeren die op hun beurt het vee verzorgen en de kudde vermeerderen. Vreemde mannen stelen het vee. De krijgers roven het vee weer terug en geven een deel van het vee aan de priesters voor rokooffers aan God, die op zijn beurt als dank voor de offers weer vee aan de boeren geeft.

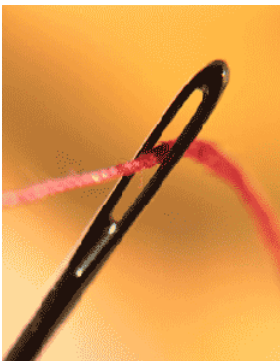
De mythe van de vee-cyclus vertelt over rituelen die de basis vormen voor het onderling vertrouwen tussen goden, priesters en mensen. Vee was toen een metafoor voor onderling vertrouwen, een rol die geld in onze samenleving heeft overgenomen.

Het roven van vee heeft een centrale plaats in deze cultuur. Het is voor krijgers een noodzakelijk handeling om bezit te verwerven. Met het veroveren van vee door diefstal hebben de krijgers een ruilmiddel verkregen om een of enkele vrouwen te verwerven [3]. In de Proto-Indo-Europese wereld vertegenwoordigen vrouwen het enige bezit dat echt van waarde is [4]. Alleen door het bezit van het hoog gewaardeerde ruilmiddel - vee - kan een krijger vrouwen verkrijgen voor nakomelingschap.

Door de mythe van de vee-cyclus is diefstal van vee geoorloofd en gesanctioneerd als daarna de voorgeschreven rituelen worden gevolgd om met de goden en de samenleving in het reine te komen.

Volgens een oude zegswijze ligt aan ieder bezit een misdaad ten grondslag. Het verkrijgen van bezit en de overdracht daarvan is nog steeds met veel

rituelen omgeven. Zijn de hedendaagse rituelen nodig om de oorspronkelijke misdaden te sanctioneren en een plaats te geven? Als overdenking volgt de tekst uit het Nieuwe Testament: "Hoe moeilijk zullen zij, die rijkdommen [5] bezitten, het Koninkrijk van God betreden! Het is makkelijker voor een kameel om door het oog van een naald te kruipen, dan voor een rijk mens het Koninkrijk van God te betreden [6]". In hoofdstuk 5 volgt het verslag van onze ervaringen met de omgang van eigendom en de ethiek hierbij.

[\[7\]](#)[\[8\]](#)

In de hedendaagse samenleving en op de werkvloer worden rituelen steeds herhaald om de onderlinge cohesie te behouden.

Rond 1980 heeft prof. dr. W. Luijpen - hoogleraar wetenschapsfilosofie aan de Technische Hogeschool in Delft - tijdens een hoorcollege hierover drie markante uitspraken gedaan.

De eerste uitspraak is: "Wij hebben met elkaar besloten een arbeidsbestaan te leiden. Wij zullen minstens acht uur werken om een kwartier in de zon te kunnen zitten. Wij gaan niet zoals in sommige andere culturen een kwartier werken om acht uur in de zon te zitten."

Aan deze uitspraak voegen jij en ik ter illustratie de volgende anekdote van de Zuidzee visser toe:

Een Amerikaan zag een man zitten vissen met een hengel.

De Amerikaan gaf als raad: "Jij moet vijf hengels gebruiken".

"Waarom?", vroeg de visser.

"Dan kun jij meer vissen vangen en meer geld verdienen".

"En dan?", zei de visser.

"Dan kun jij een boot kopen".

"En dan?", zei de visser weer.

"Dan kun jij een grotere boot kopen en nog meer geld verdienen".

"En dan?", zei de visser weer.

"Dan kun jij zoveel geld verdienen dat jij de hele dag in de zon kunt zitten."

De visser maakte met een glimlach een armgebaar naar de blauwe lucht en de zon.

De tweede uitspraak luidt: “Wij hebben besloten dat onze onderlinge officiële omgang door middel van een rechtsorde zal gaan. Onze conflicten zullen door deze rechtsgang geslecht worden. Bij verschil van mening eigenen wij ons niet eigenhandig zaken van anderen toe en wij worden niet handtastelijk, maar deze geschillen regelen wij via een bestaande rechtsorde”.

Een voorbeeld hiervan is terug te vinden in oud Iers recht: een banneling wordt op een bootje de zee opgestuurd [\[10\]](#).

De derde uitspraak gaat als volgt: “Wij hebben besloten dat wij in een vader God geloven. Wij geloven niet in een moeder God en onze religie is niet poly- of pantheïstisch. Andere samenlevingen hebben een andere wijze van geloven.”

[11]

De verschillende vormen van religie die wij op onze Odyssee tegen komen, beschrijven wij in de afzonderlijke hoofdstukken.

Na deze uitstap naar mythen en rituelen gaan wij verder met de inleiding op de hoofdstukken.

[1] Zie: Mallory, J.P., *In Search of the Indo-Europeans*, p. 138

[2] "go" betekent "vee" en "da" betekent "geven"

[3] Zie Anthony, David W., *The horse, the wheel and Language* 2007, p. 239

[4] Zie McGrath, Kevin, *STRĪ women in Epic Mahābhārata*. Cambridge: Ilex Foundation, 2009, p. 9 - 15

[5] Waarschijnlijk wordt hier gewezen op **alle** rijkdom en bezit in welke vorm dan ook. Als wij allemaal - hier en nu - van alle rijkdom en bezit afstand doen, dan veroorzaakt dat waarschijnlijk grote problemen. Misschien is een tussenweg beter: laten wij voorlopig goede beheerders zijn van onze rijkdom en bezit.

[6] Zie Bijbel, Nieuwe Testament, Marcus 10:24-25

[7] Bron afbeelding: <http://henk50.web-log.nl/onderweg/2009/07/de-kameel-door.html>. Na sluitingstijd van de hoofdboort in Oosterse steden bleef een smalle poort open om nog mensen en dieren ontdaan van bepakking tot de stad toe te laten: deze smalle poort schijnt "het oog van de naald" te worden genoemd.

[8] Bron afbeelding: <http://theoleenders.blogspot.com/2010/10/het-oog-van-de-naald.html>

[9] Bron afbeelding: <http://nl.dreamstime.com/stock-foto-s-tropisch-eiland-in-de-stille-zuidzee-image15390673#>

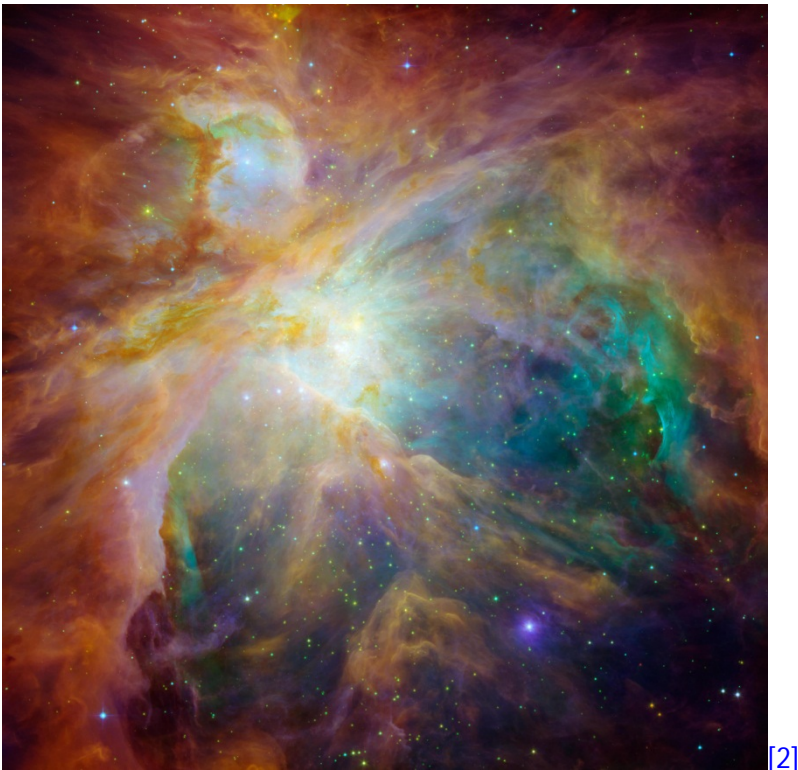
[10] Zie: Kelly, Fergus, *A guide to early Irish Law*. Dublin: Dundalgan Press, 2005, p.219

[11] Zie ook: http://en.wikipedia.org/wiki/Venus_of_Willendorf

Een

1 april 2011

Jij en ik beginnen onze zoektocht naar “Wie ben jij” bij het begin van alles. In het begin is er geen onderscheid - en dus geen scheiding - aanwezig tussen jou, mij en alles om ons heen. Alles is volkomen verbonden. Is er dan al verandering? Wij weten het niet. Misschien vervloeit alles voortdurend. Of alles verandert steeds van grootte door periodieke uitzetting en inkrimping [\[1\]](#).

[\[2\]](#)

Bij een beschrijving van de volledige eenheid hebben woorden en concepten aanmerkelijke beperkingen, omdat zij bedoeld zijn om onderscheid te maken tussen dingen of gebeurtenissen. Woorden en concepten worden ook gebruikt voor het duiden van afzonderlijke dingen.

“Eén” gaat vooraf aan afzonderlijke dingen, dus woorden en concepten zullen een gebrekkige weerspiegeling geven.

Bij de beschrijving van de volkomen eenheid is geprobeerd om een samenhang tussen inhoud en vorm te verkrijgen. Jij en ik hebben gekozen voor een dichtvorm waarbij de toestand van de volledige eenheid wordt weergegeven zonder wezenlijke ontwikkeling. Hierdoor zijn enkele gedichten overgegaan in een “*retrograde*” of “*kreeftdicht*”. Hierbij kan het gedicht ook van achter naar voren worden gelezen zonder wezenlijk aan betekenis in te boeten. Het volgende couplet kan in beide richtingen worden gelezen.

*Neemt de wind jou mee
Vluchtig en vertrouwd
Met de lucht over de zee*

*Met de lucht over de zee
Vluchtig en vertrouwd
Neemt de wind jou mee*

Op de volgende pagina’s zijn drie gedichten te lezen die onderdeel zijn van het verslag van de aanlegplaats “Eén” tijdens onze Odyssee.

Een

Aldus⁵: in unum deum

Aldus één
Is het heelal
Geheel

Maan, sterren, aarde, lucht
Samen met jou
In een zucht

Neemt de wind jou mee
Vluchtig en vertrouwd
Met de lucht over de zee

Geborgen in het duister
Licht jouw wezen
In al haar luister

⁵ Zie: Lopez, Donald S. - *The Heart Sutra explained* 1990 p 34; "The commentary Vajrapāṇi has high praise for the word evam (thus), the word with which sūtras begin. Those four letters are the source of the 84.000 doctrines taught by the Buddha and are the basis of all marvels."

Zie ook: Red Pine (Bill Porter) – *The Diamond Sutra* 2001 p 41-42; "Commentaries have written volumes on the profundity of *evam* (thus). Does it mean "like so", or does it mean "just so"? And what is the difference? Is this sutra the finger that points to the moon, or is it the moon itself?"

Zie ook: Holstein, Alexander. *Pointing at the Moon*. 1993 p 49; voor de verlichte geest van een Zen meester is er mogelijk geen verschil tussen de vinger die naar de maan wijst en de maan, zoals er op gelijke wijze ook geen verschil is tussen de golven en de oceaan.

Door een web van geuren ragfijn
Aaneen geregen in Indra's net⁶
Altijd in jouw domein

In vlokken schuim bedolven
Is jouw stem
Het ruisen van de golven

Schurend zand
Over de huid wervelend
Bij jou aan beland

In het tij
Ben jij golf na golf
Eén met mij

⁶ Zie: Cleary, Thomas, *Entry Into the Inconceivable: An Introduction to Hua-yen Buddhism*. Boston: Shambhala, 2002

Zie: Cook, Francis, *Hua-Yen Buddhism: The Jewel Net of Indra*. University Park: The Pennsylvania State University Press, 1977

Zie: Cleary, Thomas, *The Flower Ornament Scripture, a Translation of the Avatamsaka Sutra*. Boston: Shambhala, 1993

Nacht

Donker onder een deken gespreid om jou
Beschutting in het firmament
Flarden van wolken en mist glijden voorbij
Zoveel sterren, zoveel sterren, rijp op het gras

Ochtend

In het ochtendgloren licht geborgen
Jouw aangezicht voor al
Een in de loop van de dag
Dauwdruppels in het universum opgenomen

Middag

Pracht en praal, zon en regen
Overgoten over jouw lichaam
Waar jij ook bent
Het angelus klept⁷.

Avond

Zonsondergang stralen in een baaierd naar jou
Gras al vochtig van de dauw
Volle maan boven de horizon
Ogen en maan één als golven en oceaan aaneen⁸

⁷ Zie La Montagne, Victor De. *Het angelus klept in de verte*.

⁸ Zie Holstein, Alexander. *Pointing at the Moon*. 1993 p 49

Lente

Het jonge kruid staat in de velden.
Vers gras verspreidt de geur van een eeuwig begin.
De kinderen spelen in het ochtendlicht
Hand in hand gerimpeld door het koele water.
Een bries waait de winterkou voorbij.
De botten stram van het liggen op de koude grond
ontwaren de zonnegloed.
Uit humus spruit een fontein van bloemen.
Vogels gaan en komen.
Het landschap gezien in hun gezang.
Nesten worden gebouwd.
Jonge vogels vliegen op en vallen weer.
Bloesem tooit struiken en bomen
In een zucht verwaait kleurrijk over de aarde.
Eeuwige wederopstanding.

Zomer

De zon de hele dag; de nacht is afwezig.
Zoemende insecten leven in wolken fladderend.
Bladeren uitgevouwen tot continenten.
De warme aarde en lucht zijn samen in hun hitte.
Onweer met kletterend zomerregens verfrissen de lucht.
De zon en graanvelden hebben een gouden kleur.
De oogst vormt de herfst.

Herfst

Gele bladeren ritselen aan de bomen.
In een gouden gloed veeg jij gevallen bladeren op een hoop.
De wind speelt haar spel.
De bladeren; komen of gaan zij met de wind?
Woorden, denken en herinneringen zijn verdwenen.
Alleen het vegen van de bladeren is gebleven.
Ook het vegen houdt op.
De hoop, de bladeren, het vegen en jouw armen komen samen.
Herfst, bladeren, vocht en grond ruiken als pasgeborene
in de wieg gelegd nu.

Winter

Kale bomen staan als schimmen op het land.
De Staketsels van de kruin in sneeuw gehuld.

Winterwind blaast van pool naar pool.

Jouw gezicht in sneeuw en ijs

Tintelingen van liefde.

Sneeuwkllokjes komen op.

En verglijden naar

U zij de glorie⁹

De volkomen eenheid is beschreven volgens een menselijke maat, die herkenbaar is voor mensen in een westerse beschaving in een gematigd zeeklimaat. Bedoeïen in de Sahara zullen een andere afspiegeling geven.

[3]

Een Eskimo zal weer een andere beschrijving maken. Dit verschil van weergave wordt veroorzaakt door de verschillende manifestaties van de

⁹ For Thou art the glory - Zie Bijbel - King James Version; Psalm 89:17

volkomen eenheid aan de afzonderlijke levensvormen. In latere hoofdstukken komen wij hierop terug.

Uiteraard is een volledige weergave op zijn plaats, maar dit is voor mensen niet te bevatten en het ontbreekt ons hiertoe aan mogelijkheden. Terecht merk jij op dat in hoofdstuk Eén met het woord "Aldus" - of "Evam" [4] in het Sanskriet" - een juiste afspiegeling van de volkomen eenheid is gegeven; maar een afspiegeling blijft een reflectie.

In het volgende berichten gaan wij verder met het ontstaan van het gedicht "Bloesem". Daarna bekijken wij de klassieke solipsisme, "het universum is een droombeeld" en pantheïsme.

[1] De oerknal is misschien maar één uitdijning van de vele periodieke uitzettingen en inkrimpingen. Over het ontstaan van de theorie van de oerknal en het uitdijend universum is een beknopte inleiding te lezen in Wikipedia (NL) onder het lemma "George Lemaître".

[2] Bron afbeelding: <http://hubblesite.org/gallery/album/pr2009032c>

[3] Bron van afbeelding: http://www.ondernemen.in/INFO_Woestijn

[4] In Sanskriet bestaat het woord "Evam" uit de werkwoordkern "e" dat "naderen, bereiken, nader komen" en het zelfstandig naamwoord "va" dat "wind, oceaan, water, stroom, gaan" betekent. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta

Een – Bloesem

2 april 2011

Bloesem

[1]

Stof [2] stijgt omhoog in de stam [3]
Naar het begin van een knop
Ontluikend in het lentelicht

De knop [4] toont een bloesemwaaier [5]
Haar pracht in volle glorie
In een zucht verstreken

Vol vertrouwen valt het bloesemblad
Van de knop naar beneden
Dwarrelend in een wolk op de wind

Een dek van vingerafdrukken op de grond
Betreden door de wereld
Vergaan tot stof [6]

[\[7\]](#)

Dit gedicht kan ook als kreeftdicht of retrograde worden gelezen. In de paragraaf "Geen tijd, geen verandering" van hoofdstuk 7 ontmoeten jij en ik bij de mystici onder meer de rol van een bloem [\[5\]](#).

[\[1\]](#) Bron afbeelding: Jan van Leent

[\[2\]](#) Zie ook: : Het Oude Testament, boek Genesis 3:19: "Gij zijt stof, en gij zult tot stof wederkeren". Voordat de scheiding van lucht en aarde heeft plaats gevonden (zie aanlegplaats twee tijdens onze Odyssee), is nog altijd de overgang van leegte tot stof - en van stof tot stof - een weerspiegeling van de verschillende manifestaties van de volkomen eenheid. Bij onze thuiskeer (zie de laatste aanlegplaats "nul") hopen jij en ik weer in de volkomen eenheid terug te keren. Zijn wij ooit weg geweest?

[\[3\]](#) "Wordt stof geheven, dan bloeit het land. Wordt stof genomen, dan is de leegte/ruimte". Dit is een erg vrije weergave van koan 61 uit de Hekiganroku. Zie: Yamada Kōun Roshi, *Hekiganroku, Die Niederschrift vom blauen Fels*. München: Kösel-Verlag, 2002.

[\[4\]](#) De naam Buddha is in het Sanskriet samengesteld uit het zelfstandig naamwoord "bud" dat "knop, begin" betekent – vergelijkbaar met het engelse woord "bud" in rosebud uit de film "Citizen Kane" van Orson Wells – en de werkwoord-kern "dha" dat "plaatsen, verlenen, schenken" als betekenis heeft.

Bron voor woorden in het Sanskriet: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta

[5] Volgens de overleveringen is de tweede zen meester door Boeddha gezien toen hij als enige aanwezige de opgeheven bloem in de handen van Boeddha met een glimlach herkent. Is dit de herkenning van de volkomen eenheid? Wij weten het niet. De volgende Zen meesters zijn volgens de Denkōroku direct verbonden met elkaar. Zijn zij ooit weg geweest van het ontluiken van de bloem? Wij weten het niet.

Zie: Denkōroku - *Transmission of the Light* in: Cleary, Thomas, *Classics of Buddhism and Zen, Volume 4*. Boston: Shambhala, 2002

[6] Zie ook: Het Oude Testament, boek Prediker 12:7: "Wanneer het stof terugkeert naar de aarde, wordt het weer zoals het is". Is dit de volkomen eenheid of een manifestatie hiervan? Wij weten het niet.

[7] Bron afbeelding: Jan van Leent

Een – Solipsme

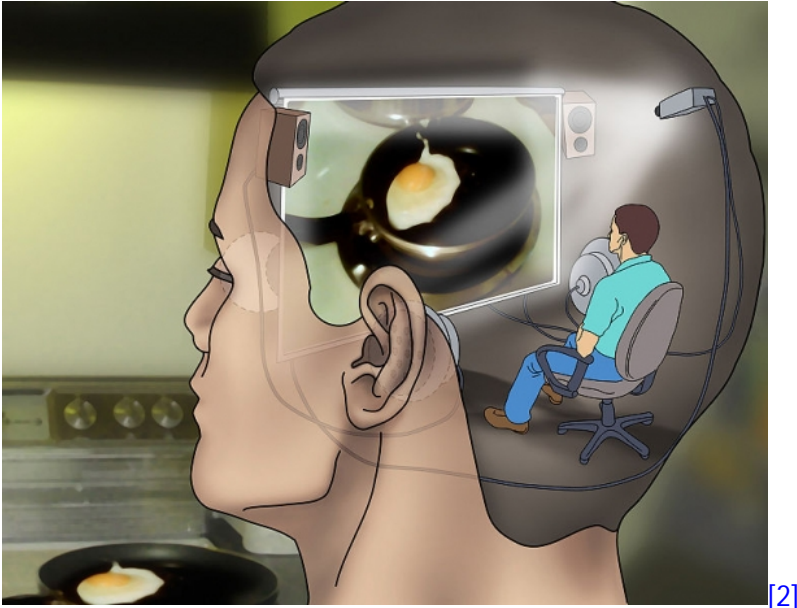
3 april 2011

Tijdens onze Odyssee ontmoeten jij en ik drie voor de hand liggende klassieken. Klassieken zijn denkbeelden waar niemand het meer (volledig) mee eens is, maar die nog steeds het bestuderen waard zijn om verder te komen. Wij maken bij deze inleiding een korte omweg langs de drie klassieken, het “solipsisme”, “het universum is een droombeeld” en het “pantheïsme”.

Solipsisme [\[1\]](#)

Het solipsisme kent en erkent één enkel bewustzijn dat volledig en compleet samenvalt met het bewustzijn van de waarnemer. In de oorspronkelijke vorm van solipsisme is er geen bestaan buiten het bewustzijn van de waarnemer. Op onze Odyssee zullen jij en ik vele elementen en vormen van solipsisme tegenkomen.

De eerste aanlegplaats - beschreven in hoofdstuk één - herbergt op het eerste gezicht enkele kenmerken van solipsisme, maar deze aanlegplaats ontkomt heel eenvoudig aan het solipsisme doordat de volkomen eenheid bij de volgende aanlegplaatsen in twee of meer delen is opgesplitst, waarbij niet uitgesloten mag worden dat deze afzonderlijke delen ook een gescheiden bewustzijn hebben. Daarnaast komt één steeds terug als eerste deelgetal van ieder priemgetal.

[2]

Bij de tweede en derde aanlegplaats zullen wij het solipsisme niet eenvoudig aantreffen.

Op onze vijfde aanlegplaats kan ieder van de vijf eenvoudige realiteiten ontsporen in solipsisme doordat iedere realiteit zichzelf ziet als het enige echte bewustzijn waarbinnen alles volledig en compleet samenvalt.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Uitsluitend natuurwetenschap die uitgaat van feiten en logica is werkelijk: al het andere is een waanbeeld of erger. In deze extreme vorm gaat natuurwetenschap over in religie. Religie valt vooralsnog buiten de competentie van natuurwetenschappen.
- Alleen gevoelens doen er toe. Al het andere is een kilte waar wij ons verre van moeten houden.
- Alleen in de leegte kan ik wonen, nooit vond ik ergens anders onderdak [3]. Dit is een valkuil voor ijverige beoefenaars van meditatie. Als door de sirenen [4] gelokt, worden deze beoefenaars

weer naar de leegte terug gezogen voorbijgaand aan de andere realiteiten.

- o Alles is enkel verandering; of alleen vernieuwing telt [5].
- o Alles is onderling volkomen verbonden: deze verbondenheid is een samenhangend bewustzijn waarbuiten niets bestaat. Bij de aanlegplaats “Nul – niet een, niet twee” zullen wij zien hoe deze vorm van solipsisme overstegen wordt.

Tijdens onze zevende aanlegplaatsen zullen wij elementen van solipsisme aantreffen bij alle zeven realiteiten. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- o In de realiteit van Ishvara [6] – waar jij en ik een ontmoeting hebben met god en de goden – wordt regelmatig alleen de realiteit van de eigen god en godsdienst erkend. Vreemde goden en godsdiensten worden geregeld met alle mogelijke middelen bestreden. Hier wordt de eigen god en godsdienst als het enige ware bewustzijn gezien waarbuiten niets bestaat (of mag bestaan).
- o Alleen de realiteit van “hier en nu” bestaat. Het overige is niet van belang of bestaat niet.

Aan het einde van onze Odyssee bij onze thuiskeer bij “Nul – niet één, niet twee” zullen wij zien hoe deze vormen van solipsisme bij de zeven andere realiteiten overstegen worden.

[7]

Het volgende bericht gaat over de tweede klassieker “Het universum is een droombeeld”.

[1] Zie ook: <http://www.iep.utm.edu/solipsis/>

[2] Afbeelding overgenomen uit: <http://www.huubmous.nl/2010/02/01/het-solipsisme-van-een-kind/>

[3] Vrije weergave van de dichtregels “Alleen in mijn gedichten kan ik wonen, nooit vond ik ergens anders onderdak” van de dichter Jan Jacob Slauerhoff.

[4] Zie de Odyssee van Homerus.

[5] Zie ook Herakleitos: “*πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει*” dat “alles verandert en niets blijft” betekent. Bron: <http://en.wikipedia.org/wiki/Heraclitus>

[6] Een filosofisch concept voor God in het Hindoeïsme, zie ook: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ishvara>.

In het Sanskriet is het woord “Ishvara” samengesteld uit het zelfstandig naamwoord “ish” dat “god, heerser” betekent - en waarin het Duitse woord “ich” nog herkend kan worden -, “va” dat “wind, oceaan, water, stroom, gaan” betekent

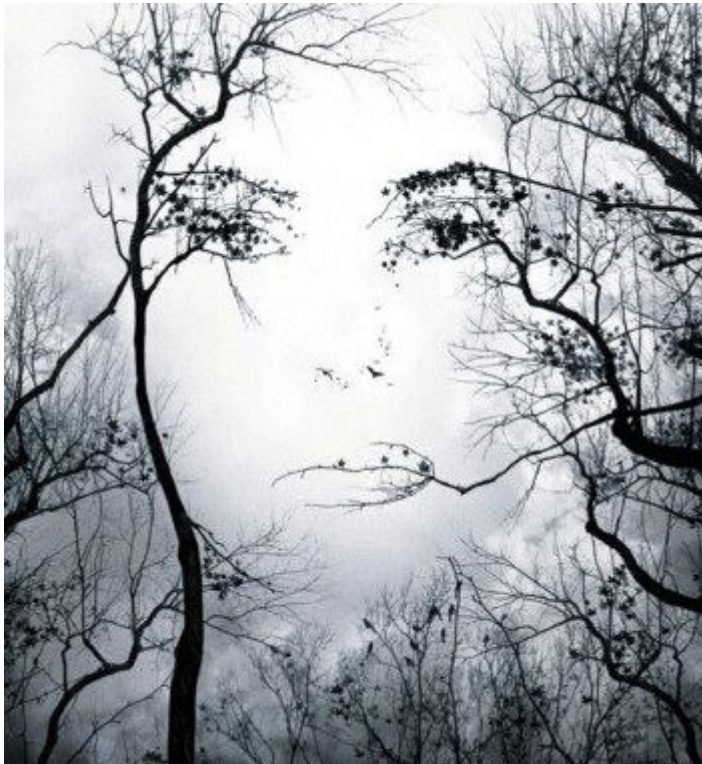
en “ra” dat “geven, beïnvloeden” betekent. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta.

[7] Bron afbeelding: http://www.meetatthegate.com/component/option,com_article/article_id,373/

Een – Het universum is een droombeeld

4 april 2011

De tweede klassieker waar jij en ik een omweg voor maken is “Het universum is een droombeeld” of “māya” [\[1\]](#) in het Sanskriet.

[\[2\]](#)

Een aantal Oosterse religies zijn gebaseerd op de vooronderstelling dat alle verschijnselen zijn opgenomen in of komen voort uit een universele wezen/entiteit; voorbeelden hiervan zijn Ātman [\[3\]](#) en Brahman [\[4\]](#). Buiten deze universele entiteit bestaat er geen enkele onafhankelijke wezen/entiteit: er bestaat slechts één universele entiteit. Alle andere waarnemingen buiten deze entiteit zijn een illusie. Mensen nemen deze universele entiteit zelden waar: meestal wordt de myriade van illusies voor afzonderlijke werkelijkheden gehouden.

Binnen het raamwerk van deze klassieker wordt door gewone mensen het vergankelijke als permanent ervaren en wordt het blijvende als vergankelijk gezien. Later komen wij hierop terug.

Het verschil tussen "Solipsisme" en "Het universum is een droombeeld" bestaat uit het feit dat een Solipsist zijn eigen bewustzijn als compleet en universeel ervaart. Binnen "Het universum is een droombeeld" wordt het eigen bewustzijn en de eigen waarnemingen als droombeeld en illusies gezien die misschien een afspiegeling zijn van een universele wezen/entiteit.

Het solipsisme is een klassieker die weinig aanhangers kent, omdat:

- o het solipsisme innerlijk wel consistent en logisch is, maar zij is niet falsifieerbaar, niet te weerleggen of te bewijzen [\[6\]](#).

- o het solipsisme zich uitsluitend beperkt tot het bewustzijn van de waarnemer, waarbuiten niets bestaat. Deze hypothese is voor onderzoekers zeer beperkend.

"Het universum is een droombeeld" is een denkraam dat vele verschijningsvormen kent. De ideeënleer van Plato heeft kenmerken van deze klassieker. "De blik van de ander" en "De kwade trouw" van Sartre [7] - waardoor jij en ik onze vrijheid verliezen en tot een ding worden gereduceerd [8] - hebben ook kenmerken van deze klassieker. In de latere hoofdstukken komt dit denkraam nog in vele vormen terug.

Zullen jij en ik aan het einde van de Odyssee bij onze thuiskeer de klassieker "Het universum als een droombeeld" hebben verinnerlijkt en overstegen? Wij weten het nog niet.

Het volgende bericht gaat over de derde klassieker "Het pantheïsme".

[1] Een illusie creëren. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta.

[2] Bron afbeelding: <http://kunstbende.nl/nl/272-medewerkers> - Anne Denneman

[3] In het Sanskriet betekent "Ātman" onder meer "adem, algemene ziel, individuele ziel, natuur, essentie, het hoogste bestaande wezen. "Ātman" bestaat uit "Āt" dat "alzo, verder" betekent en "man" dat onder meer "denken, bewustzijn, weten, bevatten" betekent. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta.

[4] "Brahman" betekent in het Sanskriet onder meer "religieuze of spirituele kennis/wijsheid". Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta. Mogelijk is dit woord ontstaan uit de werkwoord-wortel "brh" dat "bidden, vermeerderen, groeien, vergroten" betekent en "man" dat onder meer "denken, bewustzijn, weten, bevatten" betekent.

[5] <http://www.edc.ncl.ac.uk/highlight/rhnovember2006g02.php>

[6] Zie Solipsisme in www.wikipedia.nl

[\[7\]](#) Zie ook: Sartre, Jean-Paul, *Being and Nothingness*. New York: Washington Square Press, 1977

[\[8\]](#) In hoofdstuk 5 zullen jij en ik met deze zienswijze kennis maken.

Een – Pantheïsme

7 april 2011

De derde klassieker waar jij en ik een omweg voor maken, is "Het pantheïsme". Het pantheïsme lijkt veel op het polytheïsme, want beide vormen van religie herkennen en erkennen veel goden. Het belangrijke verschil tussen beide religies is dat bij het polytheïsme er een scheiding is tussen de gelovige - in ons geval de mens - en de goden, terwijl bij het pantheïsme de gelovige of het onderwerp van religie samenvalt met de goden of het goddelijke. Een Pantheïst ziet zichzelf en alles om zich heen als god, of als een deel van god. Of bekeken van de ander kant: ieder onderdeel, ding of levend wezen wordt als goddelijk gezien. Het terug vinden van god of de goden is overbodig net als het weer in het reine komen met god of de goden, want de realiteit en dus ook het eigen individu is identiek met god. Een verbond sluiten met god of streven naar de gunsten van god zijn ook overbodig.

Zien wij onszelf als God of als Goden? Voorlopig maar niet; overmoed komt voor de val en wij hebben nog een lange zoektocht te gaan. Waarschijnlijk komen jij en ik op onze Odyssee verschillende vormen van pantheïsme tegen. Een voorbeeld hiervan is de overmoed van heersers die zichzelf – als vertegenwoordigers van de hele wereld – laten verafgoden door volgelingen. Wij hoeven maar naar de Farao's te kijken of naar de Chinese keizers die zich rond 500 n. Chr. als Boeddha's lieten uitbeelden [\[1\]](#).

[\[2\]](#)

Andere (afgeleide) vormen van pantheïsme zijn oeroude bijzondere stenen of plaatsen in het landschap die vereerd worden. Door de Katholieke kerk zijn deze plaatsen vaak aangepast aan en opgenomen in het Christelijke geloof door er veldkruisen te plaatsen [\[3\]](#).

[\[4\]](#)

Hierbij eindigt onze omweg langs deze drie klassieken.

Als laatste inleiding tot "Eén" en overgang naar de aanlegplaats "Twee" kijken wij na een inleiding in het daarop volgende bericht naar de 10 minuten durende film van Ray en Charles Eames "Powers of ten" uit 1968. In deze film gaan wij van een picknick plaats in de Amerikaanse stad Chicago naar de grenzen van het heelal. Vandaar keren wij via het toen kleinst kenbare deeltje weer terug naar de picknick plaats.

[\[1\]](#) Zie ook: Porter, Bill, *Zen Baggage*, Berkeley: Counterpoint, 2009, p. 39

[\[2\]](#) Bron afbeelding: <http://flourish.org/blog/index.php?s=china>

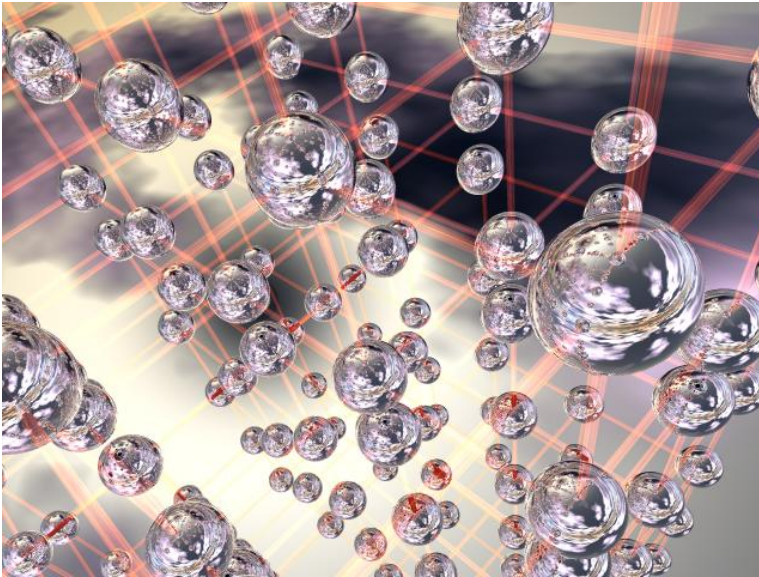
[\[3\]](#) Zie ook: Robb, Graham, *The discovery of France*. London: Picador, 2007

[\[4\]](#) Bron foto: Marieke Grijpink

Een – Pantheïsme – Indra's net

8 april 2011

Op weg naar "Powers of Ten" van Ray and Charles Eames komen jij en ik door een prachtige wereld. Het lijkt een schitterend glaspaleis waar alles als heel kleine glasparels in elkaar en met elkaar weerkaatst. Hieronder laten wij een vergroting zien van een heel klein deeltje uit deze wereld.

[1]

Ineens herkennen wij dit glaspaleis uit de beschrijvingen: dit is "Indra's Net" [2]. Wij zijn helemaal opgenomen in deze wereld; jij en ik en deze hele wereld worden een en al volkomen in elkaar gereflecteerd [3]. Maar wij zijn ook aan de rand van "Eén" gekomen. Hoewel alles met alles reflecterend, beginnen de deeltjes ook los van elkaar te staan. Jij en ik zullen een indruk geven van Indra's net.

Indra's net is een oneindig groot net, dat zeer fijn is geweven. Het is doorzichtig – leeg – en vol van oneindig veel doorzichtige en reflecterende glasparels die in elkaar schitteren. Ieder glaspareltje of juweel is oneindig klein en schittert hemels en goddelijk [4] mooi. Deze prachtige wereld lijkt

door de schitterende juwelen het summum van pantheïsme. Maar door de complete samenhang van de juwelen overstijgt deze wereld het pantheïsme volkomen.

Eerst een statische beschrijving van het net. De juwelen staan in voortdurende verbinding met elkaar doordat ieder juweel in alle andere juwelen wordt weerspiegeld. Alle andere juwelen worden ook in één juweel gereflecteerd. Het ene juweel vormt het gehele net doordat het hele net in dit ene juweel weerkaatst wordt en doordat dit ene juweel door alle andere juwelen wordt gezien. Het ene juweel vormt het net en alle andere juwelen geven vorm aan dit ene juweel.

Nu volgt de betovering: het net gaat bewegen. Als een juweel gaat bewegen gaat het gehele net bewegen en veranderen. Als het gehele net vibreert, dan vibreert het betreffende juweel mee. Doordat ieder juweel afzonderlijk flonkert met de andere juwelen, is verandering een voortdurende volkomenheid. Het gehele net vibreert in en met elkaar. Ieder juweel speelt zijn spel en vormt het net. Alle juwelen spelen hun spel en vormen ieder juweel afzonderlijk. Ieder juweel vormt allen en allen vormen ieder juweel. "Eén" is het gehele net en "Eén" is ook iedere glasparel in het net. Tussen de ene glasparel en het gehele net is nu nog geen onderscheid te maken.

Wij gaan verder door deze prachtige wereld en naderen de aanlegplaats "Twee" op onze Odyssee. Een voorbode van een eerste clustering van de glasparels wordt langzaam duidelijker. Jij en ik en alles om ons heen begint zich te clusteren. De onderstaande afbeelding geeft een schematische en statische weergave. In hoofdstuk twee vertellen wij van de eerste oerscheuring en de verdere splitsingen die alles als craquelé uiteen laten vallen.

[5]

In het volgende bericht gaan wij – zoals beloofd – kijken naar de 10 minuten durende film van Ray and Charles Eames “Powers of Ten” uit 1968.

[1] Bron afbeelding:

<http://www.lawsofbrahman.com/myphotogallery/index.php/Pictures-of-the-Angelic-Knowledge-Volume-1/Indras-Net>

[2] Zie ook: Cook, Francis, *Hua-Yen Buddhism: The Jewel Net of Indra*. University Park: The Pennsylvania State University Press, 1977

[3] Zie ook: Cleary, Thomas, *The Flower Ornament Scripture, a Translation of the Avatamsaka Sutra*. Boston: Shambhala, 1993, p. 363. Volgens de Avatamsaka Sutra hebben de stofdeeltjes uit het net van Indra gevoelens en behoeften. Zij kennen woede, vreugde en kennis en onkunde. Zij kunnen ook alles binnen hun reikwijdte gelukkig maken. Het net van Indra kan gezond en ziek zijn.

[4] Het woord “Deus” voor God is afkomstig van de werkwoord wortel “div”, dat in het Sanskriet “schitteren, vermeerderen, verheugen” betekent. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta.

[5] Bron afbeelding: <http://www.calresco.org/wp/indra.jpg>

Een – “Powers of Ten”

10 april 2011

Nadat jij en ik door de prachtige wereld van “Indra’s net [\[1\]](#)” zijn gegaan, kijken wij nu uit naar de voorstelling van de tien minuten durende film “Powers of Ten” van Ray en Charles Eames uit 1968 (en opnieuw uitgebracht in 1977). Voordat wij de film gaan bekijken, nog een introductie.

Ray and Charles Eames [\[2\]](#) is een architecten/ontwerpers echtpaar dat een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan de ontwikkeling van moderne architectuur en meubelontwerpen.

Eerst een indruk van het “Eames house” [\[3\]](#):

En een afbeelding van een fauteuil in the “Soft Pad serie” ontworpen rond 1968:

[\[5\]](#)

De documentaire "Powers of Ten" is een avontuur in afmetingen en vergezichten op verschillende schalen. De film toont het ons bekende universum in "machten van tien" [\[6\]](#). De inhoud en structuur van de film is gebaseerd op het boek "Cosmic View - The Universe in 40 Jumps" [\[7\]](#) uit 1957 (in het Nederlands: *Wij in het heelal, een heelal in ons*, 1959) van de Nederlandse pedagoog Kees Boeke [\[8\]](#), die onder meer oprichter is van de "Werkplaats Kindergemeenschap" [\[9\]](#) te Bilthoven.

De film begint bij een picknick plaats aan het meer bij Chicago. Iedere tien seconden worden wij tien keer verder in het heelal meegenomen, totdat ons zonnestelsel alleen maar een stofje aan het firmament is. Vandaar gaan wij snel terug naar de picknick plaats. Daar zoomen wij in op de hand van de slapende picknicker. Iedere tien seconden vergroten wij ons blikveld tien keer totdat wij inzoomen op een koolstof atoom in een DNA molecuul in een witte bloed lichaampje.

Eigenlijk moeten jij en ik de film twee keer achter elkaar zien. De eerste keer om van de beelden te genieten en de tweede keer om te genieten van het zicht op "Indra's net" bij verschillende afmetingen.

Geeft de combinatie van "Powers van Ten", "Indra's net" en de boeken van Brian Greene [10], een eerste visuele voorstelling van de string theorie? Zijn dit verschillende manifestaties van "Een"? Wordt "Een" getoond volgens de wegen van de wereld en niet volgens haar niet uit te drukken universaliteit [11]? Wij weten het niet. Kijk zelf.

Het volgende bericht is een inleiding op "Twee", een nieuwe aanlegplaats op onze Odyssee.

Na deze introductie kan de film beginnen: bezoek hiervoor de volgende website:

<http://www.powersof10.com/film>

(klik op de hyperlink voor bezoek aan de website om de documentaire te zien)

[1] Zie ook: Cook, Francis, *Hua-Yen Buddhism: The Jewel Net of Indra*. University Park: The Pennsylvania State University Press, 1977

[2] Zie: http://en.wikipedia.org/wiki/Charles_and_Ray_Eames

[3] Zie: http://en.wikipedia.org/wiki/Eames_House

[4] Bron afbeelding: <http://www.housing.com/categories/homes/-architecture-case-study-houses-1945-1966/case-study-house-8-earmes-house.html#1>

[5] Bron afbeelding: EA222 Soft Pad op website van Vitra

[6] Zie ook: http://en.wikipedia.org/wiki/Order_of_magnitude

[7] Boeke, Kees, *Cosmic View, The Universe in 40 Jumps*. 1957

[8] Zie ook: [http://nl.wikipedia.org/wiki/Kees_Boeke_\(pedagoog\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Kees_Boeke_(pedagoog))

[9] Zie ook: http://nl.wikipedia.org/wiki/Werkplaats_Kindergemeenschap en <http://www.wpkeesboeke.nl/>

[10] Zie: Greene, Brian, *The Elegant Universe*. 2003; *The Fabric of the Cosmos*. 2004; *The Hidden Reality*. 2011

[11] Zeer vrije weergave van een zinnen uit de Mahaprajnaparamita Sutra; zie ook: Porter, Bill, *Zen Baggage*, Berkeley: Counterpoint, 2009, p. 15 - 16.

Twee – Scheiding aarde en lucht

11 april 2011

Als afscheid van de aanlegplaats "Een" tijdens onze Odyssee, hebben jij en ik de documentaire "Powers of Ten" [\[1\]](#) twee keer bekeken. De eerste keer hebben wij genoten van de beelden; de tweede keer hebben wij aandachtig gekeken naar de verschillende manifestaties van "Indra's net" bij verschillende afmetingen. De waarnemingen van "Indra's net" zijn steeds hetzelfde en steeds anders.

Wij naderen onze tweede aanlegplaats op onze Odyssee.

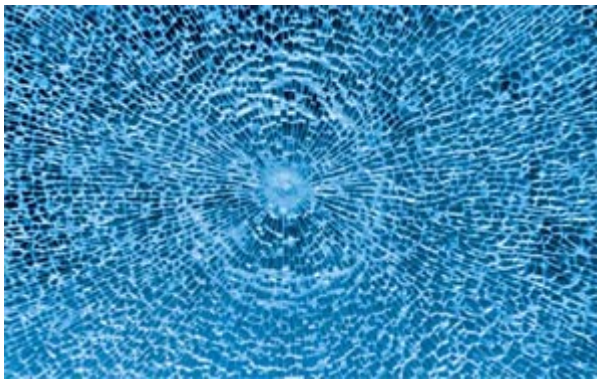
Eerst is alles volkomen één. Aarde en lucht, licht en duister zijn onafscheidelijk met elkaar verbonden: één en al. Voorafgaand aan woorden en zonder gedachten is deze eenheid altijd aanwezig. Voor jou en mij is deze volledige eenheid helaas niet in gedachten en woorden te bevatten: de complete eenheid gaat aan ons bevattingsvermogen vooraf.

Op een zeker moment zijn aarde en lucht gescheiden [\[2\]](#). Is de eerste scheiding snel en in één zucht verlopen, of langzaam en fluisterend, of in oerknal gevolgd door een flits? Wij weten het niet.

Deze scheiding van aarde en lucht is de meest pijnlijke scheuring tot op heden. Het boek Genesis uit het Oude Testament spreekt van een scheuring van hemel en aarde. Door deze scheiding is een gat ontstaan waar alle dingen – groot en klein - doorheen kunnen.

[\[3\]](#)

De volgende splitsingen zijn vage herinneringen aan deze eerste scheuring van aarde en lucht. Niet dat deze latere scheuringen niet pijnlijk kunnen zijn, maar deze oer scheur is de immense scheiding waaruit de andere splitsingen als craquelé zijn voortgekomen.

[\[4\]](#)

Tijdens de "Scheiding van Aarde en Lucht" en de daarop volgende scheuringen zijn jij en ik verdwenen uit de volkomen eenheid. Het is ook het einde van ons volkomen samenzijn. Als gescheiden wezens gaan wij onze eigen weg.

Maar het verlangen naar de volkomen eenheid blijft aanwezig: "I tend my flowers for thee - Bright Absenty" [\[5\]](#).

Wij zijn aangekomen bij de tweede aanlegplaats van onze Odyssee.

[1] Zie: <http://www.powersof10.com/film>

[2] Zie Genesis 1:1 uit het Oude Testament

[3] Bron afbeelding: <http://world.mongabay.com/dutch/travel/files/p5530p.html>

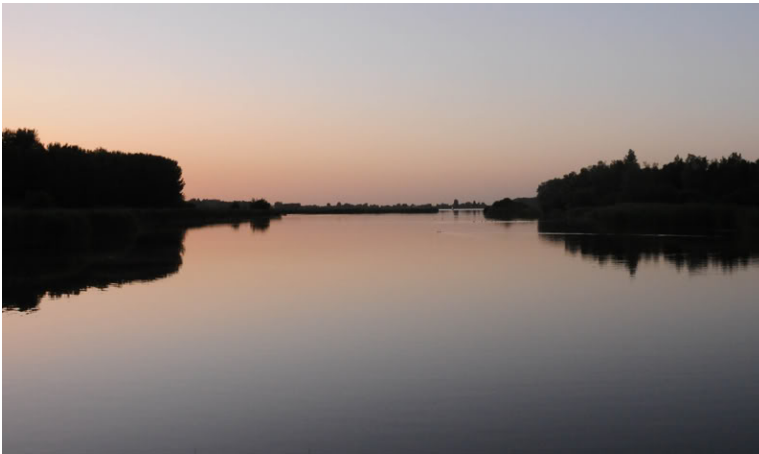
[4] Bron afbeelding: <http://www.zoetglas.nl/veiligheidsglas.php>

[5] Bron: Dickinson, Emily, *The Complete Poems of Emily Dickinson*. London: Faber, 1977 - Gedicht 339

Twee – Jij en ik gescheiden

16 april 2011

Wij hebben de scheiding van aarde en lucht doorstaan en daarna hebben onnoemelijk veel splitsingen als craquelé plaats gevonden. Ik kijk opzij om jou te zien. Ik ben benieuwd hoe jij deze gebeurtenissen hebt doorleefd. Maar waar ik ook kijk, ik zie jou niet. Ik roep. Geen antwoord. Zijn jij en ik ook van elkaar gescheiden tijdens een van de vele splitsingen?

[1]

Voor het eerst tijdens onze Odyssee zijn wij niet samen. Vreemd. Maar de splitsingen zijn nog niet gestopt: ook ik val uit elkaar. Mijn bewustzijn vermindert, mijn ogen worden troebel en de geluiden verdwijnen. Alles vervaagt en verdwijnt uit beeld.

[2]

Uw verteller gaat verder: "Op hun zoektocht naar "Wie ben jij" zijn - na de scheuring van lucht en aarde - de beide hoofdpersonen in de loop van de ontelbare scheidingen vervlogen. Zij kunnen tijdelijk geen verslag doen van hun ervaringen.

Uw verteller gaat verder met het verslag van de Odyssee. Mijn naam – Narrator – heb ik in een ver verleden gekregen. Mijn naam is ontstaan uit het woord "narâ" [3] dat mensen betekent, en "tr" [4] dat "oversteken of passeren" betekent. Als verteller zal ik U verhalen van de voorvallen totdat de beide hoofdpersonen weer in staat zijn hun verhaal te vervolgen".

"Na de oer scheuring en de oneindig vele splitsingen is alles uiteengevallen in oneindig veel deeltjes. Uiteraard is er nog wel enige ordening tussen al deze deeltjes – of in ieder geval een begin van ordening. Maar de onderlinge verbanden gaan ons bevattingsvermogen te boven. En als wij het al kunnen bevatten, dan kunnen wij het niet onder woorden brengen. Volgens ons tijdsbesef in de Westerse samenleving duurt het na de oer scheiding nog een aantal miljarden jaren voordat wij weer over een begin van leven kunnen verhalen. Of was deze tijd veel korter? Enkele duizenden jaren zoals in de Bijbel staat of een knippering met de ogen? Uw verteller weet het niet. Narrator was niet aanwezig bij het begin van het heelal en ook niet bij het begin van de Bijbel. Wel is uw verteller steeds opnieuw verwonderd dat na het knippen met de ogen de wereld nog steeds bestaat. De beide hoofdpersonen vertellen in een van de volgende aanlegplaatsen hun ervaringen met de beleving van de tijd."

"Na het volkomen uiteenvallen van "Een" in oneindig veel stukjes, is er weer een ordening ontstaan. Men [5] is nog steeds op zoek hoe dat is gebeurd en hoe lang het ontstaan van de afzonderlijke verbindingen heeft geduurd. De verhalen van de ontdekkingsstocht naar het ontstaan van ordening kunnen de rest van mijn leven vullen. Uw verteller zal – zoals mijn naam aangeeft – u overzetten naar het moment dat "Jij en ik" weer verschijnen wanneer de omstandigheden het menselijk leven weer toelaten."

"In het volgende bericht volgen de uitkomsten van de eerste ordeningen"

[1] Bron afbeelding: <http://iwan.web-log.nl/iwan/2010/07/index.html>

[2] Bron afbeelding: <http://beagle.vpro.nl/#/blog/item/3203/australische-stofmachine/>

[3] In het Sanskriet is het woord samengesteld uit "na" dat hier "niet" betekent, en de werkwoord-wortel "ra" die "verheugen" betekent; het betekent gewone man of vrouw. In negatieve connotatie gebruiken wij het woord nog steeds voor "nar". In mijn naam is de meervoudsvorm gebruikt: "narā".

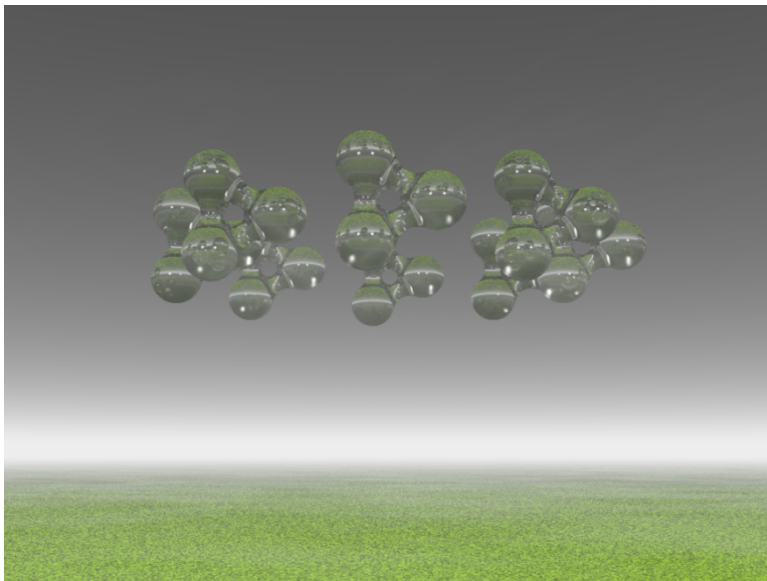
[4] In het Sanskriet betekent "ṭṛ" volgens Egenes, Thomas, *Introduction to Sanskrit – Part two*. 2005 p. 387 "to cross over".

[5] "Man" betekent in het Sanskriet "denken, bewustzijn". Mensen proberen zich weer bewustzijn te worden van ons verleden en de vroegere ervaringen weer manifest te maken. Ijdelheid der ijdelheden? Uw verteller weet het niet.

Twée – Eerste ordening

19 april 2011

“Uw verteller neemt u nu mee naar de tijd waarop aarde en lucht zijn gescheiden en alles als craquelé is gebarsten en uiteen gevallen tot kleine stofdeeltjes. Na het volkomen uiteenvallen van “Een” in oneindig veel deeltjes, is er weer een begin van ordening ontstaan. Uit deze eerste ordening zijn in de loop van de tijd steeds complexere vormen van leven voort gekomen. De geschiedenis van deze ordening kent uw verteller niet, want hij is in zijn hedendaagse gedaante niet bij dit ontstaan geweest. Ook kent uw verteller de volledige wijze van de ordening niet: de verschillende manifestaties van dit absolute wonder zijn alleen te zien als de omstandigheden dat voor ons toelaten.

[1]

In de hedendaagse wereld gebruiken wij hiërarchieën – naar de menselijke maat – om voor ons ordening in de oneindig vele verschijningsvormen aan te brengen. Enige jaren geleden heeft uw verteller in een boek [2] een beschrijving van een hiërarchie gelezen, die voor mensen in de Westerse samenleving herkenbaar is. Deze hiërarchie ziet er ongeveer als volgt uit:

- Niet levende organismen
- Levende organismen
- Mensen als denkende organismen
 - Biologie
 - Wetten en regels
 - Wetenschap
 - Kwaliteit
- Complexe structuren
 - Hardware
 - Software
 - Dorpen met eigen dynamiek
 - Steden met eigen dynamiek”.

“Uw verteller heeft als ethisch uitgangspunt, dat iedere verschijningsvorm in principe even veel recht van bestaan heeft. Maar als een keuze tussen twee verschijningsvormen onvermijdelijk is, dan verdient een complexere verschijningsvorm – in dit geval een wezen dat een hogere plaats in de hiërarchie heeft – de voorkeur.

Een tweede hiërarchie heeft uw verteller een paar duizend jaren geleden gelezen. Deze rangorde is voor moderne mensen in de Westerse samenleving minder eenvoudig te volgen. Deze hiërarchie kent een rangorde van de volgende 31 “verblijfplaatsen” [\[3\]](#):

- Hellen
- Titanen
- Hongerige geesten
- Dieren
- Mensen
- Goden in 22 categorieën
- Vijf sferen van oneindige ruimte, bewustzijn en leegte”.

“In beide hiërarchieën neemt de mens een centrale plaats in. Zelfoverschatting van de mensheid? Wij weten het niet. Op latere aanlegplaatsen zullen wij meer zien van deze twee ordeningen”.

“De Westerse wereld kent in haar godsdienst een tweedeling in hemel en hel. Zijn de hemel en de hel dicht bij of ver weg, of alleen voorbehouden voor een hiernamaals? Uw verteller weet het niet”.

“Enkele tientallen jaren geleden heeft Narrator een pastoor in Valkenburg tijdens een preek het verschil tussen hemel en hel horen uitleggen”.

Deze pastoor zei: “In de hel hebben mensen een kleine handicap: zij kunnen hun armen niet buigen. Zij zijn in een ruimte met de meest overvloedige spijzen en dranken. Maar helaas blijven zij altijd hongerig en dorstig, omdat zij de spijzen en dranken alleen kunnen zien en het eten en drinken onmogelijk is door de kleine handicap”.

[4]

“In de hemel hebben mensen dezelfde kleine handicap en zijn zij in dezelfde ruimte met spijzen en dranken. Maar honger en dorst hebben zij niet, want de mensen zorgen voor elkaar, de ene mens geeft de ander met gestrekte arm te drinken en te eten naar behoefte en tevredenheid”.

“Een mooie uitleg van één en hetzelfde op twee manieren bekeken? Of twee manifestaties die afhangen van de verschillende de omstandigheden? Of twee verschillende werelden? Uw verteller weet het niet”.

Het volgende bericht gaat over tweelingen.

[1] Bron afbeelding: POVRAY – JvL

[2] Pirsig, Robert M., *Lila, an Inquiry in Morals*. London: Bantam Press, 1991

[3] *The Long Discourses of the Buddha*. Massachusetts: Wisdom Publications, 1995
p. 38-39

[4] Bron afbeelding: <http://clubkoperwiek.blogspot.com/2010/12/club-weekend-club-koperwiek-kook-de.html>

Twee – Tweelingen en tegenstellingen

22 april 2011

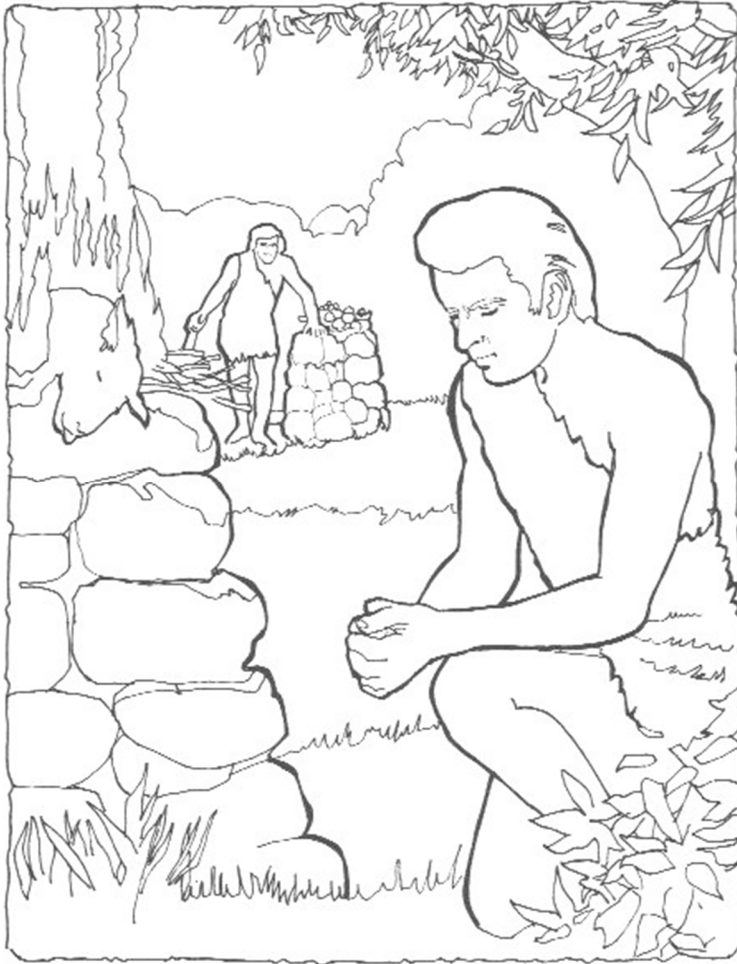
“Het vorige bericht gaat over een eerste ordening die is ontstaan nadat alles uiteen is gevallen in oneindig veel deeltjes. Uw verteller heeft een begin van hiërarchie en een aanzet tot ethiek getoond. Ook heeft u een inkijkje gekregen in hemel en hel. In dit bericht gaan wij verder met tweelingen en tegenstellingen.

Tweelingen zijn erg belangrijk voor mensen. In mythes en in oude verhalen staan tweelingen vaak aan het begin van belangrijke ontwikkelingen. Maar rond deze tweelingen is er meestal onzekerheid en onbestendigheid. Er moet een keuze plaatsvinden. Helaas komt de beslissing in de mythes gewelddadig tot stand. Een van de tweeling kinderen moet vertrekken of wordt vermoord.

U kent waarschijnlijk de tweeling Romulus en Remus, die door een wolf is groot gebracht. Romulus doodt Remus tijdens een ruzie over de heerschappij van de nieuwe stad. Na deze moord kon Romulus de verdere stichting van de stad Rome ter hand nemen [\[1\]](#).

[\[2\]](#)

In Genesis – het eerste boek van het Oude Testament - zijn Kain en Abel de twee eerste kinderen van Adam en Eva. De beschrijving geeft aanwijzingen dat zij een tweeling zijn. Kain was landbouwer en Abel was schaapherder. Beiden brachten offers aan God, maar God accepteerde alleen de rook van het vee-offer [\[3\]](#) [\[4\]](#) van Abel.

[6]

Omdat God de offergave van de oogst niet aanvaardde, doodde Kain zijn broer Abel [5].

Mensen zijn erg gevoelig voor tegenstellingen; in een hang naar zekerheid moet de tegenstelling zo snel mogelijk verdwijnen – vaak ten koste van een groot verlies. Als oplossing van het dilemma wordt er dan gekozen voor een kant van de tegenstelling. Uw verteller toonde u al het droeve lot van Remus en Abel: om de tegenstelling binnen de tweeling op te heffen, moet een kind van de tweeling verdwijnen.

Bij het ontstaan van een tegenstelling willen mensen zo snel mogelijk duidelijkheid hebben. Veel wordt opzij gezet om duidelijkheid te krijgen tussen ja of nee, goed of fout, waar of onwaar, gelovig of ongelovig, recht of onrecht. Deze keuze wordt gemaakt door een onmiddellijke opoffering of vernietiging van één van de twee polen. Deze keuze is zo belangrijk voor mensen dat hiervoor zelfs broedermoord wordt gepleegd; er wordt voor gedood, oorlog gevoerd, en er worden volkeren en anders denkenden voor uitgemoord.

Waarom moeten tegenstellingen meteen worden opgeheven? Waarom mogen zij niet blijven bestaan? Heeft de mensheid een sterke hang naar eenheid of is het noodzakelijk om onrust en onvrede zo snel mogelijk te beëindigen ten koste van een grote opoffering? Of misschien allebei? Is het opheffen van de onrust en onvrede het begaan van grote misdrijven waard? Op hun Odyssee komen de hoofdpersonen veel van deze dilemma's tegen.

Uw verteller ziet in de verte de beide hoofdpersonen weer verschijnen. Zij zijn geen tweeling en ik hoop dat zij tijdens hun Odyssee hun verschil van mening niet oplossen door geweld en doodslag. We zullen zien.

Uw verteller laat het verslag weer over aan beide hoofdpersonen. In een volgend bericht zullen zij hun belevenissen vertellen over een nachtwake aan het begin van de lente als voorbereiding op de volgende aanlegplaats op hun Odyssee".

[1] Zie ook: http://nl.wikipedia.org/wiki/Romulus_en_Remus

[2] Bron afbeelding: http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Lupa_romana.jpeg

[3] Zie ook: Mallory, J.P., *In Search of the Indo-Europeans*, p. 138

[4] Zie ook: Inleiding – Rituelen 2 (27 maart 2011)

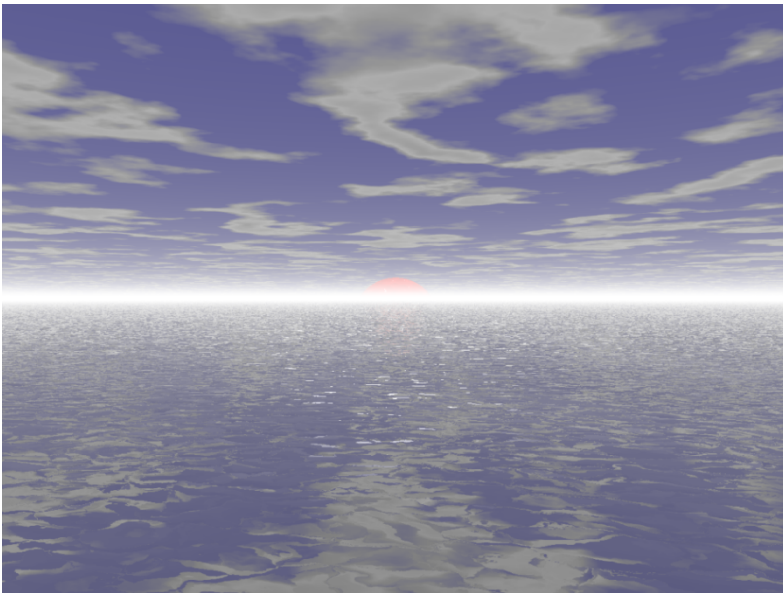
[5] Zie ook: Genesis 4 uit het Oude Testament

[6] Bron afbeelding: <http://www.tstl.net/children/coloring/coloring.asp>

Twée – Nacht aan het begin van de lente

25 april 2011

Jij en ik hebben al enkele jaren geprobeerd om op de eerste dag van de lente het eerste ochtendlicht te zien. Vele generaties voor ons hebben uitgezien naar het moment dat de zon om precies zes uur boven de evenaar komt. Tot op heden is het jou en mij niet gelukt om dit te beleven, omdat het een keer de hele nacht regende, de andere keer was het mistig, daarna was thuis iemand ziek en ook enkele jaren hadden wij verplichtingen op ons werk.

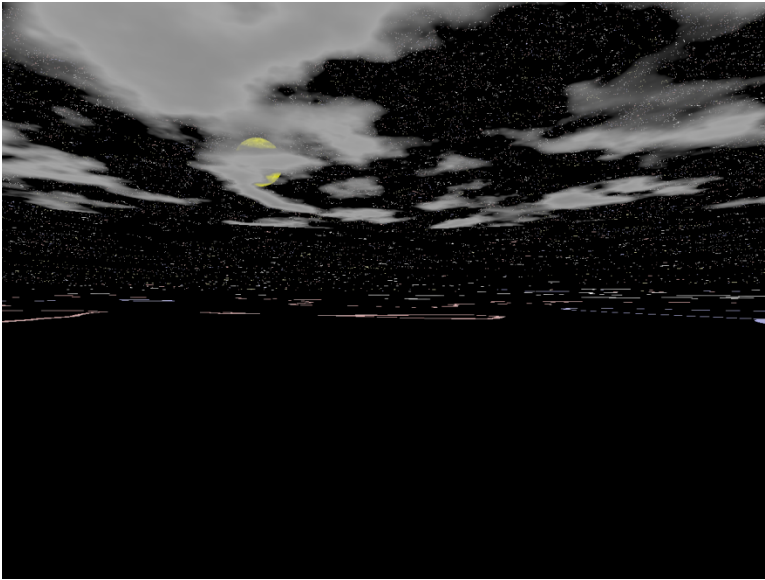
[1]

Voor jou en mij is dit moment zo belangrijk omdat onze voorouders dit licht nodig hebben voor bepaling van het tijdstip van het jaar. Dit tijdstip diende als een ijkpunt voor onder ander het bepalen van de zaaitijd van graan [2]. Het belang van dit tijdstip voor onze voorouders blijkt wel doordat in alle katholieke kerken het altaar naar het Oosten – is geplaatst. Het midden van de ramen boven het altaar ontvangt de eerste zonnestraal van zonsopkomst precies bij zonsopgang om 6 uur 's-ochtends op de eerste lentedag. De kerkdienst wordt in de richting van dit ochtendlicht – het licht van de wederopstanding (van de natuur) – gehouden.

Tijdens begrafenissen wordt de overledene met de voeten vooruit naar het altaar gedragen, opdat de dode op de dag van de wederopstanding als eerste het ochtendlicht zal zien. Veel graven van verre voorouders hebben ook deze oriëntatie [3].

Nu zitten wij op een schiereiland met allemaal water om ons heen. Alleen naar het noorden is er verbinding met het land. Er is weinig wind en het belooft een koude maar mooie nacht te worden.

Na het avondeten in schemerlicht maken wij ons bij maanlicht klaar voor de nacht:

[4]

“Heb jij mijn zaklamp gezien?”

“Het is volle maan, geen zaklamp nodig.”

“Ik wil de wekker even goed zetten.”

“De wekker staat al op vijf uur.”

“Genoeg tijd om wakker te worden.”

“Ik hoop dat het een heldere nacht en ochtend is. Dan zien wij de zon om zes uur mooi opkomen.”

“We zullen zien.”

“Het wordt een koude nacht.”

“Daar hebben wij een goede slaapzak voor.”

“Ik hoop dat er geen mist is.”

“Wat is er mis met mist en nevel.”

“Het bederft ons zicht op de zonsopgang.”

“Jij wil morgenochtend de zon zien opgaan met vuurwerk en klaroenstoten?”

“Beter dan een in een grijze brij wakker worden. Na zoveel jaren mag dat wel eens. We liggen niet zo vaak aan het begin van de lente in de open lucht.”

“Uit oersoep zijn wij ontstaan, misschien is het wel veel echter om morgen mist en nevel te zien.”

“Ik zie liever een mooie zonsopgang waar vele mensen voor ons naar hebben gekeken. De altaren zijn niet voor niets naar het oosten gericht.”

“OK dan maar een mooie herrijzenis morgenochtend. Maar niet getreurd als het anders is.”

“Hoe zullen we gaan liggen, hoofd naar het westen en voeten naar het oosten?”

“Zoals bij een begrafenis met de voeten naar het altaar.”

“Daar moet ik nog niet aan denken. Ik ben nog hard nodig thuis en op mijn werk.”

“Ik wil ook nog niet dood. Maar ik wil graag uniek zijn door exact in de voetsporen van anderen te staan. Wie heeft dit al eens eerder gedaan?”

“Niemand is zo gek als wij.”

“Toch is het mooi om 's-nachts naar de hemel te kijken. Als jij snurkt dan zal ik een mooi uitzicht op het heelal hebben. Onze voorouders hebben dat ook gedaan. Morgen hoop ik dit uniek zicht op de eerste zonnestralen met onze voorouders te delen.”

“Ga jij ook de wederopstanding op de dag des oordeels met jouw voorouders delen?”

“Zie wel. Slaap zacht, droom lekker.”

“Droom der dromen.”

[1] Bron afbeelding: POVRAY – Sunrise JvL

[2] Calvin, William H., *De Rivier die tegen de Berg opstroomt – een reis naar de oorsprong van de aarde en de mens*. 1992

[3] Afhankelijk van de breedtegraad, zijn graven ook naar het zuiden gericht.

[4] Bron afbeelding: POVRAY – Moonlight JvL

Inleiding: Drie – Dubio transcendit

28 april 2011

Jij en ik zijn op onze derde rustplaats op onze Odyssee aangekomen. Het wordt tijd dat wij een eerste duiding gaan geven – en een eerste zin ontlenen [1] – aan het complexe universum om ons heen. Door het zin geven en het zin ontlenen aan de dingen om ons heen begint zich een gericht creatief proces te ontwikkelen. Voor het allergrootste deel vindt dat proces van creatie en herscheppen plaats buiten onze waarneming [2]. Dit onzichtbare creatieve proces gaat haar eigen weg. Wij kunnen alleen vertrouwen hebben in de goede loop van de veranderingen der dingen die buiten ons bereik liggen.

De uiterst kleine fractie van het creatie- en veranderproces waar jij en ik wel zicht op hebben, proberen wij in ons voordeel te wijzigen. Dit voordeel denken wij nodig te hebben om de kansen op ons overleven te vergroten. Hierin zijn wij zelfzuchtig. Later zullen jij en ik nog bij complexe vormen van ethiek stil staan. Nu beginnen wij bij het begin van bewuste creativiteit en ons oordeel hierover.

Onze zelfzuchtigheid is vaak openlijk en sociaal geaccepteerd in onze samenleving. Wij jagen en verzamelen, wij doen aan landbouw en veeteelt, wij werken in fabrieken of op kantoor, of wij heersen volgens onderlinge overeenkomsten over anderen. Bij al deze handelingen kunnen terecht vraagtekens gezet worden: later komen wij daar nog op terug. Maar soms is deze zelfzuchtigheid onaanvaardbaar en wordt er door geweld of door rechtspraak het recht van de sterkste verkregen.

In specifieke gevallen wordt onze zelfzuchtigheid gecamoufleerd door passende beelden te plaatsen bij in beginsel niet acceptabele handelingen. Rondom oorlogen en het veroveren van land hangen allerlei mythes en rituelen [3].

In een specifiek geval wordt het getal drie ook gebruikt om met een mythe de roof van vee te rechtvaardigen: het betreft de Triton mythe gevolgd door de mythe van de vee-cyclus. [4] [5].

In de Proto-Indo-Europese wereld wordt door de Triton mythe het ontstaan van de wereld geduid.

De tweeling Manu – verwant aan ons woord “man” [6] – en Twin reist door het heelal vergezeld van een koe. De twee broers besluiten op zeker moment de wereld te maken. Hiertoe moet Twin worden geofferd. Uit de delen van Twin schept Manu met hulp van de goden de afzonderlijke delen van de wereld. Hierdoor werd Manu de eerste priester [7] en ook de uitvinder van het eerste rituele offer waardoor de wereld werd geschapen.

Toen de wereld klaar was, gaven de lucht-goden vee aan de “derde man” Triton genaamd. Maar het vee werd op listige wijze gestolen door een driekoppige slang. Met behulp van de stormgoden doodde Triton de slang en bevrijdde het vee. Een deel van het vee werd aan de priesters gegeven voor een rookoffer aan de luchtgoden. Door deze daad werd Triton [8] de eerste krijger. Hij herstelde de welvaart van de mensen en zijn gift van vee aan de goden zorgde ervoor dat de cyclus van giften tussen goden en mensen werd voortgezet.

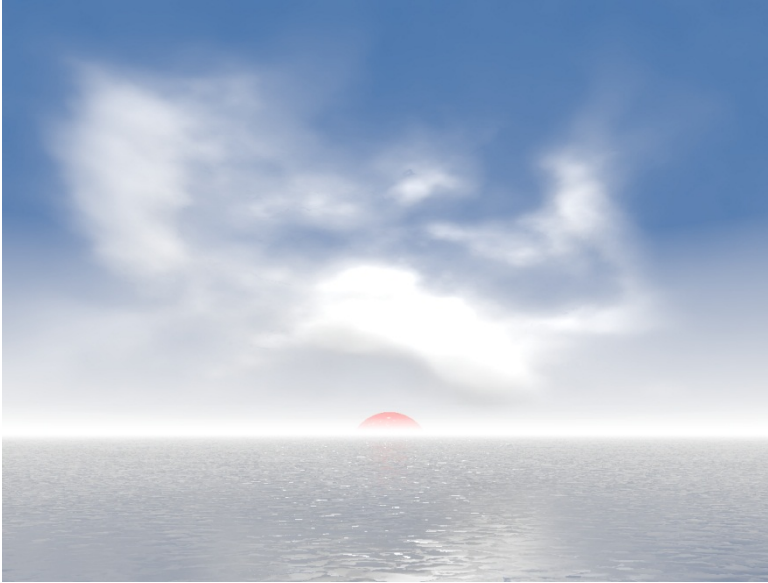
De tweede mythe - de vee cyclus [9] - is een voortzetting van de Triton mythe. In de vee-cyclus geeft God [10] vee aan de boeren die op hun beurt het vee verzorgen en de kudde vermeerderen. Vreemde mannen stelen het vee. De krijgers roven het vee weer terug en geven een deel van het vee aan de priesters voor rookoffers aan God die op zijn beurt als dank voor de offers weer vee aan de boeren geeft.

Het roven van vee heeft door beide mythes een centrale plaats in deze cultuur verkregen. Het wordt een essentiële handeling om bezit te verwerven. Met het verkrijgen van vee door roof heeft de krijger een ruilmiddel verkregen om een of meer vrouwen te verwerven [11]. In Proto-Indo-Europese wereld vertegenwoordigen vrouwen het enige bezit dat echt van waarde is [12]. Alleen door bezit van het hoog gewaardeerde ruilmiddel - vee - kan een krijger pas vrouwen verkrijgen voor nakomelingschap.

Daarnaast verschaft de vee-cyclus een ritueel voor onderling basis vertrouwen – Credo (ik geloof) – tussen goden, priesters, mensen en

categorieën mensen onderling. Vee was hier een metafoor voor onderling vertrouwen, een rol die geld in onze samenleving heeft overgenomen.

In de volgende berichten gaan jij en ik de "persoon in het midden", het "object in het midden" en de "geest in het midden" ontmoeten.

[13]

[1] Zie Merleau-Ponty, Maurice, *Phénoménologie de la Perception*

[2] Zie ook: Eames-Charles&Ray, *Powers of Ten* (1977) en het bericht hierover op pagina 75.

[3] Zie ook: Keegan, John, *A History of Warfare* (2004); Goldsworthy, Adrian, *In the Name of Rome* (2003); Crefeld, Martin van, *The Culture of War* (2008).

[4] Zie Anthony, David W., *The horse, the Wheel and Language* (2007), p. 134

[5] See: Mallory, J.P., *In Search of the Indo-Europeans*, p. 137

[6] vman: betekent "denken" in het Sankriet. "Manu" betekent "gedachte, wijze, intellect"

[7] In het Sanskriet betekent *√pr*: “in staat zijn, te voorschijn brengen”; *Ish*: “heersen, god”; en *√tr*: “oversteken”

[8] *kshatriya*; betekent krijger in het Sanskriet. Mogelijke afleiding van dit woordt: “*ksha*” betekent veld of akker, *√tr*: “oversteken” of “*tri*” waarin drie of Trito herkent kan worden.

[9] Zie: Mallory, J.P., *In Search of the Indo-Europeans*, p. 138

[10] “Go” betekent “vee” en “da” betekent “geven” in het Sanskriet.

[11] Zie Anthony, David W., *The horse, the wheel and Language* (2007), p. 239

[12] Zie: McGrath, Kevin, *STRĪ women in Epic Mahābhārata*. Cambridge: Ilex Foundation, 2009 p. 9 -15

[13] Bron afbeelding: POVRAY – Float Cloud JvL

Drie – Persoon in het midden

1 mei 2011

Tijdens de derde rustplaats op onze Odyssee hebben jij en ik eerst de Triton mythe en de vee-cyclus ontmoet. Deze mythen – voorzien van rituelen – zijn een eerste vorm van herstel van vertrouwen tussen de goden, priesters, mensen en categorieën mensen onderling. Vee is hier een metafoor voor onderling vertrouwen; een rol die geld in onze samenleving heeft overgenomen.

Na de eerste allesomvattende scheiding tussen aarde en lucht is alles in ontelbaar veel delen uiteengevallen. Hierna is een eerste ordening ontstaan. Vervolgens is er een begin gemaakt met een creatief proces door het geven van een eerste duiding en het ontlenen van een eerste zin aan de eerste ordening.

Jij en ik blijven gescheiden van het volkomen al en een, dat waarschijnlijk verdwenen is bij de scheiding van aarde en lucht. Of is het volkomen al en een op de achtergrond nog steeds aanwezig? Wij weten het niet, maar wij gaan dit op onze Odyssee onderzoeken.

Bij de Triton mythe over het ontstaan van de wereld hebben jij en ik al kennis gemaakt met de goden: Manu scheidt met hulp van de goden uit de delen van Twin de wereld. In deze mythe zijn de Goden voor Manu noodzakelijk om de wereld te scheppen. Wie zijn deze goden? Jij en ik weten het niet. Zijn er meer goden of is er slechts een god? Wij weten het niet. Elke samenleving heeft hier verschillende antwoorden op gegeven. Is er een wereld mogelijk zonder goden? Wij weten het niet. Zijn de goden onderdeel van het volkomen al en een? Wij weten het niet. Maar jij en ik gaan het later op onze Odyssee onderzoeken. Laten wij voorlopig aanvaarden dat de goden aanwezig zijn. Voorlopig zijn zij noodzakelijk om de wereld te scheppen en te onderhouden.

Na het ontstaan van de wereld geven de luchtgoden vee aan Triton. Na hulp van de stormgoden bij zijn avonturen met de driekoppige slang, offert Triton

vee aan de luchtgoden om het wederzijdse vertrouwen te herstellen en te bestendigen.

[1]

Tijdens de vee-cyclus offeren priesters vee aan de goden om het vertrouwen tussen goden, priesters, mensen en categorieën mensen onderling te herstellen en te bestendigen.

Volgens deze eerste mythen zien jij en ik dat in de Proto-Indo-Europese wereld de goden noodzakelijk zijn om de wereld te laten ontstaan en te onderhouden. Het vertrouwen en de hulp van de goden is voor deze mensen van levensbelang. Hoe de mensen in deze de Proto-Indo-Europese wereld in het dagelijks leven tegen de goden aankijken, weten wij niet. Wel zijn er in deze samenleving al spoedig mensen opgestaan die de verbindingen tussen de leefwereld van de mensen en de goden tot stand brengen en in stand houden.

De voorlopers van de mensen waarbuiten geen verbinding meer mogelijk lijkt tussen mensen en goden, zijn wij in de beide mythen al tegen gekomen.

De priesters [2] krijgen een rol om door rituelen en rokooffers de verbinding tussen de luchtgoden, de wereld en de mensen te vestigen en te onderhouden. Deze verbinding is van het allergrootste belang om het ritme van het leven en de voortgang van het leven in stand te houden. Ook geeft deze verbinding – in stand gehouden door de priesters – in de voor-wetenschappelijke tijd een eerste antwoord op de vragen waar de mensheid vandaan komt, waartoe zij op de aarde zijn en welke toekomst hen wacht. In de katholieke kerk verwerft de paus een rol van pontifex maximus [3] – of de grote bruggenbouwer – tussen hemel en aarde. In deze kerk is de paus als eerste onder zijn gelijken de “persoon in het midden” die de verbinding tussen hemel en aarde en/of tussen God en de mensheid onderhoudt.

[4]

De krijgers – en na verloop van tijd hun voormannen in de vorm van keizer, koning of generaal - verkrijgen de rol om door veroveringen en krijgshandelingen (met bijbehorende rituelen en gebruiken) de ordening in de samenleving te vestigen en te bestendigen. Later als vertegenwoordiger van de goden reguleren zij de gang van zaken in de samenleving op aarde. Voor de aardse zaken gaan zij steeds nadrukkelijker als vertegenwoordiger

van de goden optreden. In deze vorm zijn zij een “persoon in het midden” geworden tussen het “volkomen al en een” aan de ene kant en de samenleving en de mens aan de andere kant. Zonder deze persoon in het midden houdt volgens deze denkwijze de samenleving op te bestaan: Romeinse legioensoldaten vervallen in wanhoop – hun volledige bestaan op aarde valt weg – als een generaal dreigt het legioen aan zijn lot over te laten [5]. In de hedendaagse wereld wordt voorondersteld dat een natie niet kan bestaan zonder vorst of president die rechtmatig is benoemt.

[6]

De ordening tussen priesters en krijgers – of tussen kerk en staat – is meestal aan spanningen onderhevig. De hiërarchie tussen beide rollen heeft geregeld gewisseld. Soms is er een balans opgetreden doordat de paus de keizer kroont opdat de profane rol van de keizer door een ritueel van de pontifex maximus een sacrale erkenning verwerft, waarbij

tegelijktijd de rol van de paus – als bruggenbouwer tussen hemel en aarde – wordt bestendigd [7].

[8]

Het volgende bericht gaat over het “Object in het midden”.

[1] Bron afbeelding: POVRAY – Clouds JvL

[2] In het Sanskriet betekent vpr: “in staat zijn, te voorschijn brengen”; Ish: “heersen, god”; en vtr: “oversteken”

[3] Zie ook: http://nl.wikipedia.org/wiki/Pontifex_Maximus

[4] Bron afbeelding: http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_Gregory_I

[5] Zie ook: Goldsworthy, Adrian, *In the Name of Rome* (2003)

[6] Bron afbeelding: <http://en.wikipedia.org/wiki/Charlemagne>

[7] Het evenwicht tussen Karel de Grote en Paus Leo III is van korte duur. Het betreft alleen de kroning tot keizer. Karel de Grote heeft zich afgevraagd voor welk gerechtshof de Paus moet verschijnen als de Paus misdrijven pleegt. Bron: Norwich, John Julius, *The Popes, A History*, London: Chatto & Windos, 2011. Daarnaast heeft Karel de Grote bewerkstelligd dat de toevoeging aan het Credo “en uit de zoon” aan de tekst “de heilige geest is voortgekomen uit de vader” door de Duitse kerken in 794 n. Chr. als enig juiste tekst is aanvaard. Paus Leo III heeft Karel

de Grote in 808 n. Chr. laten weten dat het niet gepast is om aan de geloofsbelijdenis "en uit de zoon" toe te voegen. Karel de Grote heeft aan zijn stellingname vastgehouden; hij heeft vervolgens Paus Leo III niet gevraagd om zijn zoon tot keizer te kronen. Bron:

http://nl.wikipedia.org/wiki/Geloofsbelijdenis_van_Nicea-Constantinopel.

[8] Bron afbeelding:

<http://365thingsthatiloveaboutfrance.blogspot.com/2011/02/charlemagne.html>

Drie: Object in het midden – deel 1

5 mei 2011

Op onze vorige aanlegplaats "Twee" zijn eerst de lucht en de aarde gescheiden, waarna alles uiteen is gevallen in ontelbaar veel kleine delen. Daarna is een eerste ordening ontstaan, waarbij door zin geven en zin nemen een eerste creatief proces op gang is gekomen.

Mensen geven duiding aan hun leefomgeving, opdat zij hun overlevingskansen kunnen vergroten door grip te krijgen op tastbare zaken en omstandigheden. Daarnaast heeft deze duiding vormen aangenomen van verhalen en mythen waardoor kennis en vaardigheden uit andere tijden en omstandigheden binnen de leefwereld van mensen verankerd blijft. Religie en rituelen brengen het onkenbare en ongrijpbare binnen de reikwijdte van mensen; door het verrichten van herkenbare handelingen proberen wij het onkenbare en ongrijpbare binnen onze leefwereld te duiden.

De Triton mythe en de vee-cyclus hebben jij en ik gezien om het ontstaan van de wereld voor mensen in Proto-Indo-Europese wereld te verklaren. De vee-cyclus geeft met een ritueel de basis voor vertrouwen tussen goden, priesters, mensen en categorieën mensen. In het vorige bericht hebben jij en ik de rol van "personen in het midden" – of priesters en koningen – gezien die als bruggenbouwer optreden tussen de wereld van de mensen en de wereld van de goden (of de volkomen eenheid). Nu gaan jij en ik een inkijk nemen in de "objecten in het midden" die de goden (of de volkomen eenheid) in de mensenwereld vertegenwoordigen.

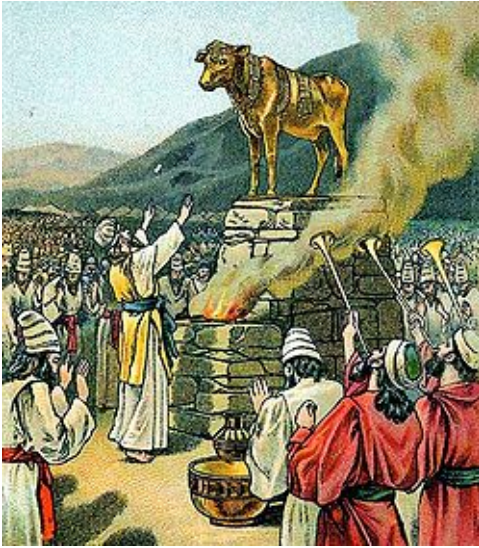
Vee is in de wereld van onze voorouders een metafoor voor onderling vertrouwen. In onze samenleving heeft geld de rol van vee overgenomen. Ook in vroegere samenlevingen hebben objecten de plaats van levende wezens ingenomen om als metafoor voor onderling vertrouwen te dienen. Speciale schelpen, sieraden en kostbare gebruiksvoorwerpen zien daar voorbeelden van.

Een aantal objecten zijn uitgestegen boven de rol van metafoor voor onderling vertrouwen. Deze objecten zijn van metafoor veranderd in de tastbare werkelijkheid van het object zelf. Het vaandel [1] van een Romeins legioen was de entiteit van het volledige legioen. Als het vaandel verloren gaat, dan vergaat ook het legioen. De drie legioenen die onder leiding van Varus met hun vaandels verloren zijn gegaan in het Teutoburgerwoud, zijn nooit vervangen [2].

[3]

Afbeeldingen van goden zijn door mensen als echte Goden aanbeden. In het Oude Testament heeft Mozes er alles aan gedaan om Jahweh - zonder afbeelding - als enige God bij het Joodse volk erkend te krijgen. Nadat hij van Jahweh de tafels met de tien geboden heeft ontvangen - waaronder de eerste twee geboden: *"Ik ben de eeuwige uw God en Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben"* – en weer bij zijn volk terug komt, ziet hij dat zij een gouden kalf aanbidden. Het Joodse volk is Jahweh volkomen vergeten en ziet het gouden kalf als "object in het midden" dat de plaats van god heeft ingenomen.

[4]

Woedend gooit Mozes de tafels met de tien geboden in stukken. Hierna moet hij weer de berg op om nieuwe tafels van het verbond van Jahweh te ontvangen. Deze nieuwe tafels met de tien geboden worden in de ark van het verbond mee gedragen en later in de heilige ruimte van de tempel in Jeruzalem bewaard. Tijdens het bestaan van de ark wordt Jahweh aanwezig geacht boven de ark in de leegte tussen de toppen van de vleugels van de twee engelen [5].

[6]

De ark van het verbond is waarschijnlijk verloren gegaan bij een van de verwoestingen van de tempel in Jeruzalem. Is de beeltenis van Jahweh hiermee ook vervlogen, opdat Jahweh nu alom tegenwoordig is? Wij weten het niet.

[1] Zie ook: Goldsworthy, Adrian, *In the Name of Rome – The Men who won the Roman Empire*. London: Phoenix, 2004

[2] Zie ook: Wells, Peter S. *The Battle that stopped Rome*. New York: W. W. Norton & Company, 2004

[3] Bron afbeelding: <http://www.legionxxiv.org/signum/>

[4] Bron afbeelding:
[http://nl.wikipedia.org/wiki/Gouden_kalf_\(Hebreeuwse_Bijbel\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Gouden_kalf_(Hebreeuwse_Bijbel))

[5] Bron: Oude Testament – boeken Exodus 25:22 en Numeri 7:89

[6] Bron afbeelding: http://nl.wikipedia.org/wiki/Ark_van_het_Verbond

Drie: Object in het midden - deel 2

9 mei 2011

Tijdens onze eerste aanlegplaats [\[1\]](#) hebben wij oeroude stenen in het landschap ontmoet. De stenen zijn voor onze voorouders van groot belang geweest als herkenningspunten voor duiding van het kenbare en het onkenbare. De katholieke kerk heeft de rol van deze stenen proberen op te nemen in het Christelijk geloof door er veldkruisen te plaatsen zijn.

In het vorige bericht hebben jij en ik verslag gedaan van het "object in het midden" als metafoor voor onderling vertrouwen en als symbool dat de metafoor van het object overstijgt en overgaat in de tastbare werkelijkheid die het "object in het midden" oorspronkelijk heeft uitgebeeld. In dit bericht vervolgen wij deze verkenning.

Mensen die elkaar bezoeken of op reis ontmoeten, wisselen geschenken uit om het onderlinge vertrouwen tot uitdrukking te brengen. Bij speciale omstandigheden worden bijzondere cadeaus als herinnering en bestendiging van de onderlinge relatie gegeven. Voorbeelden van deze speciale omstandigheden zijn belangrijke veranderingen in het leven zoals geboorte, doop, verjaardag, volwassen worden, huwelijk of het overlijden van ouders. Deze geschenken zijn geregeld sieraden die bij het dragen van het sieraad de onderlinge band met anderen symboliseren en/of de bijzondere status van de drager weergeven. Deze sieraden worden soms na overlijden met de eigenaar in het graf gelegd, opdat de eigenaar ook in het hiernamaals met de sieraden het vertrouwen en de status tijdens het vorige leven kan tonen.

[\[2\]](#)

In de graven van Neanderthalers zijn nooit sieraden gevonden [\[3\]](#). Mogelijk hebben zij geen “objecten in het midden” gebruikt om onderling vertrouwen te tonen en bestendigen. Misschien hebben zij geen vertrouwen gekend, omdat hun leven geen vertrouwen nodig had? Waren zij vol vertrouwen en hadden zij in hun leven geen duiding nodig? Hebben zij geen duidingen gekend of hebben zij geen voorstellingen van deze duidingen gemaakt? Wij weten het niet.

In de loop der tijd hebben mensen van “objecten in het midden” beeltenissen gemaakt die door middel van het afgebeelde object het oorspronkelijke vertrouwen symboliseren. Ook voor groepen mensen zijn deze symbolen belangrijk geworden om uiting te geven aan noembare en onnoembare gevoelens binnen de groep. De symbolen krijgen een eigen dynamiek in de vorm van afbeeldingen en vlaggen met bijbehorende muziek en ritmiek in de tijd. De Katholieke kerk laat veel afbeeldingen van God en van de Heiligen zien. Groepsidentiteit en nationale gevoelens worden versterkt door vlaggen en emblemen.

[\[4\]](#)

Daarnaast zijn deze symbolen voor buitenstaanders wantrouwen gaan oproepen. Dit wantrouwen neemt geregeld de vorm aan van regelrechte haat: de buitenstaanders doen er alles aan om vreemde symbolen - en alles waar de beeltenissen voor staan – volkomen te vernietigen zodat alle sporen daarvan zijn uitgewist. Veel oorlogen zijn zo begonnen en krijgen een eigen dynamiek: de vlaggen, muziek, geluid van laarzen en bloemen door vrouwen in de lopen van de geweren geplaatst, doen de rest. De groepsdwang om de buitenstaanders te vernietigen is zo sterk dat buitenbeentjes die niet mee willen doen aan het geweld, worden bedreigd met uitstoting of zelfs executie.

In vele culturen is het onnoembare en hogere zo overweldigend dat het niet afgebeeld mag worden. In de Islamitische cultuur zijn afbeeldingen van Allah niet toestaan; ook afbeeldingen van wezens met een ziel zijn niet gewenst. In het Joodse geloof mag Jahweh niet worden afgebeeld. In de Protestantse kerken zijn geen beeltenissen van God en mensen aanwezig. Hebben deze vormen van religie de waarde van de symbolen en de afbeeldingen overstegen? En zijn zij de weerzin tegen vreemde symbolen en afbeelding te boven gekomen omdat zij de waarde van symbolen zijn

overstegen? Waarschijnlijk niet, gouden kalveren [5] worden nog steeds aanbeden en bestreden.

[1] Zie het bericht "Een-Pantheïsme" op pagina 67 e.v.

[2] Bron afbeelding: [http://www.rmo.nl/actueel/tentoonstellingen/archeologie-van-nederland/midden-nederland - Olst, Goud van de Goden](http://www.rmo.nl/actueel/tentoonstellingen/archeologie-van-nederland/midden-nederland-Olst,Goud%20van%20de%20Goden).

[3] Arsuaga, Juan Luis, *Het halssieraad van de Neanderthaler – Op zoek naar de eerste denkers*. Amsterdam: Wereldbibliotheek: 1999

[4] Bron afbeelding:

<http://home.scarlet.be/~hlvb/het%20land%20van%20beveren/heiligen/heiligen%20in%20Groot-Beveren.htm>

[5] Zie het bericht: "Inleiding: Drie – Object in het midden – deel 1" op pagina 115 e.v.

Drie: Object in het midden - deel 3

15 mei 2011

In het vorige bericht hebben jij en ik een eerste verkenning gemaakt naar de rol van symbolen als "object in het midden" om het onderlinge vertrouwen te vestigen en bestendigen. Wij hebben gemerkt dat de symbolen hoop, verwachting en diep vertrouwen bij de mensen oproepen, maar dat de symbolen ook aanleiding geven tot diepe afkeer. Daarnaast kunnen symbolen ook aanzetten tot geweld, vernietiging en regelrechte haat. Soms hebben symbolen een veel omvattende uitstraling en geven zij een sterke binding met een groot onderling vertrouwen, maar symbolen verschaffen zelden voor iedereen een ingang tot de "Volkomen Eenheid" [\[1\]](#).

Nu komen jij en ik bij een ander "object in het midden" dat voor veel mensen wordt ervaren als een plaats om het onderlinge vertrouwen met de naaste familie te vestigen en te behouden. Dit "object in het midden" is ons eigen huis [\[2\]](#). Voor individuen is de baarmoeder het eerste huis waar een mens voor zijn geboorte ongeveer de hele evolutie doorloopt. Na de geboorte is een baby afhankelijk van ouders, opvoeders en een gemeenschap waarin het kind opgroeit tot volwassenheid. Als volwassene is de leefomgeving het "thuis" waarmee de mens vertrouwd is geraakt.

Jager-verzamelaars ervaren hun habitat – letterlijk: waar hij leeft – als hun vertrouwde omgeving. Inbreuken op het vertrouwen dat bestaat tussen de jager-verzamelaars en zijn habitat, worden – voor zover wij weten – door rituelen weer hersteld. In rituelen identificeren jager-verzamelaars zich met hun prooi om twee redenen. Zij zoeken verlossing voor de zonde van het doden van de prooi en zij identificeren zich met hun prooi om hun unieke systeem van overleving in stand te houden voor zowel prooi als jager [\[3\]](#).

[\[4\]](#)

Herder-volkeren zullen ook hun habitat waarin zij rondtrekken als hun huis en leefomgeving beschouwen. Rondtrekkend verschaft hun habitat aan hen voer voor hun kudden en indirect ook voor henzelf. Door rituelen proberen de herder-volkeren de vertrouwensrelatie tussen de kenbare en onkenbare habitat enerzijds en henzelf anderzijds in stand te houden. Jij en ik hebben in eerdere berichten de Triton mythe en de vee-cyclus als voorbeelden gezien.

Akkerbouwers zullen hun velden en gewassen binnen hun leefomgeving als hun habitat ervaren. Eerst hebben de akkerbouwers na korte tijd een stuk verder getrokken als hun akkers verschaald zijn door het enkele keren achter elkaar verbouwen van dezelfde gewassen. Nadat de akkerbouwers een periodiek systeem hebben ontwikkeld voor instandhouding van een evenwicht van de akkers, gaan zij in de loop der tijd vaste woonplaatsen betrekken. Deze woonstede zien zij als hun huis.

Later tijdens onze Odyssee komen wij mensen tegen die aldoor overal thuis zijn. Een glimp hiervan kunnen wij zien in het volgende gedicht van R̄yokan:

*"Ook al slaap ik steeds
Elke nacht op mijn levensweg
Weer ergens anders,
De eeuwigdurende droom
Brengt mij aldoor naar mijn huis." [\[5\]](#)*

Veel mensen ervaren een eigen huis als een veilige thuishaven en als ijkpunt van waaruit de wereld wordt ervaren. Zij zien een huis niet alleen als een vertrouwde rustplaats, maar zij vereenzelvigen zich in belangrijke mate met hun huis: zij geven het huis gestalte en het huis geeft uitdrukking aan wie zij zijn.

Onze huidige samenleving is hierbij zelfs zover gegaan om mensen alleen als volwaardig te erkennen wanneer zij een vaste nationaliteit bezitten en een vaste woon- of verblijfplaats hebben. Zonder deze bezittingen verliezen mensen binnen de huidige samenleving veel van hun rechten. Wij zien dat de hedendaagse samenleving erg veel vertrouwen toekent aan een huis als "object in het midden". In andere tijden en onder andere omstandigheden hebben mensen de waarde van en het vertrouwen in een huis als "object in het midden" anders gewaardeerd.

Waarom hecht onze samenleving zo aan een vaste woon- en verblijfplaats? Heeft onze samenleving alleen met dit "object in het midden" vertrouwen in haar inwoners?

De vorige nacht hebben jij en ik onder de sterrenhemel geslapen. Vannacht gaan jij en ik slapen in een woonwagen waar in het donker op het plafond

de sterrenhemel oplicht als herinnering aan de open lucht. Morgen slapen jij en ik in een huis.

Het volgende bericht gaat over het huis van God als "object in het midden".

[1] Zie berichten over "Een" op pagina 43 e.v.

[2] In het Sanskriet is "grham" een van de woorden voor huis. Dit woord is mogelijk samengesteld uit "grh" dat "nemen, grijpen en omvatten" betekent en "aham" dat "ik" – eerste persoon, enkelvoud, nominativus – betekent.

[3] Zie ook: Eliade, Mircea, *A History of Religious Ideas*, Volume I, pagina 5 e.v.

[4] Bron afbeelding:

http://www.defeatdiabetes.org/advocacy_community/text.asp?id=MADDCAP_Impact_Food

[5] Vrije weergave van vertaling van de Tanka van Rÿokan op p. 170 in de bundel: Tooren, J.van, *Tanka – het lied van Japan*. Amsterdam: Meulenhoff, 1983

[6] Bron afbeelding: http://www.drsvilm.tv/en/utrecht_by_the_sea

Drie – Object in het midden – Kerk

20 mei 2011

In het vorige bericht zijn jij en ik de rol van het huis als “object in het midden” tegengekomen. De rol van huis is in de loop der tijd gewijzigd van leefomgeving naar woonstede. Deze woonstede in de vorm van een huis wordt door onze voorouders gezien als een veilige thuishaven en als ijkpunt van waaruit de wereld wordt ervaren. Recent zijn mensen zich gaan vereenzelvigen met hun huis: zij geven het huis gestalte en het huis geeft uitdrukking aan wie zij zijn. Onze huidige samenleving verlangt van ons steeds meer dat wij een nationaliteit en een vaste woon- en verblijfplaats hebben. Zonder deze bezittingen worden mensen niet als volwaardige ingezetenen beschouwd.

Nu gaan jij en ik op zoek naar de rol van het huis van God als “object in het midden”. De eerste heilige plaatsen hebben wij al eerder gezien. Heilige stenen zijn wij tegen gekomen op onze Odyssee. Wij herinneren ons de steencirkels als ontmoetingsplaatsen voor plechtigheden die wij niet meer kennen.

[\[1\]](#)

Het gouden kalf als afbeelding van een (af-)god kennen wij ook [\[2\]](#). Over Jahweh die aanwezig is tussen toppen van de engelenvleugels boven de verloren ark van het verbond, hebben wij in het Oude Testament gelezen.

Waarschijnlijk hebben de jager-verzamelaars al onderdak gegeven aan Goden. Wij hebben gelezen over rituelen waarin de jagers zich vereenzelvigen met hun prooi als boete doening voor het doden van de prooi en om de unieke bond voor overleven tussen prooi en jager in stand te houden. De rituelen zijn mogelijk op bijzondere plaatsen en tijden verricht. Deze plaatsen kunnen als een voorloper van het huis van God worden gezien. Een volgende stap op weg naar een huis van God zijn grotten waarin veel schilderijen van jacht-taferelen gevonden. Waarschijnlijk hebben deze schilderijen ook een religieuze achtergrond gehad.

De herdervolkeren zijn met hun kudden rondgetrokken. Zij hebben mogelijk ook vaste heilige plaatsen gekend. En zij zullen heilige plaatsen van gevestigde bewoners hebben ontmoet. Hebben zij zich met de goden van de gevestigde bewoners en de jager-verzamelaars vereenzelvigd? Waarschijnlijk niet, maar misschien hebben zij toch onderdelen van hun geloof overgenomen. Als nomaden zullen zij hun heilige voorwerpen hebben meegenomen op de trektochten met de kudden. Binnen hun tenten zijn speciale plaatsen ingeruimd voor heiligdommen. Een voorbeeld is de ark van het verbond die de Joden op de trektochten met zich mee dragen en op rustplaatsen in een tent is gezet. Zelfs in de tempel in Jeruzalem blijft de ark voorzien van draagstokken als herinnering aan- en voorbereiding op trektochten.

Bij jou en mij roept de vorm van Islamitische moskeeën beelden op van tijdelijke verblijven – grote tenten met voorposten om de ingang te wijzen – in een woestijn. Deze moskeeën zijn uiteindelijk overgegaan in imposante Godshuizen met voorhoven en bijgebouwen rondom. Een voorbeeld hiervan is de Suleyman moskee in Istanboel.

[\[3\]](#)

Akkerbouwers met vaste velden zijn een vaste woonstede gaan betrekken. Ook de goden hebben een eigen woonstede gekregen. Het erkennen van het huis van God is niet vanzelf gegaan. Bij het bezoek aan de oudste staafkerk in Urnes in Noorwegen, vertelt de gids dat het houtwerk aan de buitenkant van de kerk is bewerkt met veel draak-motieven om de boze geesten buiten te houden. Dat is ook nodig in de lange donkere winters. De Vikingen moeten hun zwaarden buiten bij de deur laten staan. Binnen in de kerk komt er alleen wat licht van boven. In dat licht is boven in de kerk een houten kruisbeeld te zien, waar vandaan de verlossing en de toegang tot het hiernamaals moet komen. De priesters in die tijd proberen zo het beeld van het Walhalla – de hal waar de eervol gevallenen in de strijd tot in lengte van dagen doorgaan met eten, drinken en vechten – te veranderen in een verlangen naar verlossing van de zonden en een uitzicht op een Christelijk kijk op het hiernamaals. De blauwe verfkleur lapis lazuli op het houten kruisbeeld uit ongeveer de 12^e eeuw na Christus komt volgens de gids uit Afghanistan.

Bij de uitleg van de gids denk ik aan Jalāl al-Dīn – ook bekend als Rumi, die rond dezelfde tijd is geboren in Vaksh in de provincie Balkh in Afghanistan. Waarschijnlijk overstijgt Rumi het “object in het midden” in zijn contact

met Allah: "Mijn ervaring is in het hart van Allah; ziek zal het hart van Allah zijn zonder de ervaring van mij [4]". Later op onze Odyssee hierover meer.

Nu wij deze staafkerk verlaten zeg jij: "Die lichtopeningen onder het dak doen mij denken aan een uitspraak van Oscar Wild: "*We are all in the gutter, but some of us are looking at the stars*".

[5]

"Herinner jij je de eerste stralen van de ochtendzonn om 6 uur 's-morgens op de eerste lentedag? [6]", vraag ik.

"Altijd als ik een kerk bezoek", zeg jij.

Het volgende bericht gaat verder over kerken als "object in het midden".

[1] Bron afbeelding: Marieke Grijpink

[2] Zie het vorige bericht "Inleiding: Drie – Object in het midden – deel 1" op pagina 115 e.v.

[3] Bron afbeelding:

<http://www.islamleer.nl/islaam/biografie/geleerdenoverigen/758-kanuni-sultan-suleyman-i>

[4] Nicholson, Reynold A., *The Mathnawi of Jalálu'ddin Rúmí, Book II*. Cambridge: Biddles Ltd, 2001 p. 281

[5] Bron afbeelding: <http://www.sacred-destinations.com/norway/urnes-stave-church>

[6] Zie het laatste bericht over "Twee" op pagina 99 e.v.

Drie: Object in het midden – Kerk 2

23 mei 2011

Bij onze zoektocht naar de kerk [\[1\]](#) als "object in het midden" maken wij een uitstap van een kleine 10 kilometer. Jij en ik beginnen in de - meer dan duizend jaar oude - Dom van Aken en gaan in de tijd vooruit via de dorpskerk in Wahlwiller naar de recent gebouwde kerk in de abdij Benedictusberg te Mamelis bij Lemiers. Tegelijkertijd is deze uitstap een weg terug in de tijd van de hedendaagse stad Aken, via de dorpsgemeenschap van 50 jaar geleden naar het kloosterleven van vele eeuwen geleden.

"Op dit uitstapje reizen wij door de tijd als de hoofdpersonen in het boek *"Arthur, Koning voor eens en altijd"* van Terence White. Kay en De Wart gaan vooruit en Merlijn gaat terug in de tijd", zeg jij.

"Als Merlijn onze Odyssee in de tijd terug volgt, dan staat hem een onmogelijke opgave te wachten bij de overgang van Twee naar Een. Hij mag dan een oneindig aantal fragmenten bij elkaar voegen om weer tot een geheel te komen. Misschien heeft Merlijn een kans", zeg ik.

"Dat is onmogelijk. Een versplinterde schaal is niet meer te herstellen. Ik weet niet wat wij nog kunnen verwachten op onze Odyssee. De overgang naar Nul is ook een onmogelijke verandering. Laten wij eerst de Dom bekijken", zeg jij.

[\[2\]](#)

Wij kijken naar het licht in de koepel. Terwijl ik naar de bogen kijk, bedenk ik dat Karel de Grote hevig heeft gevochten met de Moren. Maar in dit huis van God dat is voortgekomen uit de hofkerk van Karel de Grote, komen de vorm en de kleurstelling van de bogen erg overeen met de bogen in de moskee in Cordoba.

[\[3\]](#)

Wij kijken naar het altaar. Een groep Duitsers komt achter ons staan en begint te zingen:

“Plorate, Filii Israel. Plorate, omnes Virgines, et Filiam Jephthe unigenitiam in Carmine doloris lamentamini.” [\[4\]\[5\]](#)

Of in onze taal:

“Huilt, kinderen van Israël. Huilt, alle jonge vrouwen, voor de enige dochter van Jephthe huilt met treurgezangen.”

“Een vreselijk offer brengt Jephthe voor zijn overwinning. Zijn dochter houdt hem aan zijn belofte aan God waarmee zij haar eigen noodlot volkomen aanvaardt”, zeg jij.

“In die tijd hielden vrouwen hun mannen aan hun beloften [\[6\]](#). Zullen Jephthe en zijn dochter herrijzen door het volgen van de belofte aan God waarmee zij hun noodlot aanvaardden? ”, vraag ik.

“Weet ik niet. Laten wij het hopen. Ik hoop dat alle mensen die hun lot ondergaan, herrijzen. Het licht in de kerk geeft hoop”, zeg jij.

De zon breekt door. In de koepel schijnt het licht en rond het altaar ontstaat een gouden gloed. De Dom toont zich in haar glorie. “Het licht geeft hoop”, zeg ik.

[\[7\]](#)

Wij gaan naar Wahwiller via de weg langs het Academisch ziekenhuis, de Technische Hochschule en de grenspost bij Vaals. Na enkele kilometers zien wij rechts de abdij Benedictusberg bij Lemiers, onze derde bestemming vandaag. Even later verlaten wij de grote weg en rijden het dorp Wahlwiller binnen. Wij komen om het werk van Aad de Haas [\[8\]](#) in de Sint Cunibertuskerk te bewonderen. De kleurstelling en de kruiswegstaties in deze kerk zijn uitzonderlijk. De schilderijen zijn in 1947 veel te gewaagd voor de Katholieke kerk. Na ruim dertig jaar mogen de schilderijen van de kruiswegstaties weer in de kerk terugkeren.

[9]

Wij gaan de kerk binnen en ook hier weer een gouden gloed.

“Mensen tonen het licht van hun omgeving. Het hoofdaltaar in de Storkyrkan op Gamla Stan in Stockholm bestaat uit zilver op donker ebbenhout. Dit geeft het felle voorjaarslicht in de noordelijke landen weer”, zeg jij.

[10]

“Het licht in Zuid Limburg is veel zachter, vandaar deze gouden gloed. De vijftiende statie met de herrijzenis - aanvullend op de klassieke 14 staties -

is prachtig. Dit schilderij zou eigenlijk achter het altaar gericht naar het Oosten moeten hangen”, zeg ik.

[11][12]

“Deze afbeelding van de herrijzenis past bij de paastekst: *“Als de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft zij op zichzelf, maar als zij sterft brengt zij rijke vruchten voort.”* [13]. Bij de herrijzenis denk ik ook aan een opstanding uit een tabernakel. Een tabernakel is vooral leeg om ruimte te bieden aan de herrijzenis. Boven de ark is de ruimte bestemd voor Jahweh ook leeg”, zeg jij.

“Hemel en aarde overstijgen; alleen in de leegte kunnen de zonnestrallen zo mooi in deze kerk schijnen”, zeg ik.

Wij nemen de weg terug richting Lemiers. Aan het begin van de oprit naar de abdij Benedictusberg lees jij dat wij ons kunnen aansluiten bij een van de gebedsdiensten. Wij bekijken eerst de foto's van de kerk [14].

“Het lijkt de binnenkant van een heiligdom. Bij deze absolute schoonheid van maatvoering en indeling van de ruimte zijn geen afbeeldingen meer nodig.”: zeg jij.

“Aan de ene kant heel eigentijds en tegelijkertijd tijdloos. Modern en ook de allereerste kerk. Het lijkt of de tijd geen invloed heeft op deze ruimte. Wat een mooi licht van boven”, zeg ik.

[15]

“Laten wij de Vespers [16] bijwonen”, zeg jij.

“Goed”, zeg ik.

Het volgende bericht gaat verder over bezinningsruimten als “object in het midden”.

[1] Het woord kerk is mogelijk afkomstig van het Griekse woord “Kūrios” dat “macht hebbende” of “meester” betekent. Bron: Ayto, John, *Word Origins, the hidden History of English Words from A to Z*. London: A & C Black, 2008. Mogelijk is het woord kerk via het Duitse woord “kirche” afkomstig uit een samenstel van de Indo-Europese woorden “kr” (karoti, kurute) dat in het Sanskriet “maken, doen, verrichten” betekent, en “ish” dat afhankelijk van de “sh” klank of “offergave” of “heerser”, of “ich - ik” betekent.

[2] Bron afbeelding:

<http://365thingsthatiloveaboutfrance.blogspot.com/2011/02/charlemagne.html>

[3] Bron afbeelding:

http://www.digischool.nl/kleioscoop/karolingische_renaissance.htm

[4] Bron: Oratorio van Carissimi, Giacomo (1605-1674), Jephthe

[5] Zie ook: Oude Testament, Richteren hoofdstuk 11.

[6] Zie ook: McGrath, Kevin, *STRĪ women in Epic Mahābhārata*. Cambridge: Ilex Foundation, 2009

[7] Bron afbeelding: <http://www.elfduizend.nl/reizen-Aken.php>

[8] Zie: http://nl.wikipedia.org/wiki/Aad_de_Haas

[9] <http://www.vvzuidlimburg.nl/beleefzuidlimburg/abc/vermelding.aspx?id=5471>

[10] Bron afbeelding: <http://www.tripadvisor.com>

[11] Bron afbeelding: <http://www.deroerom.nl/pagina/344/pasen>

[12] Volledig overzicht van kruiswegstaties kerk Wahlwiller:

[http://home.kpn.nl/dreumpie/w/index_copy\(1\).htm](http://home.kpn.nl/dreumpie/w/index_copy(1).htm)

[13] Zie ook: Nieuwe Testament, Johannes 12: 24

[14] Ontwerp door de Benedictijner monnik Dom Hans van der Laan. Zie ook:

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Hans_van_der_Laan_\(architect\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Hans_van_der_Laan_(architect))

[15] Bron afbeelding: <http://www.kerkgebouwen-in-limburg.nl/view.jsp?content=2044>

[16] Avondgebed aan het einde van de middag.

Drie – Object in het midden – Bezinningsruimten

26 mei 2011

In de vorige berichten hebben jij en ik verschillende huizen van God bezocht. De gelovigen proberen met de kerken als “object in het midden” uitdrukking te geven aan een wederzijds vertrouwen, dat tussen mensen en God is gevestigd. Dit vertrouwen wordt voortdurend en periodiek door rituelen bestendigd. Daarnaast scheppen de kerken een band tussen mensen onderling waarbij vaak een binding ontstaat en soms een afwijzing de overhand krijgt. Kerken proberen een tijdloos ijkpunt te zijn, van waaruit de leefwereld – lucht/hemel en aarde afzonderlijk en in onderlinge samenhang – wordt ervaren. Ook geven de kerken hoop op een overstijging van het mensenleven door een herrijzenis in een hiernamaals. Wij bezoeken alle kerken die wij op onze Odyssee tegenkomen.

Wij komen ook “objecten in het midden” tegen die ruimte bieden voor bezinning. Door deze bijzondere ruimten wordt de mogelijkheid geschapen voor het overstijgen van de menselijke maat en/of voor het – opnieuw? – ervaren van een volledige eenheid. Bepaalde plaatsen in het natuurlijke landschap zijn voor dit doel al eeuwen lang gebruikt. Tijdens onze Odyssee hebben wij eerder markeringen van steencirkels, stenen in het landschap en grotten gezien.

Waarschijnlijk zijn de mensen met het betrekken van woonsteden ook bezinningsruimten gaan inrichten die lijken op woonsteden. In het begin zijn de bezinningsruimten meestal in of nabij de woonsteden gevestigd. In de loop der tijd zijn deze eerste bezinningsruimten uitgegroeid tot omvangrijke sacrale gebedsruimten en/of huizen van God. Een aantal van deze plaatsen zijn over gegaan in wereldse bezinningsruimte die wij onder meer in de vorm van musea en kunstwerken tegen komen. Tijdens onze Odyssee bezoeken wij ook bijna alle musea, maar hiervan kunnen wij geen verslag van geven.

Twee bijzondere bezinningsruimten laten wij wel zien. Deze eerste ruimte – de Mark Rothko[1] kapel in Houston uit 1967 – is een raakvlak tussen een gebouw voor religie en een ruimte voor kunst. De buitenkant is een monolithische achthoek voorzien van een kleine ingang. Op het eerste gezicht lijkt het een mausoleum.

[2]

Wij gaan de kapel binnen. De binnenruimte straalt een verstillung uit – even monolithisch als de buitenkant. Het licht komt van boven. Inwendig zing ik het eerste Chorus van Cantate 131 van Johann Sebastian Bach:

"Aus der Tiefe rufe ich, Herr [3], zu dir.

Herr, höre meine Stimme, lass deine Ohren merken auf die Stimme meines Flehens!" [4]

De vensters naar buiten bestaan uit schilderijen van Mark Rothko uit 1964 – 1967, kort voor zijn dood.

[\[5\]](#)

“De schilderijen geven alle indrukken van de wereld weer. Het lijkt wel of hij - in doorzichtige blauw/zwarte inkt - ieder ooit geschreven en gesproken woord op de panelen heeft willen drukken”, zeg jij.

“Klopt. Alle glaspereels van "Indra's net" [\[6\]](#) zitten tegelijkertijd in de verf van de schilderijen; zo dicht zijn de kleuren”, zeg ik.

De breekt de zon door. Op het drieliuk licht het bloed van de aarde op in een rode purperen gloed.

[\[7\]](#)

Wij gaan naast een mediterende - Zen? - boeddhist zitten. Als de Boeddhist opstaat, gaan wij naar buiten.

Buiten gekomen zeg jij: "Ik heb eens gelezen: *"Een man vraagt aan een hedendaagse vrouwelijke Boeddhistische kluisenaar in China om de kern van het boeddhistische leven op papier te kalligraferen. Zij legt het papier aan de kant. Enkele maanden later ontvangt hij vier woorden per post: welwillendheid, mededogen, vreugde en onthechting. Haar kalligrafie is krachtig en helder als haar geest."* [8] Zijn deze vier woorden ook van toepassing op deze kapel?"

"Ja", zeg ik.

"Ik heb eerst getwijfeld over vreugde, totdat de zon doorbrak", zeg jij.

In het volgende bericht gaan wij kijken naar het laatste deel van de film "Offret" – of "Het Offer" van Andrei Tarkovsky uit 1986.

[1] Zie voor nadere informatie over Mark Rothko: Hughes, Robert, *De Schok van het Nieuwe – Kunst in het Tijdperk van Verandering*. Utrecht: Veen, 1991, p. 318 - 320; en Arnason, H.H., *A History of Modern Art*. London: Thames and Hudson, 1979, p. 533 - 534

[2] Bron afbeelding: http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Rothko_chapel.jpg

[3] Mogelijk is het Duitse woord "Herr" verwant met de werkwoord kern "vhr" die in het Sanskrit "offeren, aanbieden" en "nemen, wegnemen" betekent. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta. Deze beide betekenissen van de werkwoord kern "hr" geven tezamen uitdrukking aan de beide rollen van de krijgerskaste in de vee-cyclus: zij roven vee en geven een deel van het vee aan de priesters voor offergave aan de goden. Daarnaast heeft een heer ook de twee rollen van het bieden van bescherming enerzijds en het nemen van een deel van de oogst. Waarschijnlijk zijn de rol van landheer hier samenvallen gaan met God. In de belevingswereld van onderdanen zijn koning en God nauw met elkaar verbonden.

[4] Vertaling: "Uit de diepten roep ik, Heer [3], tot jou. Heer, hoor mijn stem, laat jouw oren de stem van mijn twijfel horen!" In het Duits betekent het woord "Flehens" smeekbeden", maar hier is het woord vertaald met twijfel, omdat waarschijnlijk iedere smeekbede aan God haar oorsprong in twijfel heeft.

[5] <http://online.wsj.com/article/SB10001424052748703445904576118063020357484.html>

[6] Zie voor "Indra's net" het bericht "Inleiding: Een – Pantheïsme – Indra's net" op pagina 71.

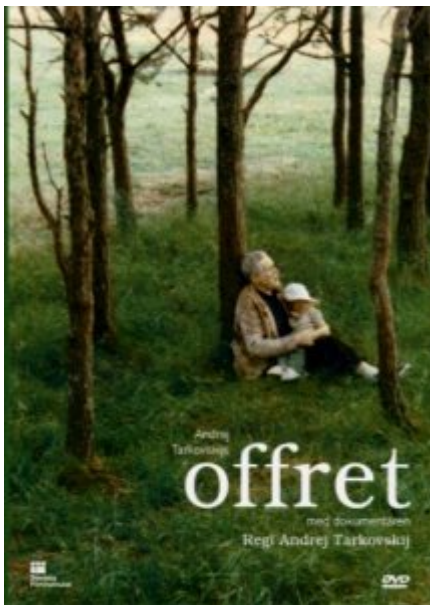
[7] Bron afbeelding: <http://hayleygilchrist.wordpress.com/2008/04/09/contextual-studies/>

[8] Bron: Porter, Bill, *Road to Heaven - Encounters with Chinese Hermits*. Berkeley: Counterpoint, 1993, p. 109

Drie – Object in het midden – Offer 30 mei 2011

In het vorige bericht hebben wij twee bezinningsruimten bezocht. De eerste ruimte is de Mark Rothko kapel in Houston. De andere ruimte voor bezinning is overal en altijd aanwezig.

Dadelijk gaan jij en ik het offer bezien als "object in het midden". Hiervoor kijken wij naar het laatste deel van de film "Offret" – of "Het Offer" van Andrei Tarkovsky uit 1986.

[\[1\]](#)

Voordat wij naar dit deel van de film gaan kijken, lezen wij eerst enkele inleidingen en beschouwingen over deze film. Wij beginnen met "De verzegelde tijd" [\[2\]](#): de beschouwingen over de filmkunst van Andrei Tarkovsky.

"De verzegelde tijd" is ook een goede benaming voor de binnenruimte van de Mark Rothko kapel", zeg jij.

In deze beschouwingen schrijft Andrei Tarkovsky: *“De hoofdpersoon van de film “Offret” is bedoeld als een zwakke persoonlijkheid. Geen held, maar een denker en een eerlijk mens die in staat is een offer te brengen voor een hoger ideaal. Als de situatie dat vraagt, deinst hij hier niet voor terug en probeert hij niet deze offerdaad aan iemand anders over te laten. Hij riskeert het om niet begrepen te worden en door anderen als wanhopig en destructief te worden gezien. Hij overschrijdt de grens van het toelaatbare en normale gedrag waardoor hij als krankzinnig wordt gezien, omdat hij zich gebonden voelt met het lot van de gehele mensheid. Hij geeft alleen gehoor aan de roeping van zijn hart. Hij is het lot niet meester, maar is alleen dienaar. Zijn inspanningen blijven ongezien en onbegrepen, maar dragen wel bij aan de harmonie van de wereld.”* [\[3\]](#)

“Herken jij jezelf in deze beschrijving?”, vraag ik.

“Met schaamte. Ik ben te vaak mijn eigen weg gegaan en ik heb andere mensen onnodig in de kou laten staan”, zeg jij.

“Wie niet?”, zeg ik.

“Heiligen?”, zeg jij.

“Dat zijn wij allebei niet”, zeg ik.

In het nawoord bij deze beschouwingen schrijft Andrei Tarkovsky: *“Door de geschiedenis heen hebben ideologen en politici aan mensen “de enige juiste weg” voorgespiegeld die de wereld kan redden. Om deze redding deelachtig te worden moet - volgens ideologen, politici en/of de samenleving - de enkeling wijken en moet ieder zijn gedachtengoed opgeven om alle energie aan te wenden voor de beoogde redding. Voor deze vooruitgang, die de toekomst van de mensheid veilig moet stellen, offert het individu zijn innerlijkheid op en gaat zijn persoonlijkheid verloren in het volgen van het ideaal. Doordat de mens denkt aan het belang van allen, vergeet hij zijn persoonlijke belang in de zin zoals Christus preekt: “Gij zult uw naasten liefhebben als uzelf”. Dit wil zeggen: “Heb uzelf lief zozeer dat u het goddelijke beginsel in u zelf, het boven-persoonlijke respecteert dat egoïsme*

verbiedt en u verplicht uzelf onvoorwaardelijk aan anderen te geven, trouw aan uzelf vanuit het ik als persoonlijk centrum van leven.”” [4] [5]

“Dit vraagt een grote balanceerkunst tussen eigen belang – waar de hele wereld in weerspiegeld wordt – en offergaven voor anderen – waarbij ieder offer voor een ander ook een offergave aan jezelf is”, zeg jij.

“Ergens heb ik gelezen dat door een offergave een bedelaar en een weldoener elkaar compassie tonen. De bedelaar geeft de weldoener de mogelijkheid om compassie te tonen en de weldoener toont compassie met een andere uitingsvorm van zijn eigen leven”, zeg ik.

“Om op deze manier belangeloos offergaven te brengen, hebben wij nog een lange weg te gaan. Andrei Tarkovsky beschrijft hier een eerste aanzet voor een boeddhistische bodhisattva [6]. Het ideaal van de redding en het onvoorwaardelijk geven aan de anderen is aanwezig. Alleen de inspanningen en de weg om de eigen perfectie te bereiken voordat de bodhisattva anderen aanzet tot de voorbereiding op de verlichting, ontbreken”, zeg jij.

“Binnen het Mahâyâna [7] Boeddhisme is alleen verlichting voor iedereen tegelijkertijd mogelijk. De metafoor van Indra’s net maakt dat duidelijk. Eerst moet de eigen glasparel voor de verlichting worden voorbereid. Daarna zullen alle andere glasparels ook tot verlichting in staat moeten worden gebracht. Als een glasparel verlicht wordt, dan worden alle andere parels ook verlicht: geen enkele parel mag achterblijven, want anders wordt geen enkele parel verlicht”, zeg ik.

“Klopt. Omdat de hoofdpersoon niet met zichzelf in het reine is, kan hij onmogelijk de hele wereld redden. Als hij dat zou doen, dan blijft hij achter met zijn gebreken en is in ieder geval een klein deel van de wereld niet gered. Hierdoor is de hoofdpersoon geen bodhisattva, maar een tragische hoofdpersoon”, zeg jij.

“Een klassieke tragische held kan hij niet zijn, want hij gelooft in een God die hem redding kan gunnen”, zeg ik.

“Later tijdens onze Odyssee komen wij de verlichting nog tegen. Jij en ik hebben dezelfde tekortkomingen als hoofdpersoon in de film. Ik hoop dat wij in staat zijn om een glimp van de Boeddhistische verlichting te zien. Odysseus heeft zich in de nabijheid van de Sirenen aan de mast van zijn schip laten vast binden. De oren van zijn bemanning zijn met was dichtgestopt om de verleidelijke klanken niet te horen. Deze redenatie klopt niet helemaal, maar toch”, zeg jij.

“Laten wij naar de film gaan kijken”, zeg ik.

De laatste film van Andrei Tarkovsky kort voor zijn dood, begint met de monoloog van de vader tegen zijn zoon, die door een keelziekte de hele film niet spreekt: *“Lang geleden is er een oude monnik in een orthodox klooster geweest met de naam Pamve. Hij heeft een dode boom geplant. Zijn leerling - met de naam Ivan Kolvo - heeft de boom iedere dag water mogen geven. Elke morgen klimt hij met een volle emmer water de berg op en geeft de dode stam water. Op een dag na drie jaar staat de boom vol bloesem*[\[8\]](#). *Iedere handeling heeft zijn gevolg. Als je onverstoort iedere dag op precies dezelfde tijd hetzelfde ritueel verricht, dan verandert de wereld onherroepelijk.”* [\[9\]](#)

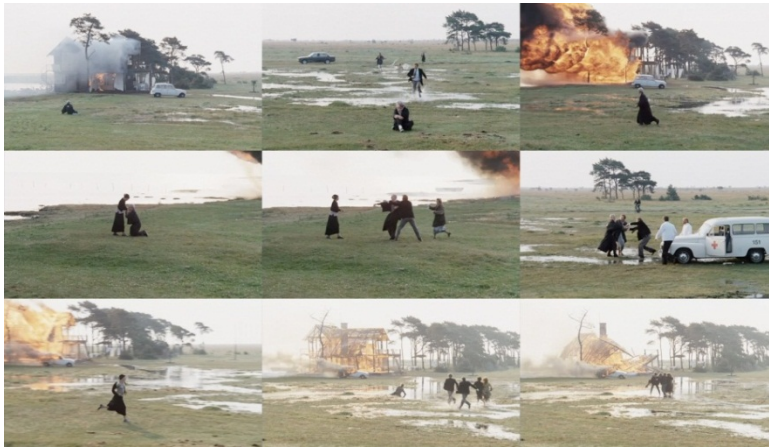
“Mijn moeder heeft eens een dode stok buiten op de grond tegen de muur gezet. Na enkele maanden heeft deze stok wortel geschoten”, zeg jij.

[\[10\]](#)

Tijdens de film ontstaat een dreiging van een oorlog die alles en iedereen zal vernietigen. Onder deze druk gaat de hoofdpersoon – Aleksander – naar zijn studeerkamer. Hij knielt neer op de grond en doet iets wat hij nooit eerder heeft gedaan. Hij bidt: *"Heer, verlos ons in dit bange uur. Laat mijn kinderen en vrienden niet sterven, mijn vrouw, ieder die U liefheeft en in U gelooft. En zij die niet in U geloven omdat ze blind zijn en geen gedachten aan U hebben gewijd, omdat ze nog niet echt ongelukkig zijn geweest. Iedereen die nu zijn hoop verliest, zijn toekomst, zijn leven en de kans om zich te richten naar Uw woord. Zij die vervuld zijn van vrees en het einde voelen naderen. Die niet voor zichzelf vrezen maar voor hun naaste. Voor hen die niemand anders kan behoeden dan U. Want deze oorlog is de laatste, een gruwelijke oorlog. Hierna zullen er geen overwinnaars en overwonnenen meer zijn. Geen steden en dorpen, bomen en gras. Geen water in de bronnen of vogels in de lucht. Ik schenk U alles wat ik bezit. Ik verlaat mijn gezin waarvan ik hou. Ik vernietig mijn huis en doe afstand van mijn zoon. Ik zwijg en zal met niemand meer spreken. Ik doe afstand van alles wat me aan dit leven bindt. Als u maar zorgt dat alles weer wordt zoals het was. En dat ik bevrijd word van die dodelijke, ondraaglijke, dierlijke angst. Heer, help me. Ik zal alles doen wat ik beloofd heb."*

De volgende ochtend is de dreiging verdwenen. De hoofdpersoon houdt zich aan zijn woord en lokt alle bewoners naar buiten en steekt het huis en al zijn bezitting in brand. Ook zijn geest offert hij op voor zijn naasten en voor de wereld; hij wordt met een ziekenauto opgehaald om naar een krankzinnigengesticht te worden gebracht.

[11]

“Deze offergave is niet alleen een offer van de hoofdpersoon. Het is net zo goed een offer dat door zijn familie en naasten wordt gebracht. Zonder directe inspraak verliezen zij Alexander, zijn huis en bezittingen. Kan een offer ook een echt offer inhouden als hierbij onschuldige mensen betrokken zijn?” [12], vraag jij.

Terwijl de ziekenauto voorbij rijdt, staat de zoon met volle emmers klaar om de dode boom water te geven. De Aria “Erbarme dich” uit de Matthäuspassion begint.

*“Erbarme dich,
Mein Gott,
Um meiner Zähren willen
Schaue hier,
Herz und Auge weint vor dir
Bitterlich”. [13]*

De Jongen kijkt naar de kruin van de boom en zegt nu pas zijn eerste woorden tijdens de film: “In het begin is het woord [14]. Waarom Vader?”.

Bij het verschijnen van de tekst dat de film is opgedragen aan de zoon van Andrei Tarkovsky – met hoop en vertroosting, lijkt de kruin van de boom tot bloei te komen.

“De zoon brengt drie offers. Hij verliest zijn vader doordat zijn vader zich aan zijn woord en aan Gods woord houdt. Hij brengt een tweede offer doordat hij voortdurend water geeft aan de boom en hierdoor de boom weer tot leven brengt. Het derde offer brengt hij door de hele film te zwijgen. Terecht vraagt de zoon aan zijn vader – en aan God – waarom zijn vader zich aan zijn woord moet houden”, zeg jij.

“Voor mij is dit een film van hoop doordat de laatste film van Andrei Tarkovsky is opgedragen aan zijn zoon met hoop en vertroosting. In deze film geeft het licht aan het einde van de film weer bloei aan de levensboom. Het leven van vader – nu een droge boom, omdat hij met acteren is gestopt – wordt door middel van water weer een levensboom voor de zoon. De zoon heeft voor zijn offers geen woorden nodig; zijn leven, zijn handelen en zijn kennis gaan aan woorden vooraf”, zeg ik.

“Een mooie verrijking van mijn indrukken. Met dit einde van zijn laatste film overstijgt Andrei Tarkovsky “De verzegelde tijd”, zeg jij.

[15]

Het volgende bericht gaat over het Lam Gods als offer.

[1] Bron afbeelding: voorkant van DVD-hoes bij de Zweedse versie van de film Offret.

[2] Tarkovski, Andrei, *De verzegelde tijd – Beschouwingen over de filmkunst*. Groningen: Historische Uitgeverij, 1986

[3] Tarkovski, Andrei, *De verzegelde tijd – Beschouwingen over de filmkunst*, p. 203.

[4] Tarkovski, Andrei, *De verzegelde tijd – Beschouwingen over de filmkunst*, p. 207 – 208.

[5] Ter overweging: Indra's Net als metafoor; zie ook: "Indra's net" het bericht "Inleiding: Een – Pantheïsme – Indra's net" op pagina 71.

[6] Het woord bodhisattva bestaat uit de twee woorden "bodhi" en "sattva" die in het Sanskriet "perfecte kennis, wijsheid" en "zijn, bewustzijn, levend wezen" betekenen. De school van het Mahâyâna Boeddhisme kent het bodhisattva ideaal. Volgens dit ideaal zal een mens die op het punt van verlichting staat – bodhisattva genoemd, hiervan afzien tot het moment dat het gehele universum en ieder stofje ook in staat is de verlichting te betreden. In de tussentijd doet de bodhisattva er alles aan om alles en iedereen klaar te maken voor de verlichting.

[7] Mahâyâna betekent vrij vertaald "groot vaartuig". Alles en iedereen is aanwezig in het grote vaartuig, geen stofje is buitengesloten.

[8] Zie ook het bericht van 2 april 2011 "Inleiding Een – Bloesem" op pagina 53.

[9] Zie ook de berichten van over rituelen op pagina 31 - 42.

[10] Bron afbeelding: <http://www.jaapnoordzij.nl/credo/2010/09/offret-het-offer.html>

[11] Bron afbeelding: http://www.discordance.fr/top-5-les-meilleurs-epilogues-du-cinema-27740/1_offret

[12] Bron: Fanu, Mark Le, *The Cinema of Andrei Tarkovsky*. London: BFI Publishing, 1987, p. 125

[13] Aria uit de Matthäuspasion van de Duitse componist Johann Sebastian Bach. Vertaling: "Heb medelijden, mijn God, omwille van mijn tranen, zie toch, hart en ogen wenen bitter om jou."

[14] Zie ook: Openingszin van het Johannes Evangelie uit het Nieuwe Testament.

[15] http://www.elitisti.net/artikkeli/2005/02/004308/offret_1986_uhri.html

Drie – Object in het midden – Lam Gods

3 juni 2011

In het vorige bericht hebben wij het offer als “object in het midden” gezien. Hiervoor hebben jij en ik gekeken naar de film “Offret” – of “Het Offer” van Andrei Tarkovsky uit 1986. Aan het einde van de film hebben wij gezien hoe de vader alles wat hij bezit en alles wat hem aan dit leven bindt, heeft geofferd aan God. Hij heeft dit offer gebracht om de wereld te redden, opdat alles weer wordt zoals het was voor de oorlogsdreiging en om bevrijd te worden van die dodelijke, ondraaglijke, dierlijke angst. Dit offer van de vader is tegelijkertijd ook een ongewild offer geworden van zijn familie en naasten.

De zoon brengt drie offers. Hij verliest zijn vader doordat zijn vader zich aan zijn woord en aan Gods woord houdt. Hij geeft voortdurend water aan de dode boom en hierdoor brengt hij de boom - de levensboom - weer tot leven. Het derde offer brengt hij door de hele film te zwijgen. Terecht vraagt de zoon aan zijn vader - en aan God - waarom zijn vader zich aan zijn woord moet houden. De zoon heeft voor zijn offers geen woorden nodig; zijn leven, zijn handelen en zijn kennis gaan aan woorden vooraf.

Volkomen terecht vraagt de zoon aan het einde van de film: “In het begin is het woord. Waarom Vader?”

Met deze vraag zijn wij bij de eerste zin uit het Johannes evangelie in het Nieuwe Testament gekomen [\[1\]](#). Later op onze Odyssee zullen wij proberen antwoorden te krijgen op deze onvermijdbare vraag van de zoon.

In dit bericht gaan wij het offer als “object in het midden” verder bezien. Wij kijken hiervoor naar het schilderij het Lam Gods van de gebroeders van Eyck te Gent. Dit schilderij verbeeldt Jezus in de vorm van het Lam Gods. Het Lam Gods staat beschreven in het eerste hoofdstuk van het Johannes Evangelie in het Nieuwe Testament: *“Op de volgende dag ziet Johannes Jezus naar zich toe komen. Johannes zei: “Zie het Lam Gods, dat de zonde*

van de wereld wegneemt!” [2]

[3]

In mij hoor ik het Agnus Dei uit de mis in B - mineur van Johan Sebastian Bach.

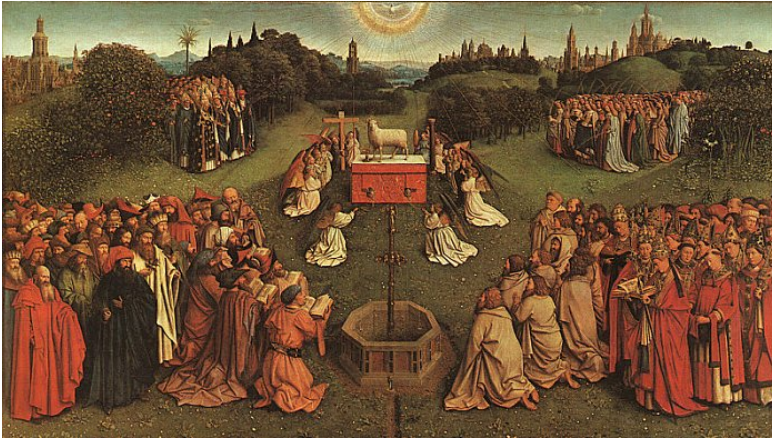
*“Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, miserere nobis.
Agnus Dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem”.*

Of in onze taal:

*“Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, ontferm U over ons.
Lam Gods, dat wegneemt de zonden der wereld, geef ons de Vrede”.*

“Het lijkt of wij de laatste weken van onze Odyssee delen van de liturgie van een heilige mis uit de Katholieke kerk volgen. Enkele weken geleden zijn wij begonnen met het Kyrie waar waarschijnlijk het woord “kerk” uit ontstaan is [4]. Binnen de kerken zijn wij verder gegaan met het Credo in de vorm

van het licht als hoop. De bezinning en de preek zijn gevolgd binnen de twee bezinningsruimte. En nu zijn wij bij de offergave aangekomen bij het kijken naar de film "Offret" en het Agnus Dei [5] als Lam Gods", zeg ik.

[6]

"Het Credo – of ik geloof - heb ik nooit met overtuiging kunnen zeggen. Het is voor mij niet mogelijk om te geloven in de Christelijke theologie", zeg jij.

"Jij bent niet alleen en ik voel deze twijfel met jou. Ook Thomas een van de leerlingen van Jezus, kan niet geloven in het offer van het Lam Gods en in de opstanding van Jezus als redding en wederopstanding van alle mensen. Het schilderij van Caravaggio laat dat zien. Deze twijfel van Thomas wordt ook door het voelen van de wond niet helemaal weggenomen. Waarschijnlijk gaan geloof en twijfel bij veel Christenen hand in hand", zeg ik.

[\[7\]](#)

“Ik geloof wel dat iedere dag de zon opgaat als wederopstanding en ik geloof in mijn volgende adem teug. Maar in het offer van het Lam Gods als redding van het heelal kan ik niet geloven”, zeg jij.

“Mensen hebben ook getwijfeld aan de opkomst van de zon en aan de volgende adem teug. Mensen kennen veel onzekerheden over het verleden, over het heden en over de toekomst. De Christelijke theologie probeert deze onzekerheden (“in dubio” of “in twijfel” in het latijn) door geloof, rituelen – waaronder offergaven – en vertrouwen te overstijgen. Een zeer gelovige Christen zei eens: “Het laatste dat ik wil verliezen, is mijn geloof”. Uit deze zin spreekt volgens mij ook een spoor van twijfel. Een rotsvast geloof gaat niet verloren. Door rituelen proberen mensen vertrouwen en hoop te krijgen en te bestendigen. Het Christelijk geloof zegt: “En die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen”. [\[8\]](#) Het schilderij het Lam Gods van de gebroeders van Eyck laat dat mooi zien: de Vader, de Zoon als Lam Gods en de Heilige Geest als drie eenheid.”, zeg ik.

“De bijbel kent het boek Job dat over een rotsvast geloof gaat [\[9\]](#). Ik moet ook aan de Japanse dichter Rÿokan denken nadat ‘s-nachts alles uit zijn eenvoudige hut is gestolen:

*“De dief laat achter,
de veranderende maan
aan het firmament.”* [10]

De maan [11] staat voor het rotsvastе geloof van R̥yokan.”, zeg jij.

“Het geloof van mensen in het verleden lijkt vaak zekerder, omdat wij een deel van hun verleden als vaststaand beschouwen. Maar misschien heeft het geloof in hun leven ook onzekerheden gekend. Als wij met hun ogen kijken, zien wij dan een andere wereld, andere onzekerheden, andere verwachtingen, een ander geloof? Ik weet dat niet”, zeg ik.

“Ik ook niet. Zullen wij in het volgende bericht de duif in de vorm van de Heilige Geest nader bekijken?”, zeg jij.

[1] Johannes 1:1 uit het Nieuwe Testament: *“In den beginne was het Woord, en het Woord was bij God, en het Woord was God.”*

[2] Johannes 1:29 en 1:36 uit het Nieuwe Testament.

[3] Bron afbeelding: http://en.wikipedia.org/wiki/Lamb_of_God

[4] Het woord kerk is mogelijk afkomstig van het Griekse woord “Kūrios” dat “macht hebbende” of “meester” betekent. Het woord “Kūrios” komen wij in het Kyrie Eleison nog tegen in de liturgie. Bron: Ayto, John, *Word Origins, the hidden History of English Words from A to Z*. London: A & C Black, 2008. Mogelijk is het woord kerk via het Duitse woord “kirche” afkomstig uit een samenstel van de Indo-Europese woorden “kr” (karoti, kurute) dat in het Sanskrit “maken, doen, verrichten” betekent, en “ish” dat afhankelijk van de “sh” klank of “offergave” of “heerser”, of “ich - ik” betekent.

[5] Het Agnus Dei maakt deel uit van de mis in de Katholieke kerk en schijnt voor het eerst geïntroduceerd te zijn tijdens een mis door Paus Sergius I (687-701 n. Chr.). Agnus Dei betekent letterlijk Lam Gods en verwijst naar Christus in zijn rol van de perfecte opoffering die de zonden van de mens verzoent volgens de christelijke theologie. Het gebed stamt uit de oud joodse tijd van de sacramentele opofferingen. Het Agnus Dei wordt tijdens de mis gezongen terwijl de priester het

heilig Brood breekt en de vermenging plaats vindt: de priester laat een deeltje van de hostie (het lichaam van Christus) in de kelk gevuld met wijn (het bloed van Christus) en gemengd met water (de wereld) vallen.

Het offer van een lam en het bloed van het lam zijn in de godsdiensten van het Midden-Oosten een vaker gebruikt beeld. Het verwijst naar de oude Joodse gewoonte om door een zoenoffer het volk te bevrijden van zijn zonden. In de protestantse kerken wordt de aan Openbaring van Johannes ontleende uitdrukking "gewassen in het bloed van het lam" wel gebruikt als aanduiding van de verlossing van de door kerken veronderstelde erfzonde. Op onze Odyssee zijn wij het vee-offer tegengekomen in de Triton mythe en de vee-cyclus.

In de kunst is het Agnus Dei de figuur van een lam dat een kruis draagt, symbool voor Christus als Lam Gods. Deze voorstelling wordt vaak gebruikt in christelijke kunstwerken, waarvan het *Lam Gods* van de gebroeders van Eyck te Gent het beroemdste is.

Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Agnus_Dei

[6] Bron afbeelding:

http://www.bertsgeschiedenis.nl/middeleeuwen/eeuw15/jan_van_eyck.htm

[7]

http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:The_Incredulity_of_Saint_Thomas_by_Caravaggio.jpg

[8] Bron: Psalm 9:10 "God, de beschermer der vromen".

[9] Ook Job wanhoopt wanneer zijn vrouw en hij de grote tegenslagen direct aan hun lichamen ondervinden. Job roept God ter verantwoording en vraagt aan God waaraan hij deze tegenslagen verdiend heeft, zijn geloof is toch onvoorwaardelijk. In een storm antwoordt God: "Waar was jij toen ik de lucht en de aarde scheidde en het universum schiep!". Job erkent hierna zijn onkunde, vraagt om onderricht en bekent dat hij nu God in zijn almacht direct heeft gezien. Job doet boete in stof en as. Na een vee-offer verdwijnt de toorn van God en de voorspoed keert voor Job terug.

Wanneer Job alle tegenslagen als onderdeel van zichzelf zou hebben herkend, zou Job dan aan God hebben kunnen antwoorden dat hij bij de scheiding van lucht en aarde aanwezig is geweest? Zou hij hebben durven zeggen dat zijn

verschijningsvorm zich bij de scheiding van lucht en aarde heeft aangepast aan de omstandigheden? Dat hij altijd één is gebleven tijdens en na de scheiding van lucht en aarde en tijdens en na de craquelé die gevolgd is?

[10] Bron: Stevens, John, *Three Zen Masters, Ikkyū, Hakuin, Ryōkan*. Tokyo: Kodansha International, 1993, p. 131.

[11] Ryōkan is een Japanse Zen Boeddhist. Zen Boeddhisme is in China ontstaan uit een samengaan van het Taoïsme en het Boeddhisme. Het Taoïsme kent als kernbegrip Tao dat letterlijk "weg of levensloop" betekent, maar het woord Tao komt waarschijnlijk voort uit het woord "Maan". Bron: Porter, Bill, *Road to Heaven - Encounters with Chinese Hermits*. Berkeley: Counterpoint, 1993, p. 35.

Drie – Geest in het midden – De Duif

6 juni 2011

In het vorige bericht hebben wij het schilderij het Lam Gods van de gebroeders van Eyck in Gent gezien. Dit schilderij toont het Lam Gods als offergave om de zondelast van de wereld weg te nemen. Jezus Christus, de enige zoon van God de Vader, wordt als Lam Gods weergegeven [\[1\]](#). Boven het Lam Gods is een duif geschilderd als een stalende zon die de wereld verlicht. Deze duif symboliseert de Heilige Geest.

Het koor zingt tijdens de mis in B - mineur van Johann Sebastian Bach hoe Jezus Christus door de heilige geest uit Maria is voort gekomen:

“Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria virgine et homo factus est” [\[2\]](#)

Of in onze taal:

“Hij heeft het vlees aangenomen door de heilige Geest uit de Maagd Maria, en is mens geworden”.

Later tijdens onze Odyssee zullen jij en ik nog uitgebreid stil staan bij “et incarnatus est”. Tijdens dit bericht gaan wij de duif – de Heilige Geest – bezien door wie Jezus als zoon van de Vader God uit Maria is ontstaan. Wij kijken hiervoor nog een keer het schilderij het Lam Gods van de gebroeders van Eyck in Gent.

[3]

Volgens de Christelijke theologie zijn God de vader, de zoon en de heilige geest een drie-eenheid [4]. In het schilderij wordt deze drie-eenheid afgebeeld als vader – boven in het midden zittend op een troon als koning-God – met daaronder in een afzonderlijk schilderij de Heilige Geest als een stralende zon die het licht laat schijnen op de wereld. Uit de heilige geest is voortgekomen het Lam Gods als enige Zoon van de Vader. De Heilige Geest wordt in dit schilderij afgebeeld als een duif.

[5]

Hoe verhoudt deze goddelijke drie-eenheid zich tot de Joodse God die onzichtbaar aanwezig wordt geacht tussen de toppen van de vleugels van de engelen op de Ark van het Verbond? [6] Zien wij hier verschillende uiterlijke verschijningen van één en dezelfde God – die niet te bevatten is – maar die verschillende vormen voor de gelovigen aanneemt?

De onzichtbare God die aanwezig wordt geacht tussen de toppen van de vleugels van de duif zoals de Joodse God aanwezig wordt geacht tussen de toppen van de vleugels van de engelen op de Ark van het Verbond?

De zoon van God die als offergave in de vorm van het Lam Gods de zonde van de wereld wegneemt, is dit een continuering van de offers die lang geleden zijn gebracht als herstelling en bestendiging van vertrouwen binnen de vee-cyclus? [7]

Het Christelijk geloof is via het Romeinse rijk verspreid. Binnen de leefwereld van de Romeinen heeft de vader binnen het gezin een absolute macht over zijn kinderen [8]. De geboorte van een Romein komt pas tot stand doordat de vader na de geboorte van een pasgeborenen een beslissing neemt of en hoe het kind in de samenleving wordt opgenomen. Totdat een kind zelfstandig gaat wonen, heeft de vader een absolute macht over zijn kinderen [9]. In West Europa is de Katholieke kerk de voortzetting van het Romeinse rijk tot op heden. Voor 300 n. Chr. is Jupiter [10] de belangrijke vader God. De kerkgewaden tonen nog altijd enige gelijkenis met de mode van het Laat Westelijk Romeinse rijk [9] en de kerkprovincies volgen in het voormalige rijk nog redelijk de oude Romeinse provincies. Vertoont de vader God gelijkenissen met de machtige positie van de vader over zijn kinderen binnen het Romeinse rijk?

“Het lijkt of binnen de Christelijke theologie het mysterie van de Goddelijk drie-eenheid nodig is om verschillende verschijningsvormen van mysteries uit het verleden te herenigen. Door deze hereniging van de drie-eenheid en het door rituelen (met gebruikelijke offers) onderhouden van deze hereniging wordt het vertrouwen in de wereld binnen het Christelijk geloof in stand gehouden. Door dit vertrouwen en geloof ontstaat voor de gelovigen een uitzicht op een wederopstanding”, zeg jij.

“Jouw uitleg klinkt goed; ik laat het onderzoek naar de juistheid over aan kerk historici [11]. De goddelijke drie-eenheid, de wereld en het gehele universum passen ook volkomen binnen een andere metafoor voor het mysterie van het leven. Binnen Indra’s net passen de drie verschijningsvormen van God inclusief de wereld en het gehele universum. Allen zijn deze verschijningsvormen en alles in het gehele universum binnen deze metafoor glaspereels die meer of minder stralen en reflecteren. Door hun onderlinge straling en reflectie vormen zij elkaar en maken het onderlinge net. Binnen deze metafoor is een kerk een gemeenschap die – al dan niet met een gebouw – elkaar door wederzijdse reflectie vanuit een geloof vormen opdat het levenspad wordt doorlopen”, zeg ik.

“Als wij in deze richting verder gaan, dan is de heilige geest de levensweg, het licht, de wind, het water, de lucht en alle stofdeeltjes waar wij uit zijn voortgekomen en waar wij weer naar terugkeren. Het doet mij ook denken aan de opening van de Ishvara upanishad die ongeveer als volgt gaat: *“Dat is algeheel. Dit is algeheel. Algeheel komt van algeheel. Neem algeheel af van algeheel en aldus blijft algeheel. Vrede, vrede, vrede.”* [12]”, zeg jij.

“Er blijven twee vragen over. Volgens de metafoor van Indra’s net zou geen deeltje verloren mogen gaan. En de tweede vraag komt op omdat ik ergens gelezen heb dat ook de goden zijn gebonden aan de wet van oorzaak en gevolg. Misschien hierover later meer tijdens onze Odyssee”, zeg ik.

Het volgende bericht is een overgang naar de volgende rust plaats “Vijf” en gaat over het “Woord”.

[1] Zie voetnoot 6 bij het bericht “Inleiding: Drie – Object in het midden – Lam Gods” op pagina 168 - 169 e.v.

[2] Bron: Credo zie ook [http://nl.wikipedia.org/wiki/Credo_\(mis\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Credo_(mis))

[3] Bron afbeelding: http://en.wikipedia.org/wiki/Lamb_of_God

[4] De eerste aanzet tot de Christelijke leerstelling van de drie-eenheid is gegeven tijdens het eerste oecumenische Concilie van Nicea in 325 door de kerkleiders van

de grote christelijke centra in Rome, Alexandrië, Antiochië en Jeruzalem. Dit Concilie wijst het arianisme – waarin de werkwoord-kern “arh” te herkennen is die in het Sanskriet “waardig zijn” of “in staat zijn” betekent – af en verklaart deze zienswijze tot ketterij. Arius, de naamgever van deze christelijke stroming en priester in Alexandrië, heeft verkondigd dat Christus geen goddelijke natuur heeft maar een door God geschapen – weliswaar superieur – mens is en daarom als “Zoon van God” ondergeschikt is aan God de Vader. In antwoord op deze opvatting bepaalt het Concilie van Nicea dat Christus geen halfgod maar God is en in essentie één met de God de Vader. In Nicea wordt de triniteitsleer nog niet volledig uitgewerkt, want over de Heilige Geest, de derde Goddelijke persoon, wordt nog niet gesproken. Dit gebeurt pas tijdens het oecumenisch concilie van Constantinopel in 381 waar de geloofsbelijdenis van Nicea als onveranderlijk wordt vast gesteld met als belangrijkste toevoeging dat de Heilige Geest als derde goddelijke persoon evenveel God was als God de Vader en Christus de Zoon van God. De Heilige Geest, zo zegt de tekst, “voortkomt uit de Vader”. In het Latijn luidend: “qui ex patre procedit”. Bron:

http://nl.wikipedia.org/wiki/Geloofsbelijdenis_van_Nicea-Constantinopel

[5] Bron afbeelding: deel van

http://www.bertsgeschiedenis.nl/middeleeuwen/eeuw15/jan_van_eyck.htm

[6] Zie bericht: “Inleiding: Drie – Object in het midden – deel 1” op pagina 115.

[7] Zie bericht: “Inleiding: Drie – Dubio transcendent” op pagina 103.

[8] Bron: *Histoire de la vie privée. Tome 1: De l'Empire romain à l'an mil.* Red. Ariès, Philippe & Duby, George.

[9] Bron: hoofdstuk 1 van *Histoire de la vie privée. Tome 1: De l'Empire romain à l'an mil.*

[10] Het woord Jupiter is samengesteld uit de woorden Deus (of Dieu in het Frans) dat via de werkwoordkern “div” in het Sanskriet “stralen, schijnen vermeerderen” betekent en “ptr” dat vader betekent.

[11] Zie ook: http://nl.wikipedia.org/wiki/Geloofsbelijdenis_van_Nicea-Constantinopel. De Triniteitsleer – met de Heilige Geest als derde Goddelijke persoon – wordt nog niet uitgewerkt in de geloofsbelijdenis zoals vastgesteld tijdens het Concilie van Nicea in 325 n. Chr. Tijdens het concilie van Constantinopel in 381 wordt een aangepaste geloofsbelijdenis vastgesteld, waarin de Heilige Geest

als derde goddelijke persoon naast de Vader en de Zoon wordt erkend waarbij de Heilige Geest voortkomt uit de Vader of "qui ex patre procedit". De geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel wordt door alle Christenen aanvaard. In 589 n. Chr. wordt tijdens het Derde Concilie van Toledo in de latijnse tekst "filioque" of "en de zoon" toegevoegd: de Heilige Geest komt volgens de latijnse tekst voort uit de Vader en de Zoon. Karel de Grote heeft bewerkstelligd dat deze toevoeging door de Duitse kerken in 794 n. Chr. als enig juiste tekst is aanvaard. Paus Leo III heeft Karel de Grote in 808 n. Chr. laten weten dat het niet gepast is om aan de geloofsbelijdenis "filioque" toe te voegen. Karel de Grote heeft aan zijn stellingname vastgehouden; hij heeft Paus Leo III niet gevraagd om zijn zoon tot keizer te kronen. Nog steeds wordt in de Rooms-Katholieke geloofsbelijdenis "filioque" vermeld. De Griekse en Oosters-Orthodoxe Kerken hebben deze toevoeging gezien als een ketterse aantasting van de Triniteitsleer, omdat met de toevoeging wordt gezegd dat de Heilige Geest voortkomt uit de Vader en de Zoon en dus geen gelijkwaardige God is. In 1054 n. Chr. heeft deze toevoeging tot een schisma tussen de Kerk van Rome en de Oosters-Orthodoxe Kerken geleid. Zie ook: Eliade, Mircea, *A History of Religious Ideas, Volume 2*. Chicago: The University of Chicago Press, 1982, p. 213 – 216.

Bij het bestuderen van deze ontwikkeling ontstaan de volgende vragen. Waarom hebben Christenen niet aanvaard dat de Drie-eenheid drie verschijningsvormen zijn van één en hetzelfde waarbij zij elkaar vormen? Waarom zijn de Vader en de Zoon niet voortgekomen uit de Heilige Geest als er behoefte is aan één oorsprong?

[\[12\]](#) Zie ook: Major B.D. Basu ed., *The Upanishads, Volume 1 and 23*. New Delhi: Cosmo Publications, 2007

Drie – Object in het midden – Het Woord

11 juni 2011

Dit bericht is een overgang naar de volgende aanlegplaats "Vijf" op onze Odyssee. Daar gaan wij vijf hedendaagse werkelijkheden bezien:

- o Feiten en logica
- o Intensiteiten en associaties
- o Leegte
- o Verandering
- o Onderlinge verbondenheid

In dit bericht maken wij een begin met het "Woord" als "object in het midden" bij de overgang van "Drie – Dubio transcendit" naar "Vijf – vijf hedendaagse werkelijkheden".

Tijdens de aanlegplaats "Drie" hebben wij de rol gezien van rituelen en offers die voortdurend worden verricht om het onderling basis vertrouwen – Credo (ik geloof) – tussen goden, priesters, mensen en categorieën mensen te vestigen en bestendigen. Ook de hedendaagse wereld is vol van soortgelijke rituelen en offers binnen het maatschappelijk leven, in het privéleven en bij religieuze belevingen. De rituelen en offers geven steeds weer vertrouwen en vertroosting. In vogelvlucht hebben jij en ik de "persoon in het midden", het "object in het midden" en de "geest in het midden" ontmoet.

Bij het kijken naar het einde van de film "Offret" – of "Het Offer" van Andrei Tarkovsky uit 1986, hebben wij in de film de zoon - die kijkt naar de kruin van de tot leven gekomen boom - zijn eerste woorden horen zeggen: "In het begin is het Woord^[1]. Waarom Vader?". Deze vraag is volkomen terecht, want deze zoon heeft voor zijn drie offers geen woorden nodig; zijn leven, zijn handelen en zijn kennis gaan aan woorden vooraf.

Woorden duiden en omvatten, en woorden sluiten buiten. In Psalm 119 uit het Oude Testament worden deze beide kenmerken van het woord geduid

met *“Uw woord is een lamp voor mijn voeten en een licht op mijn pad. Ik heb gezworen, en ik zal het gestand doen, dat ik uw rechtvaardige verordeningen zal onderhouden.”* [\[2\]](#) Door het volgen van Gods woord en licht is de gelovige in Gods genade. Even verder volgt: *“Gij verwerpt allen die van uw inzettingen afdwalen want hun bedrog is ijdel. Alle goddelozen der aarde doet gij weg als schuim.”* Door het niet volgen van Gods woord en het licht volgt uitsluiting. Dit handelen is niet vrijblijvend voor alleen de gelovige, maar het heeft daarnaast ook grote gevolgen voor anderen en voor de omgeving. Het woord van God vormt hier een harde scheiding tussen vertrouwen en gastvrijheid enerzijds en ontrouw, verstoting en uitsluiting anderzijds. De andere metafoor voor het mysterie van het leven kent in principe geen uitsluiting; binnen Indra’s net ligt alles volkomen besloten en vormt elkaar door wederzijdse reflecties. Later op onze tocht zullen wij nog meer zien van Indra’s net.

In de film *“Offret”* doet de vader zijn woord aan God gestand. Na de redding van de hele wereld brengt hij – zoals beloofd – zijn offer en doet afstand van zijn bezittingen en van alles dat hem aan dit leven bindt. Hiermee brengen ongewild ook de familie en naasten van de vader een groot offer. Kan een woord aan God een echte belofte inhouden als onschuldige mensen hierdoor ernstige nadelige gevolgen ondervinden? [\[3\]](#)

De vrouw en zoon van Siddhārtha Gautama – de toekomstige Boeddha – zijn zonder man en vader achter gebleven, nadat Siddhārtha Gautama zijn gezin heeft verlaten om gehoor te geven aan de innerlijke noodzaak om de wereld te verlichten. Een hedendaagse beschrijving van zijn leven heeft een heel hoofdstuk besteed aan het beschrijven van dit verlies en het verdriet van de vrouw van Siddhārtha Gautama.

“Jij en ik hebben ook onze familie verlaten bij het begin van onze Odyssee. Zij brengen zeker een even groot offer door onze afwezigheid”, zeg jij.

“Steeds voel ik mij schuldig over het besluit om deze zoektocht te maken. Omdat ik mij aan deze innerlijke gelofte hou, dragen andere mensen en misschien wel het heelal hiervan de gevolgen”, zeg ik.

“Het verbaast mij dat de verloren zoon[4] in het Nieuwe Testament zoveel meer vreugde ontvangt dan de zoon die zijn gewone leven voortzet. Het onderhouden van het leven van alledag is de basis van alles. Dit verdient de grote vreugde en beloning”, zeg jij.

“In het Nieuwe Testament staat de verloren zoon voor de ongelovige die na vele jaren dwalen weer in de moederschoot van het geloof terugkeert. Uiteraard wordt de verloren zoon met vreugde ontmoet! De gelovigen ervaren bij het onderhouden van het leven van alle dag een voortdurende blijdschap van hun geloof [5]”, zeg ik.

“De naam “Dubio transcendit” voor deze aanlegplaats op onze Odyssee begint mij wat te dagen. De gelovigen overstijgen hun twijfel door het onderhouden van het leven van alle dag met een voortdurende blijdschap en zekerheid van hun geloof. Het overtuigt mij niet helemaal, maar het begin van dit inzicht is er. Hoe ben jij aan de naam voor deze aanlegplaats gekomen?”, vraag jij.

“Uit encycliek de *Ecclesia de Eucharista* van paus Johannes Paulus II; dit is een rondzendbrief waarin de paus als hoogste bruggenbouwer [6] tussen hemel en aarde de rol van de eucharistie viering binnen de kerk belicht. In deze rondzendbrief staat de passage: “*Mysterium est magnum, quod nos procul dubio transcendit*” [7], dat betekent: “*Het mysterie is groot, dat ons zonder twijfel overstijgt.*” In de rondzendbrief wordt met deze passage het mysterie van het geloof geduid. Ik vind deze korte passage mooi, omdat het levensmysterie – voorzien van alle twijfel en alle verdeeldheid – zo groot is, dat het ons volkomen overstijgt. Ook ons geloof en zekerheid, ons ongelooft en onze twijfel past makkelijk in het mysterie van het leven, met en zonder geloof. Om deze reden heb ik deze rustplaat de naam “Dubio transcendit” gegeven. Met en zonder geloof, met en zonder offer overstijgt het mysterie van het leven onze twijfel en verdeeldheid”, zeg ik.

“Heb jij tijdens deze aanlegplaats een sluitend antwoord gekregen op het mysterie van het leven?”, vraag jij.

“Daarvoor is het mysterie van het leven veel te groot.

*Fremd bin ich eingezogen,
fremd zieh' ich wieder aus.
Der Mai war mir gewogen
mit manchen Blumenstrauß.*

*Ich kann zu meiner Reisen
Nicht wählen mit der Zeit:
Muß selbst den Weg mir weisen
In dieser Dunkelheit.
Es zieht ein Mondenschatten^[8]
Als mein Gefährte mit^{[9].^[10]}“, zeg en zing ik.*

“Mooi gezongen. Ik ken vier uitvoeringen van Winterreise. Peter Schreier met Sviatoslav Richter op piano, Hans Hotter met Gerald Moore, Christa Ludwig met James Levine en Brigitte Fassbaender met Aribert Reimann“, zeg jij.

“Al deze uitvoeringen zijn mooi op hun eigen manier. Tijd om naar de volgende aanlegplaats te gaan“, zeg ik.

^[1] Zie ook: Openingszin van het Johannes Evangelie uit het Nieuwe Testament.

^[2] Bron: Psalm 119:105-106 en 118-119

^[3] Vrije weergave van de rol van een offer op basis van: Fanu, Mark Le, *The Cinema of Andrei Tarkovsky*. London: BFI Publishing, 1987, pagina 125

^[4] Zie: het evangelie van Lucas 15: 11-32 uit het Nieuwe Testament.

^[5] Zie ook “in dubio” in het bericht “Inleiding: Drie – Object in het midden – Lam Gods” op pagina 163 e.v.

^[6] Zie ook: bericht “Inleiding: Drie – Persoon in het midden” op pagina 109 e.v.

^[7] Bron: http://www.vatican.va/holy_father/special_features/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_20030417_ecclesia_eucharistia_it

.html: Ionnis Pauli PP. II Summi Pontificis, *Litterae Encyclicae Ecclesia de Eucharistia*, Rome, 2003

[8] Letterlijk: een maanschaduw. Zie voor het symbool maan ook de voetnoot 11 bij het bericht "Inleiding: Drie – Object in het midden – Lam Gods" op pagina 163 e.v.

[9] Gedicht door Wilhelm Müller. Eerste lied van de liederen cyclus "Winterreise" van Franz Schubert.

[10] Vertaling: "Als vreemdeling ben ik gekomen, als vreemde vertrek ik weer. De maand mei was mij gunstig gezind met een grote bloemenpracht. Ik ben niet vrij in het kiezen van mijn reistijd: ik moet zelf de weg kiezen in deze donkerte. Een schaduw in het maanlicht reis mee als mijn compagnon."

Intermezzo

20 juni 2011

Uw verteller maakt met u een uitstapje tijdens deze intermezzo op de Odyssee van de twee hoofdpersonen. Mijn naam is Narrator [1]. U bent mij eerder tegengekomen bij de tweede aanlegplaats [2].

De twee hoofdpersonen hebben behoefte aan rust na ruim twee maanden reizen. Daarnaast is een van de hoofdpersonen is niet helemaal gezond en moet weer op krachten komen. De andere hoofdpersonen heeft onverwachts familieplichtingen.

De beide hoofdpersonen zullen over enkele weken hun zoektocht hervatten. Zij gebruiken de rusttijd om hun verslag van de reis te ordenen. Waarschijnlijk zal het verslag van het eerste deel van de Odyssee binnenkort beschikbaar zijn.

Tijdens dit intermezzo zal ik U een inleiding geven tot de vijf skandha's, zoals deze vele eeuwen geleden binnen het boeddhisme vorm hebben gekregen. De vijf skandha's zijn verschillende manieren van zelf reflecties of ervaringen van ons zelf. De skandha's lijken op de vijf hedendaagse werkelijkheden die wij op de volgende aanlegplaats gaan tegenkomen.

Het woord skandha [3] betekent in het Sanskriet boomstam [4]. In een boek [5] wordt de betekenis van boomstam voor skandha gelijk gesteld met het woud aan stammen van een banyan boom. In het Sankriet is een van de namen voor banyan boom: "nyagrodhapâdapa". Dit woord betekent letterlijk: "Niet gegeven om te groeien van de voet". De banyan boom ontstaat doordat een vogel een zaadje van een banyan boom in een andere gewone boom achterlaat. Eerst voedt dit zaadje zich uit de gastboom. Door luchtwortels, zoekt de banyan boom voeding in de aarde. De stammen die wij zien zijn dus luchtwortels. Na een lange tijd ontstaat een bossage van luchtwortels waarin de gastboom niet meer is terug te vinden.

[\[6\]](#)

In het volgende bericht gaat uw verteller verder over de vijf skandha's.

[\[1\]](#) Mijn naam is ontstaan uit het woord "narâ" [\[3\]](#) dat mensen betekent, en "tr" [\[4\]](#) dat "oversteken of passeren" betekent.

[\[2\]](#) Zie het bericht: *Inleiding: Twee – Jij en ik gescheiden* van 16 april 2011

[\[3\]](#) Het woord skandha is samengesteld uit de werkwoordkernen "skand" en "dha" die in het Sanskriet "springen, of laten springen over" en "plaatsen, of positioneren" betekenen. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta

[\[4\]](#) De elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta, vermeldt ook de volgende betekenissen voor "skandha": een grote tak of boog; een samenstel of menigte, een onderdeel van een leger; een hoofdstuk; de vijf objecten van voelen; de vijf samenstellende elementen van zijn; het lichaam.

[5] Bron: Red Pine (Bill Porter), *The Heart Sutra*. Washington D.C.: Shoemaker & Hoard, 2004: pagina 57

[6] Bron afbeelding:

http://en.wikipedia.org/wiki/File:Banyan_tree_Old_Lee_County_Courthouse.jpg

Intermezzo – Vijf skandha's

26 juni 2011

De twee hoofdpersonen zijn bezig met hun verslag over de eerste drie aanlegplaatsen op hun Odyssee. Het verslag in het Nederlands is bijna klaar; met het verslag in het Engels is een begin gemaakt.

De hoofdpersonen zijn op zoek naar een uitgever om het eerste deel van het verslag te publiceren.

In de tussentijd gaat uw Verteller verder met de inleiding op de vijf skandha's in het Mahāyāna [\[1\]](#) Boeddhisme.

Volgens het Boeddhisme geven de vijf skandha's alles wat wij nodig hebben voor onze spirituele ontwikkeling [\[2\]](#). De vijf skandha's zijn verschillende manieren van zelfreflectie of ervaringen van ons zelf; zij hebben betrekking op jou, mij en alles om ons heen.

De vijf skandha's zijn onder te verdelen in drie hoofdgroepen:

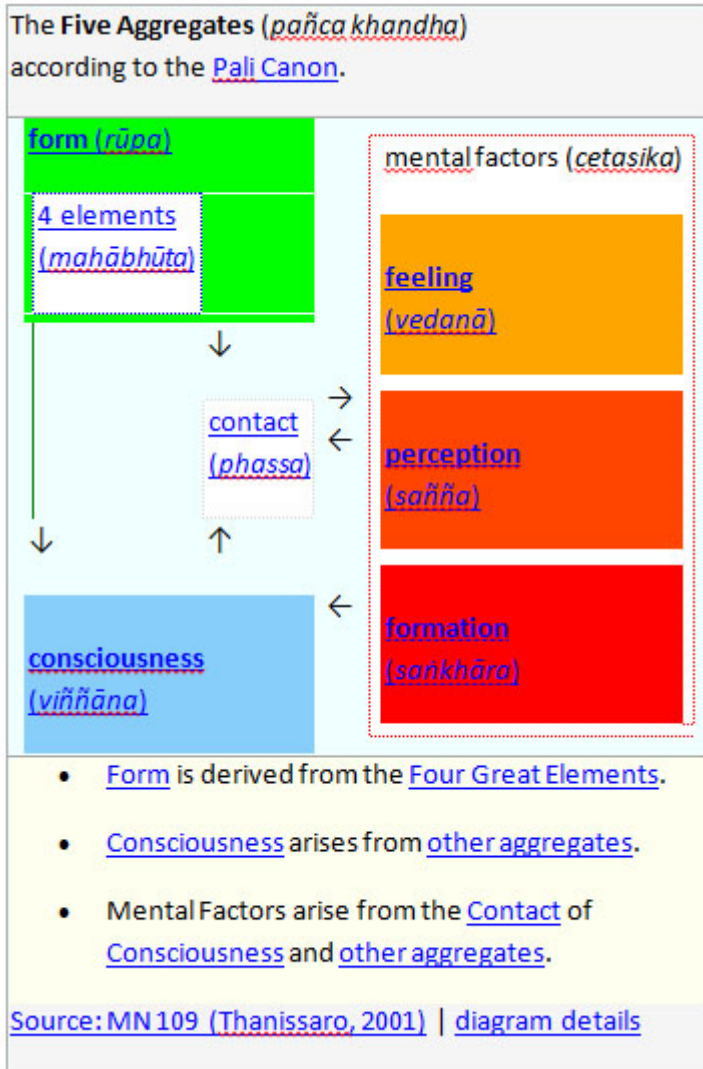
- een fysieke manier van zelfreflectie door vorm of materie (rūpa in het Sanskriet);
- drie gevoelsmatige manieren van zelfreflectie en
- (zelf)bewustzijn.

Nu zal ik een korte beschrijving van deze vijf skandha's geven [\[3\]](#):

1. Vorm of materie (Sanskriet – rūpa):
externe en interne materie. Extern, rūpa is de fysieke wereld. Intern, rūpa omvat ons fysieke en fysiologisch lichaam en zintuigen.
2. Gevoelens of sensatie (Sanskriet – vedanā) :
ervaren van een object als – bijvoorbeeld – aangenaam, onaangenaam of neutraal

3. Perceptie, herkenning of onderscheid (Sanskriet – samjñā): waarneming of herkenning van een object (bijvoorbeeld, het geluid van een klok of de vorm van een boom).
4. Mentale indrukken, impulsen, inprentingen (Sanskriet – samskāra): alle vormen van mentale gebruiken, gedachten, inprentingen, ideeën, opinies, vooroordelen en besluiten die worden geactiveerd door een object.
5. Bewustzijn (Sanskriet - vijñāna): in het Mahāyāna Boeddhisme is de skandha "bewustzijn" de basis die alle bewuste ervaringen bewerkstelligt.

De skandha's bestaan niet afzonderlijk. De Skandha's ontstaan, worden gevormd en verdwijnen in onderlinge samenhang en onderlinge afhankelijkheid [\[4\]](#).

[5]

Na deze inleiding op de vijf skandha's ontstaat de vraag waarom onze hoofdpersonen deze skandha's niet als vijf aanlegplaatsen tijdens hun Odyssee aandoen.

Het volgende bericht geeft een eerste antwoord op deze vraag.

[1] Mahâyâna betekent vrij vertaald "groot vaartuig". Alles en iedereen is aanwezig in het grote vaartuig, geen stofje is buitengesloten.

[2] Bron: Red Pine (Bill Porter), *The Heart Sutra*. Washington D.C.: Shoemaker & Hoard, 2004 p. 56

[3] Bron: <http://en.wikipedia.org/wiki/Skandha>

[4] Bron: Dasgupta, Surendranath, *A History of Indian Philosophy, Vol. I*. London: Cambridge University Press, 1957, p. 94

[5] Bron afbeelding: <http://en.wikipedia.org/wiki/Skandha>

Een dag zonder gisteren – Een dag zonder morgen?

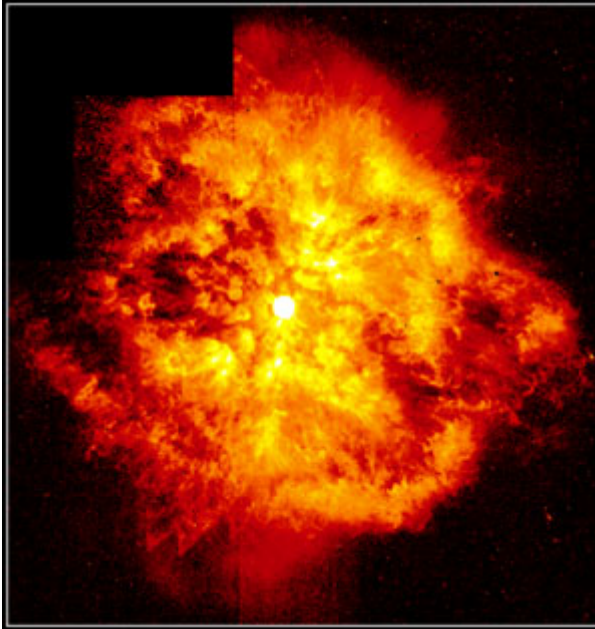
3 juli 2011

Uw verteller heeft in het vorige bericht gezegd dat volgens het Boeddhisme de vijf skandha's alles geven wat wij nodig hebben voor onze geestelijke ontwikkeling [1]. In de Hart Sutra [2] – een van de latere sutra's in het Mahâyâna Boeddhisme wordt gezegd dat de skandha's leeg zijn. Zijn deze beweringen correct?

Waarom onderzoeken de twee hoofdpersonen deze beweringen niet meteen? De verklaring hiervoor is heel eenvoudig. De beschrijving van de eerste skandha "vorm of materie" ruim 2000 jaar geleden – door de vier elementen aarde, water, lucht en vuur – sluit niet meer aan bij de hedendaagse beleving van wetenschap. De weerlegging van de bewering dat de vijf skandha's alles geven wat nodig is voor onze geestelijke ontwikkeling, is eenvoudig mogelijk op basis van de hedendaagse beleving van wetenschap, omdat de beschrijving van de eerste skandha door de vier elementen aarde, water, lucht en vuur volkomen achterhaald is. Als wij uitgaan van een universele beschrijving van de skandha's – waarbij verschijningsvormen zich aanpassen aan de omstandigheden – , dan is de weerlegging minder eenvoudig, want de eerste skandha in dat geval een groot deel van de natuurwetenschappen omvat. In onze hedendaagse samenleving zijn de spirituele en (natuur-)wetenschappelijke werkelijkheid gescheiden. Is deze scheiding van religie en wetenschap terecht?

De Belgische priester, astronoom en natuurkundige Georges Lemaître [3] is de grondlegger van de theorie van de oerknal en het uitdijende heelal. Daarnaast heeft hij een bijdrage geleverd aan de algemene relativiteitstheorie. De theorie van het uitdijende heelal heeft hij ontwikkeld op basis van de vooronderstelling dat de waarnemingen van roodverschuivingen van licht van de hemellichamen het gevolg zijn van het Doppler effect [4] door het uitdijen van deze hemellichamen. In 1927 zei Einstein tegen Lemaître: "Your calculations are correct, but your grasp of

physics is abominable". Einstein heeft in 1933 zijn ongelijk over deze opmerking ruitertlijk toegegeven [5].

[6]

Georges Lemaître heeft tijdens zijn leven – ook als lid en later voorzitter van de Pauselijke Academie voor Wetenschappen – gepleit voor een scheiding tussen religie en wetenschap. Heeft hij vastgehouden aan dit onderscheid om vermenging te voorkomen tussen niet gelijkwaardige leerstellingen voortgekomen uit de (natuur-)wetenschap enerzijds en de Katholieke Kerk met haar geschiedenis van onder meer de scholastiek en het Romeinse rijk anderzijds? Of wenst hij vast te houden aan dit onderscheid om het *"Mysterium est magnum, quod nos procul dubio transcendit"* [7] – onderdeel van zijn priesterschap – niet te kort te doen? Uw verteller weet het antwoord niet.

Mogelijk wilde George Lemaître de basis leerstelling van het Katholieke geloof niet overstijgen. Deze basis leerstelling stelt dat er eerst een schepping is, dan volgt een leven op aarde. Na het leven op aarde is er een hiernamaals: voor de uitverkorenen bestaat een gelukkig hiernamaals en voor de verdoemden volgt verstoting [8]. De theorie van de oerknal sluit

aan bij deze basis leerstelling. Voor de oerknal bestaat er niets: er is geen dag voor de oerknal of er is "geen dag voor gisteren". Is deze veronderstelling correct? Uw verteller weet het antwoord niet, maar hij is zich bewust van discussie over dit onderwerp.

[9]

Heeft Indra's net – de andere metafoer die beide hoofdpersonen op hun Odyssee voor "*Mysterium est magnum, quod nos procul dubio transcendit*" zijn tegenkomen – moeite met "de dag voor gisteren" of het moment voor de oerknal. Uw verteller denkt dat Indra's net in het Swahili zal antwoorden met: "Hakuna matata [10]". Uw verteller verwacht dat Indra's net deze "dag voor gisteren" perfect zal manifesteren als de omstandigheden aanwezig zijn. Uw verteller verwacht ook dat Indra's net het onderscheid tussen de spirituele en (natuur-)wetenschappelijke werkelijkheid weerspiegelt wanneer de omstandigheden hiervoor aanwezig zijn. Indra's net laat dit onderscheid even makkelijk weer verdampen of overstijgt het wanneer de omstandigheden daar rijp voor zijn.

Het volgende bericht gaat verder in op de vraag of de vijf skandha's alles geven wat wij nodig hebben voor onze geestelijke ontwikkeling.

[1] Bron: Red Pine (Bill Porter), *The Heart Sutra*. Washington D.C.: Shoemaker & Hoard, 2004 p. 56

[2] Zie verschillende vertalingen van de Hart Sutra, bijvoorbeeld door Red Pine (Bill Porter), Edward Conze, Donald S. Lopez Jr.

[3] Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Georges_Lema%C3%AAtre

[4] Het Doppler-effect is meteen te horen als een auto voorbij rijdt: de toonhoogte van het geluid is hoger wanneer de auto nadert en lager wanneer de auto van ons vandaan rijdt. De roodverschuiving in het licht van de hemellichamen duidt erop dat hemellichamen zich van ons verwijderen.

[5] Bron: Midbon, Mark, *A Day Without Yesterday: Georges Lemaitre & the Big Bang*. Zie: <http://www.catholiceducation.org/articles/science/sc0022.html>

[6] Bron afbeelding: <http://hubblesite.org/newscenter/archive/releases/1998/38>

[7] Uit de Encycliek van Paus Johannes Paulus II over de Eucharistie (Rome, 2003); zie ook het bericht "Inleiding: Drie – Object in het midden – Het Woord" van 11 juni 2011.

[8] Bron: Geloofsbelijdenis. Zie ook: http://nl.wikipedia.org/wiki/Geloofsbelijdenis_van_Nicea-Constantinopel

[9] Bron afbeelding: <http://liaturches.blogspot.com/>

[10] Betekent letterlijk in het Swahili: "Geen probleem".

Intermezzo – Vijf werkelijkheden en vijf skandha's *6 juli 2011*

In het vorige bericht heeft uw Verteller een inleiding gegeven over de samenhang tussen religie en wetenschap. In dit bericht gaat uw Verteller verder in op de vraag of de vijf skandha's alles geven wat wij nodig hebben voor onze geestelijke ontwikkeling.

Tijdens de volgende aanlegplaatsen op hun Odyssee gaan de twee hoofdpersonen verder met hun zoektocht naar wie zij zijn, waar zij vandaan komen en waar zij naar toe gaan. Eerst bezoeken zij de vijf gangbare werkelijkheden:

- o Feiten en logica – wetenschappelijke reflectie en bewustzijn
- o Intensiteiten en associaties – gevoelsmatige reflectie en bewustzijn
- o Leegte – wijze van bewustzijn
- o Verandering – wijze van bewustzijn
- o Onderlinge verbondenheid – wijze van bewustzijn

Welk verband hebben deze vijf werkelijkheden met de vijf skandha's uit het Mahâyâna Boeddhisme en met de leegte van deze skandha's volgens de Hart Sutra [\[1\]](#)?

Het antwoord op de tweede vraag is op dit moment eenvoudig: de twee hoofdpersonen zoeken het antwoord bij de aanleg bij de derde werkelijkheid – Leegte.

Het antwoord op de eerste vraag is ook vrij eenvoudig. De vijf werkelijkheden omvatten de vijf skandha's waarbij de vijf werkelijkheden beter aansluiten bij het hedendaagse bewustzijn.

De vijfde en laatste skandha – bewustzijn – vormt de vier andere skandha's en komt tegelijkertijd voort uit deze vier skandha's [\[2\]](#). Bewustzijn ligt ten

grondslag aan de vijf werkelijkheden en bewustzijn wordt gevormd door de vijf werkelijkheden. Hierbij is er geen verschil tussen de vijf skandha's – inclusief leegte – en de vijf werkelijkheden.

De eerste skandha – vorm – in hedendaagse vorm, valt samen met de vijf werkelijkheden, omdat vorm gestalte krijgt door feiten en logica (of het ontbreken hieraan), door intensiteiten en associaties voor het beleven van vorm, door verandering omdat alles verandert en door onderlinge verbondenheid doordat een vorm altijd in verhouding staat tot andere vormen.

De tweede skandha – gevoelens en sensatie – valt samen met de tweede werkelijkheid voor de beleving, met de vierde werkelijkheid voor de verandering van gevoelens en met de vijfde werkelijkheid voor de beleving van gevoelens binnen en door een samenleving.

De derde skandha – perceptie, herkenning of onderscheid – valt samen met de eerste werkelijkheid voor zover het feiten en dingen betreft, met de tweede werkelijkheid voor zover het onderscheid van intensiteiten en associaties betreft, met de vierde werkelijkheid voor de verandering van onderscheid en herkenning en met de vijfde werkelijkheid voor het onderscheid en herkenning ten opzichte van andere dingen, feiten, entiteiten, levende wezens en gebeurtenissen.

De vierde skandha – mentale indrukken, impulsen, inprentingen – komt op soortgelijke wijze terug als de derde skandha in de eerste, tweede, vierde en vijfde werkelijkheid.

Voor zover uw Verteller kan overzien, vallen de vijf skandha's inclusief de leegte binnen de vijf werkelijkheden die de hoofdpersonen gaan bezoeken.

Aan het einde van de Odyssee kunnen de twee hoofdpersonen in een terugblik misschien oordelen of de vijf skandha's alles geven wat nodig is voor onze geestelijke ontwikkeling.

Het volgende bericht komt over enkele weken. Een van de hoofdpersonen is nog steeds aan het herstellen van de inspanningen en de andere

hoofdpersoon heeft het eerste deel van het verslag over “Een”, “Twee” en “Drie” bijna klaar voor de drukker. De versie in de Engelse taal is nog niet zover.

Over ongeveer vier weken zullen de hoofdpersonen hun Odyssee hervatten.

[3]

[1] Zie verschillende vertalingen van de Hart Sutra, bijvoorbeeld door Red Pine (Bill Porter), Edward Conze, Donald S. Lopez Jr.

[2] Bron: <http://en.wikipedia.org/wiki/Skandha>

[3] Bron afbeelding: <http://www.gralon.net/articles/art-et-culture/litterature/article-l-odyssee---resume-et-episodes-mythologiques-1415.htm>

Intermezzo – Herdenking van gevallen

16 augustus 2011

Uw verteller heeft vandaag de eerste hoofdpersoon ontmoet. De tweede hoofdpersoon is nog steeds niet volledig herstelt. Waarschijnlijk zijn zij pas over ongeveer twee weken in staat de reis te hervatten. Uw verteller mag deze intermezzo nog even voortzetten.

De eerste hoofdpersoon is met zijn familie enkele weken op vakantie geweest in Bretagne in Frankrijk. Hij bereidt zich voor op het tweede deel van de Odyssee naar “Wie ben jij - een verkenning van ons bestaan”. Dit tweede deel is een verkenning van de vijf gangbare werkelijkheden. Zijn medereiziger en hij zullen hierbij de aanlegplaatsen aandoen van de wetenschap, het gevoelsleven, de leegte, de verandering, de tijd, en de onderlinge verbondenheid. Zij zullen de zin en waanzin van alledag ontmoeten. Zij zullen de schoonheid en afschuw van ons dagelijks leven ondergaan. Het vervolg van de Odyssee is vergelijkbaar met de inspanningen en verschrikkingen van de scheiding van lucht en aarde. Het wordt een verkenning naar ons dagelijkse zijn. Na deze zoektocht zullen zij beiden een ander mens zijn: de verkenning betekent een afscheid van wie zij nu zijn.

De eerste hoofdpersoon weet nog niet goed waar te beginnen. Hij heeft hetzelfde advies ontvangen dat de verteller van de Mahābhārata - door Peter Brook [\[1\]](#) - heeft gekregen bij het aanvang van die zoektocht: “Begin bij jezelf”.

Tijdens de vakantie heeft de eerste hoofdpersoon de stranden in Normandië bezocht waar in juni 1944 op D-day de landing van de geallieerde troepen heeft plaatsgevonden. Naast Omaha Beach bij Colleville-sur-Mer ligt een begraafplaats van ongeveer 7000 gesneuvelde Amerikaanse soldaten.

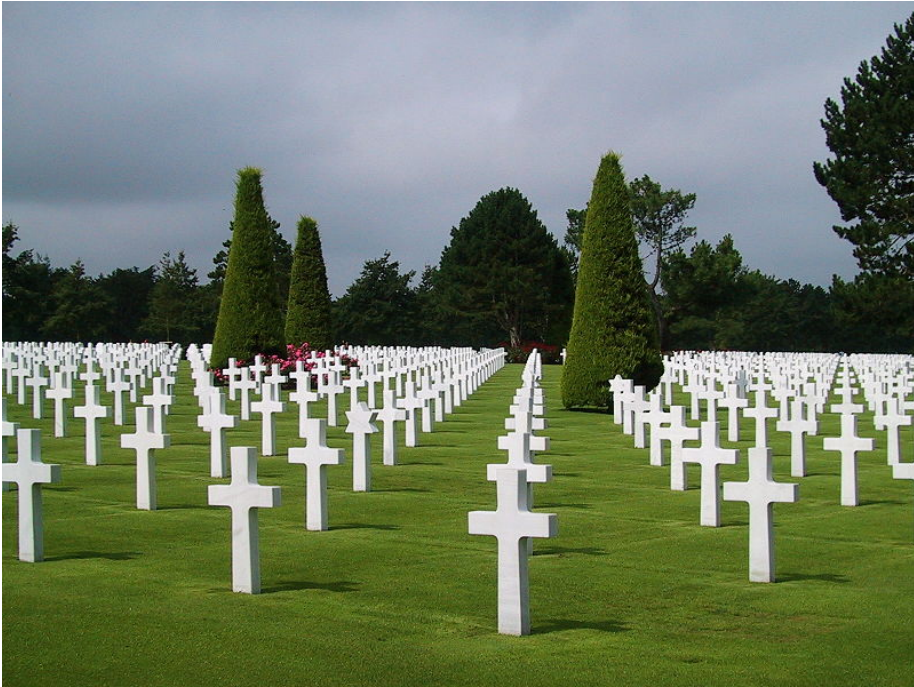

[\[2\]](#)

In het herdenkingsgebouw bij deze begraafplaats is op de benedenverdieping achter een glazen wand een geweer met helm – in plaats van een kruis – als herdenking aan een gevallen soldaat in de grond geplaatst.

[\[3\]](#)

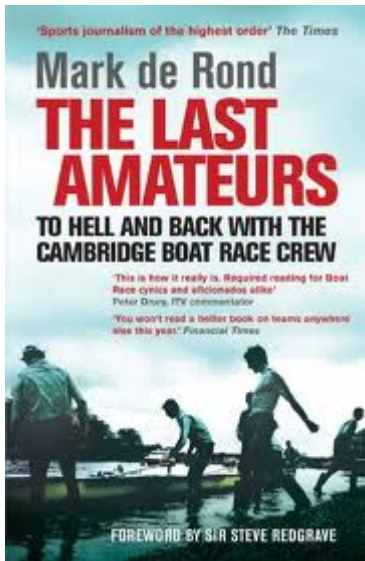
Na het zien van het geweer met helm voor de gevallen soldaat, valt de eerste hoofdpersoon bij het lopen over de begraafplaats de gelijkenis op tussen het geweer en de kruisbeelden. Op veel begraafplaatsen staan kruisbeelden als grafstenen voor overleden Christenen.

[4]

Het Christelijk geloof is niet zonder slag of stoot verspreid binnen de Westerse wereld. Tot ongeveer 320 jaar na Christus zijn de Christenen vaak vervolgd om hun geloof. Nadat de Romeinse keizer Constantijn het Christelijk geloof heeft erkend als staatsgeloof en zijn persoonlijk geloof, is het Christelijk geloof veranderd van een geloof dat vervolgd wordt in een geloof dat zelf is over gegaan tot vervolging van anders denkenden [5]. Hierbij is het gebruik van geweld niet geschuwd. De overeenkomst tussen het zwaard en het kruis als symbool voor het Christelijk geloof is markant. De eerste hoofdpersoon is de overeenkomst opgevallen tussen het geweer in de grond als gedenkteken/symbool voor de soldaat die is gevallen voor zijn vaderland en het kruis – met een zekere gelijkenis met een zwaard dat in de grond is geplaatst – als gedenkteken/symbool voor een overleden gelovige.

Tijdens zijn vakantie heeft de eerste hoofdpersoon het boek "The last Amateurs" gelezen over de voorbereiding van de roeiwedstrijd tussen de universiteitsploegen van Cambridge en Oxford.

[6]

Het volgende intermezzo gaat over amateurs.

[1] DVD Peter Brook, <http://nl.wikipedia.org/wiki/Mahabharata> – Het ultieme verhaal

[2] Bron afbeelding: <http://www.abmc.gov/cemeteries/cemeteries/no.php>

[3] Bron foto: http://www.flickr.com/photos/oo_x/2043226753/

[4] Bron afbeelding: <http://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Omaha-beach-cemetery.jpg>

[5] Bron: Norwich, John Julius, *The Popes, A History*, London: Chatto & Windos, 2011 p. 17

[6] Cover van: Rond, Mark de, *The last Amateurs*, Cambridge: Icon Books, 2008

Intermezzo- Amateurs

19 augustus 2011

Uw verteller mag dit intermezzo nog enkele berichten verzorgen. Dit bericht gaat over wereldklasse amateurroeiers, die met inzet van (bijna) alles deel willen uit te maken van een van de twee studenten roeiploegen die gaat strijden om de overwinning van een jaarlijkse roeiwedstrijd op de Thames.

Tijdens zijn vakantie heeft de eerste hoofdpersoon het boek "The last Amateurs" van de auteur Mark de Rond gelezen over de voorbereiding van de roeiwedstrijd tussen de universiteitsploegen van Cambridge en Oxford. De ondertitel van het boek is "To hell and back with the Cambridge boat race crew" of vrij vertaald "naar het einde van de wereld en terug met de Cambridge roeiploeg". Het tweede deel van de zoektocht naar "Wie ben jij" van beide hoofdpersonen zou ook de ondertitel "Naar het einde van de wereld en terug" kunnen krijgen en beide hoofdpersonen zijn ook amateurs. Zij verrichten - net als de roeiers hun trainingen - deze zoektocht uit een diepe innerlijke drang en voor tijdelijke momenten van vreugde bij het bereiken van een mijlpaal die tegelijkertijd weer een nieuwe horizon ontvouwt.

[\[1\]](#)

Naast hun studie aan de universiteit van Oxford of Cambridge bereiden de roeiers – waarvan velen al in Olympische wedstrijden of wereldkampioenschappen voor hun land zijn uitgekomen – zich gedurende zeven maanden meestal twee keer per dag voor op selecties en op de uiteindelijke wedstrijd. In de loop van de morgen vindt een training van meer dan een uur op een roei-ergometer plaats.

[2]

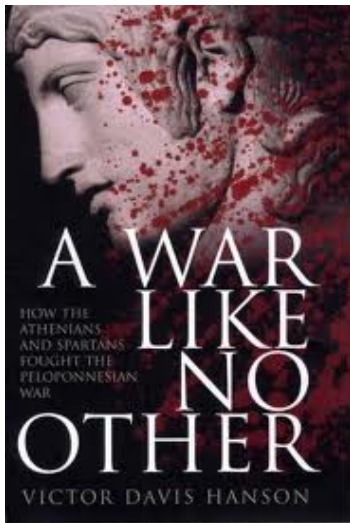
In de middag volgt een training in de roeiboot van ongeveer twee uur. Een onderdeel van de voorbereiding is een voortdurende selectie op de roeiergometer om te bepalen welke kandidaat-roeiërs het meeste vermogen kunnen leveren. Ook vinden steeds selecties in wisselende ploegen in de boot plaats om een indruk te krijgen welke samenstel van roeiers de snelste roeiploeg zal opleveren. De kandidaat-roeiers van een studentploeg zijn in de voorbereiding elkaars kompanen en elkaars tegenstanders. Een mengeling van deze factoren is van invloed op het keuze proces, want als een roeier wordt beoordeeld in een test wedstrijd, dan spannen de andere roeiers zich onbewust net even meer in voor een goede vriend. Aan het einde van het selectieproces neemt soms de toekomstige ploeg de selectie volledig in eigen hand, waarbij volledig aan de stem van de coaches wordt voorbij gegaan.

De roeiers die zich voorbereiden, hebben een totaal verschillende achtergrond en zij komen uit vele landen. Sommige roeiers hebben alles moeten aangrijpen om op de universiteit en bij de roeiploeg te komen.

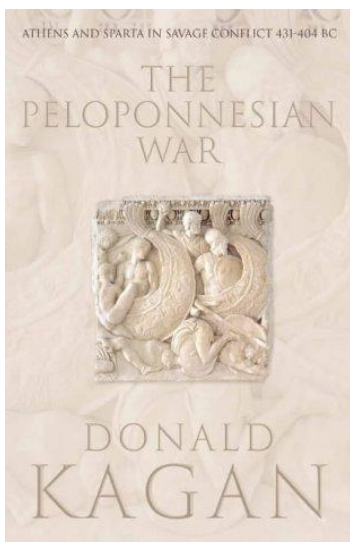
Andere roeiers zijn zondagskinderen: zij hebben alles mee om deze positie te bereiken. Uiteraard hebben de roeiers een stevige lichaamsbouw gemeen, maar zij hebben vooral gemeen dat tijdens de voorbereiding en na de race hun zelfbeeld volledig afhankelijk is van de uitkomsten van de selectie en de wedstrijd. Een positieve uitkomst bevestigt hun status als alfa-man en een negatieve uitkomst laat het zelfbeeld - tijdelijk? - verschrompelen tot nietsnut. Hun rol als student en hun bevoorrechte positie in de samenleving valt volkomen in het niet bij hun positie in de roeiploeg. Zij leven voor hun zelfbeeld volkomen voor het roeien en daarnaast nog een beetje voor hun studie.

Uw eerste hoofdpersoon heeft met verbazing kennis genomen van de extreme wisseling van het zelfbeeld van de roeiers dat afhankelijk is van de uitkomst van de selectie en de wedstrijd. Deze wisseling van zelfbeeld lijkt kenmerken te hebben van het gevoel al dan niet in Gods genade te zijn [\[3\]](#). Uw eerste hoofdpersoon heeft een zeer zware zoektocht achter de rug; voortgekomen uit het volkomen Al en Een, gescheiden en volledig uiteengevallen bij de eerste scheuring van lucht en aarde en alle volgende scheidingen tijdens Twee, door vertrouwen weer in evenwicht gebracht tijdens Drie. De roeiers hebben deze reis ook al achter de rug, maar zij zijn zich hiervan niet bewust omdat hun aandacht op andere activiteiten is gericht. Ondanks deze vergaande veranderingen vindt de eerste hoofdpersoon zijn zelfbeeld redelijk in balans, maar de verkenning van het leven van alledag moet nog beginnen.

Als voorbereiding op de zin en waanzin van alledag heeft uw hoofdpersoon twee boeken over de Peloponnesische oorlog tussen Athene en Sparta van 431 tot 404 voor Christus gelezen.

[4]

[5]

Het volgende bericht gaat over “een oorlog als geen ander” of over roeiers in triemi tijdens de Peloponnesische oorlog.

[6]

[1] Bron afbeelding:

<http://www.alumni.cam.ac.uk/events/date/index.shtml?event=EV200909140001.xml&cat=allevents&radar=600>

[2] Bron afbeelding: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Indoorroeier>

[3] Zie ook bericht "Drie – Object in het midden – Het Woord" en Psalm 119:105-106 en 118-119

[4] Cover van: Hanson, Victor Davis, *A War like no other – How the Athenians and Spartans fought the Peloponnesian War*. London: Methuen, 2005

[5] Cover van: Kagan, Donald, *The Peloponnesian War – Athens and Sparta in savage Conflict 431 -404 BC*. London: Harper and Collins Publishers, 2003

[6] Bron afbeelding: <http://www.utexas.edu/courses/greekhistory1/outline16.html>

Intermezzo – Een oorlog als geen ander

24 augustus 2011

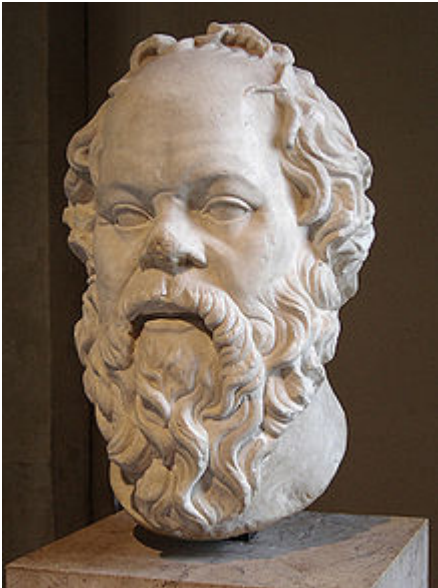
In het vorige bericht heeft uw verteller als intermezzo geschreven over het zelfbeeld van wereldklasse amateurroeiers, die met inzet van (bijna) alles deel willen uit te maken van de studenten roeiploegen die gaat strijden om de overwinning van een jaarlijkse roeiwedstrijd op de Thames. Dit bericht gaat over het zelfbeeld van mensen die betrokken zijn bij geweld en deelname aan oorlog.

Geweld en oorlog tussen mensen gaan al heel lang met de mensheid samen [\[1\]](#). De jager-verzamelaars lijken onderling een redelijk vredig bestaan te hebben geleid. Uw verteller heeft eens gelezen dat een onderzoeker een vredig levende bejaarde vrouw in een samenleving die nog van jacht en verzamelen leefde, heeft geïnterviewd over geweld in haar leven. Zij zei een vredig bestaan te hebben geleid. De onderzoeker vroeg haar naar de mannen in haar leven. Zij vertelde dat zij was getrouwd met drie mannen waarvan de eerste was omgekomen tijdens een conflict met een andere stam, haar tweede man was gedood door haar derde man toen hij de plaats van haar tweede man wilde innemen. Nu leefde zij gelukkig en vredig met haar derde man.

De vee-roof die onderdeel uitmaakt van de rituelen binnen de vee-cyclus, is waarschijnlijk met geweld en bloedvergieten gepaard gegaan [\[2\]](#). De eerste mythen en sagen – zoals het Gilgamesh-epos, de Ilias, de Mahābhārata en het Oude Testament van de Bijbel staan vol van geweld en oorlog. Deze mythen verhalen niet alleen over de zin van het leven en de drijfveren van onze voorouders en over vertrouwen en wantrouwen, maar zij prenten ook een zelfbeeld in voor de luisteraars. Zij geven zin en duiding aan oorlog en geweld en zij verschaffen de luisteraars archetypen voor zingeving in hun eigen levens – dus ook zingeving aan leven en dood door gewelddaden en oorlogshandelingen. In de Mahābhārata verwerft een krijger pas onsterfelijke roem op het moment dat vrouwen hem als gevallenen op het slagveld in schrille jammerkreten bewenen en daarbij met rouw zijn leven

en mooie verschijningsvorm roemen [\[3\]](#). Een hedendaagse reflectie hiervan heeft de eerste hoofdpersoon gehoord in een video die te zien is in het herdenkingsgebouw bij de militaire begraafplaats naast Omaha Beach bij Colleville-sur-Mer in Normandië in Frankrijk: een van de overlevenden noemde de gevallen de echte helden van de oorlog.

Een ander voorbeeld van het grote belang dat aan heldendaden in oorlog wordt toegekend, is de filosoof Socrates.

[\[4\]](#)

Socrates leefde van ongeveer 470 v. Chr. tot 399 na Chr. Hij is beroemd als filosoof. Zelf sloeg Socrates zijn daden op het slagveld tijdens de Peloponnesische oorlog hoger aan dan zijn bijdrage aan de filosofie. Tijdens de slag bij Delium [\[5\]](#) heeft Socrates op middelbare leeftijd als hoplite – zie onderstaande afbeelding - deelgenomen.

[6]

Ten tijde van Socrates hadden veel vrije mannen een wapenuitrusting waarin zij redelijk goed beschermd door een helm, schild en borst en beenplaten dicht op elkaar aan een veldslag deelnamen. Iedere strijder moest in de strijd deels bescherming zoeken achter het schild van zijn buurman.

Vroeger werd er in Griekenland tussen twee dorpen gestreden over bijvoorbeeld het recht op akker. De mannen van beide dorpen ontmoeten elkaar 's-morgens op de betreffende akker. In strijddorde – met hun wapenuitrusting – probeerden zij als in een rugby-scrum de overhand te krijgen.

[7]

Als bij een partij de linie werd gebroken en deze partij op de vlucht sloeg, dan kwam de bloeddorst bij de winnende partij pas goed los. In de vlucht vielen de meeste slachtoffers bij de verliezers. Door hard weg te rennen met achterlating van de zware wapenuitrusting kon de verliezende partij met behoud van leven het strijdperk verlaten. Het dodenaantal bij de verliezers was vaak 10 % van de strijders. De verliezen bij overwinnaars waren veel minder. Waarschijnlijk was de werkelijkheid veel wreder dan de gestileerde beschrijvingen.

Tijdens de slag bij Delium in 424 v. Chr. – waaraan ongeveer 14.000 hopliten deelnamen – werden de linies van Athene onder druk zo gedraaid dat een deel van de Atheners de eigen linies aanvielen. Mede deze verwarring zorgde er voor dat de Atheners op de vlucht sloegen. Tijdens deze zeer chaotische vlucht heeft Socrates overstoortbaar de eer als hoplite hoog gehouden door met een groepje medestanders alle aanvallers te weren en rustig de aftocht te nemen [8]. Ook hier zal de mythe in Plato's Symposium waarschijnlijk mooier zijn dan de werkelijkheid. De Atheners verloren ongeveer 1000 strijders; meer bloedvergieten werd voorkomen omdat de slag laat op de dag was begonnen en de duisternis inviel.

Het volgende bericht gaat verder over de Peloponnesische oorlog.

-
- [1] Zie ook: Keegan, John, *A History of Warfare*. London: Pimlico, 2004
- [2] Zie ook de berichten Rituelen – Deel 2 van 27 maart 2011 en Drie – Dubio transcendit van 28 april 2011.
- [3] Zie McGrath, Kevin, *STRĪ women in Epic Mahābhārata*. Cambridge: Ilex Foundation, 2009 p. 25
- [4] Bron afbeelding: <http://nl.wikipedia.org/wiki/Socrates>
- [5] Zie ook: http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Delium
- [6] Bron afbeelding:
<http://ant3145f08group01.wikispaces.com/Ancient+Greek+Warfare>
- [7] Foto van Maree Reveley. Zie: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Scrum-1.JPG>
- [8] Hanson, Victor Davies, *The wars of the ancient Greeks*. London: Cassell & Co, 2000 p. 112-113

Een oorlog als geen ander – De hoofdrolspelers

31 augustus 2011

In het vorige bericht heeft uw verteller een kort intermezzo geschreven over het zelfbeeld van strijders in oorlog en geweld. Hierbij heeft uw verteller een inkijsje gegeven in de deelname van de filosoof Socrates aan de Peloponnesische oorlog in Griekenland.

Nu zal uw verteller een inkijsje geven in de hoofdrolspelers tijdens de Peloponnesische oorlog.

Een boek over deze oorlog begint met het gedicht:

Toorn, ijzelijke toorn die ontelbare verschrikkingen aan de Achaeans bracht,

en dappere zielen van veel helden naar Hades zond

en hun lichamen veranderde in prooi voor een hond

en voor zwermen vogels, en de wil van jou – Deus/God – werd volbracht [1].

Wie ben jij die deze verschrikkingen bracht? Wie ben jij die deze oorlog als geen ander wilde? Wie ben jij die de verschrikkingen van broedermoorden, roof, eerroof en slavernij aan jouw burens toebracht en die de lichamen van jouw naasten als prooi voor honden en zwermen vogels achterliet. Wie ben jij die deze moorden wilde? Wie ben jij die de voortdurende cyclus van eer/macht – hoogmoed – toorn – wraak [2] wil laten bestaan? Volbrengen de hond en de vogels ook jouw wil; hebben zij een goddelijke natuur [3]?

Waarin verschil jij van Krishna [4] – de wagenmenner – die Arjuna [5] in de Bhagavad Gita – een klein en oud deel van de Mahābhārata – aanzet tot het betreden van het strijdperk waarin families, leraren en leerlingen tegenover elkaar staan in het spanningsveld tussen enerzijds de wereldorde en plicht [6] en anderzijds het menselijk handelen [7] [8].

Uw verteller weet de antwoorden niet, maar stelt wel de vragen. Wie de wereld kent, spreek!

De belangrijkste spelers in de Peloponnesische oorlog zijn Sparta en Athene met hun respectievelijke bondgenoten. Maar de invloed van Perzië was nog steeds groot. Wie zijn zij?

Tussen 490 v. Chr. tot 479 v. Chr. heeft Perzië – een dictatuur met “volgzame” lokale satrapen – geprobeerd Griekenland bij het Perzische rijk in te lijven. In 449 v Chr. heeft Perzië de Griekse stadstaten in Klein Azië erkend. Perzië heeft Griekenland niet rechtstreeks meer aangevallen, maar zij heeft als eerste hoofdrolspeler de Griekse stadstaten met veel succes tegen elkaar uitgespeeld. Daarnaast heeft de herinnering aan de oorlogshandelingen tijdens de Perzische oorlogen nog veel invloed gehad op de gebeurtenissen tijdens de Peloponnesische oorlog .

De tweede hoofdrolspeler is de militaristische en oligarchische stadstaat Sparta gelegen in het midden van de Peloponnesos in Griekenland. In deze stadstaat was strijdvaardigheid van de vrije mannen van imminent belang. Al voor de geboorte van een kind werden er voorbereidingen getroffen om de beste genen te laten samenkomen voor uitmuntend nakomelingschap. Een gehuwde vrouw had een zekere mate van vrijheid om de beste man uit te kiezen voor het verwekken van haar kinderen: oudere echtgenoten stonden hun vrouw toe kinderen te verwekken met jongere fitte mannen [9]. Bij de geboorte was de gezondheid bepalend voor het levenslot van de baby. Vanaf 6 jarige leeftijd werden jongens en meisjes rigoureus getraind: de jongens als strijders en de meisje voor gezondheid. Mannen en vrouwen leefden grotendeels gescheiden van elkaar. Spartanen stamden af van de originele inwoners van de stad. Naast Spartanen woonden rondom Sparta de vrije Perioikoi die soms als hopliten met de Spartanen meevochten in de strijd. In en rondom Sparta waren veruit de meeste bewoners Heloten die als dienaren/slaven voor alle arbeid buiten oorlogsvoering moesten zorgen. De Heloten waren de oorspronkelijke bewoners van de streek die door de Spartanen waren verslagen in de strijd en dus de Spartanen als slaven hadden te dienen. Maar altijd voelden de Spartanen de dreiging van een opstand van de Heloten; zij deden er alles aan om deze opstand te voorkomen. De Spartanen werden zeer gevreesd in de strijd: zij hadden de naam om nooit op te geven. Misschien werd deze standvastigheid nog

verstrekt door de constante dreiging van een opstand van de Heloten na een eventuele vlucht van Spartanen. De Spartanen waren zeer (bij)gelovig; zij gingen pas ten strijde als alle religieuze verplichtingen waren voldaan en de voortekenen gunstig waren. Hierdoor moesten bondgenoten geregeld lang wachten op de steun van de Spartanen. Tijdens de Slag bij Sphacteria – in het zuid-westen van de Peloponnesos gaven een groep van 292 strijders waaronder 120 jonge Spartanen zich over aan de Atheners. Deze overgave schokte de Griekse wereld [10], want Spartanen gaven zich nooit over. De schok voor Sparta was nog groter, want naast een enorm gezichtsverlies omvatten deze jonge Spartanen een groot deel van de toekomstige generatie. Athene heeft deze gevangenen als gijzelaars in Athene vastgehouden waarna Sparta gedurende de gijzeling is gestopt met het platbranden van het koren op de akkers in de buurt van Athene. Na hun vrijlating zijn deze gevangenen in Sparta nooit meer echt voor vol aangezien.

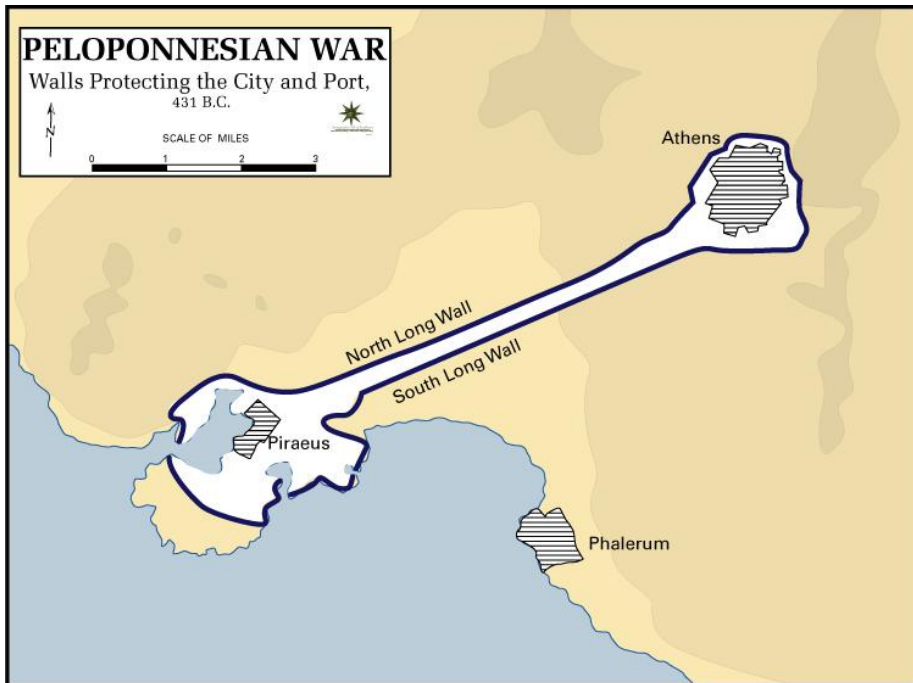
[11]

De derde hoofdrolspeler is het – in extreme vorm – democratische Athene gelegen aan de Egeïsche zee in Griekenland. Athene was aan het begin van de Peloponnesische oorlog puissant rijk geworden met het exploiteren van zilvermijnen en met handel. Deze rijkdom veroorzaakte enerzijds bij de stadstaat Sparta een onbehagen over de hegemonie en anderzijds bij

Athene de wens om als gelijke erkend te worden. Deze spanning is een van de aanleidingen voor de oorlog.

Ongeveer 50 jaar eerder werd Athene geleid door koningen en tirannen. Tijdens de Peloponnesische oorlog was Athene een democratie van vrije inwoners. Maar het merendeel van de bevolking was niet vrij en nam dus niet actief deel aan de democratie. Deze democratie betekende in praktijk vaak imperialisme voor de bondgenoten van Athene. De belangrijke beslissingen werden in Athene genomen tijdens bijeenkomsten van de vrije mensen. Zij namen het besluit en zij wezen een uitvoerder aan. Deze uitvoerder moest verslag uitbrengen aan de vrije mensen. Bij mislukkingen konden de eigendommen van de uitvoerder worden geconfisqueerd en hij en zijn familie droegen de gevolgen waaronder verbanning en/of de doodstraf voor de uitvoerder. Tijdens de oorlog namen de vrije mensen besluiten over het lot van gevangenen en van ingenomen steden. Geregeld werden zeer wrede beslissingen genomen: aan het einde van de oorlog werden enkele veroverde steden van voormalige bondgenoten volledig vernietigd en de inwoners gedeporteerd of gedood nadat deze steden hadden gekozen voor neutraliteit – de oorlogsinspanningen vergden een te grote bijdrage of Athene legde te hoge heffingen op – of waren overlopen naar het ander kamp. Deze besluiten gingen volledig in tegen de wensen van de generaals die de steden hadden veroverd. Wandaden van de democratie verwijderde Athene van andere bondgenoten: vandaag jij - morgen ik.

Athene bezat een oorlogsvloot die oppermachtig was. Athene en haar havenplaats Piraeus waren omgeven met voor de tijd onneembare muren. Hierdoor konden de havenplaats en Athene ongehinderd met elkaar in verbinding staan.

[12]

De rijkdom van Athene werd getoond in de bouwwerken op de Acropolis. Aan het begin van de oorlog bezat Athene een zilver voorraad die voldoende was voor minstens tien jaar oorlogsvoering inclusief voeding voor haar inwoners. Op basis van de rijkdom heeft de oude staatsman Pericles de tactiek voor de eerste periode van deze oorlog uitgewerkt. Met instemming van de vrije mannen in de stad besloot hij dat Athene op het land de strijd zou vermijden: Athene trok zich terug achter haar muren en zij vertrouwde op haar vloot voor oorlogsvoering en voor de veilige toelevering van alle noodzakelijke middelen. Graan werd uit Egypte en het Zwarte Zee gebied aangeleverd. De Spartanen met bondgenoten mochten tijdens de oogsttijd rustig de velden rondom Athene plunderen; dit zou Athene niet schaden. Maar de boeren uit de omgeving die zich tijdens de plunderingen binnen de muren van Athene hadden terug getrokken, moesten handenwringend toekijken hoe hun oogst werd geplunderd of vernietigd. Later volgde een verdere vernedering: olijfbomen – waarmee zij

nauw waren verbonden en die ook hun voorouders van oogst hadden voorzien – werden gerooid.

Deze stelselmatige vernederingen zorgden ervoor dat de stadstaat Athene binnen de muren overbevolkt was. Een plaag – die kwam uit Egypte? en leek op mazelen of tyfus? - vaagde een derde van de inwoners van Athene weg [13]. Dit is verhoudingsgewijze een groter aantal doden dan de Spaanse griep die aan het einde van de eerste wereldoorlog meer slachtoffers maakte dan alle slagvelden samen.

[13]

Er is nog een bijzondere speler: Alcibiades. Hij vervulde achtereenvolgens een leidende rol bij alle drie de hoofdrolspelers. Socrates zou Alcibiades het leven hebben gered tijdens de slag bij Potidaea. Alcibiades was onder meer promotor en een van de drie aanvoerders van Athene bij het avontuur op Sicilië. Toen dat avontuur op een catastrofe uitliep, vluchtte hij naar Sparta waar hij na verloop van tijd een belangrijke adviseur werd en Athene veel schade berokkende. Na onder meer een relatie met de vrouw van een

Spartaanse koning moest hij daar vluchten. Hij ging naar Perzië waar hij een adviseur van een satraap werd. Vandaar moest hij weer vluchten en hij ging terug naar Athene voor hulp tijdens zeeslagen. Na een fout van een van zijn medewerkers moest hij Athene weer verlaten. Tussendoor werd hij nog Olympisch kampioen wagenrennen. Na zijn tweede vlucht uit Athene werd hij in Klein Azië in opdracht van een Perzisch satraap en op voorspraak van enkele Atheners vermoord [14].

[15]

Alle vormen van openbaar bestuur liggen besloten in deze oorlog. Alle verschrikkingen komen hierin voor. Alle motieven voor oorlog zijn aan de orde. Het is een oorlog als geen ander, een oorlog als elkeen.

Het volgende bericht gaat over de roieregatta bij Athene op weg naar Sicilië, het noodlot aldaar en de gevolgen hiervan.

[1] Vrije vertaling van: Lendon, J.E., *Song of Wrath – the Peloponnesian war begins*. New York: Basic Books, 2010 p. V

[2] Zie: Lendon, J.E., *Song of Wrath – the Peloponnesian war begins*. New York: Basic Books, 2010 p. 9

[3] Volgens het Boeddhisme bezit alles de Boeddha natuur. Een leerling vraagt de Zen meester Chao-Chou of een hond – in China een laag wezen – de Boeddha natuur bezit. Chao-chou antwoordt: “Mu”. Dit betekent “nee, leeg, niets”. Chao-Chou heeft ook wel een “ja” gezegd tegen andere leerlingen. Deze koan vraagt een direct en volledig inzicht in deze vraag. Zie ondermeer Yamada Kōun Roshi, *Gateless Gate (Mumonkan)* casus 1 en Wick, Gerry Shishin, *The Book of Equanimity – Illuminating Classic Zen Koans*. Somerville MA: Wisdom Publications, 2005 p. 57 voor een nadere toelichting op deze koan.

[4] In het Sanskriet betekent Krishna “zwart” of “donker”. Deze naam is samengesteld uit “kr” dat maken, doen of handelen betekent en “ish” dat “heersen, God” betekent waarbij de klank overeenkomt met het Duitse woord “Ich”. Krishna betekent ook “Handelen Gods”.

[5] Arjuna is een van de vijf broers die allen met één vrouw Draupadi – de mooiste en invloedrijkste vrouw van haar tijd – in polyandrie samenleven. De vijf broers strijden voor hun rechtmatige deel van het koninkrijk en voor het herstel van de eer van Draupadi en van de wereldorde. De naam Arjuna betekent onder meer “wit, helder”; in de naam is ook “arh” te herkennen dat “waardig, in staat tot” betekent.

[6] Vrije vertaling van Dharmakshetra dat is samengesteld uit Dharma – letterlijk: plaatsen van voortdurende zelf/Zelf, en “kshetra” – letterlijk: veld.

[7] Vrije vertaling van Kurukshetra dat is samengesteld uit Kuru – een vervoeging van “kr” dat maken, doen of handelen betekent, en “kshetra” – letterlijk: veld.

[8] Uit de openingsverzen van de Bhagavad Gita. Zie ook:
http://en.wikipedia.org/wiki/Bhagavad_Gita

[9] Bronnen: http://en.wikipedia.org/wiki/Women_in_Ancient_Sparta onder “marriage” en Hughes, Bettany, *Helen of Troy – Goddess, Princess, Whore*. New York: Alfred A. Knopf, 2005

[10] Kagan, Donald, *The Peloponnesian War – Athens and Sparta in savage Conflict 431 -404 BC*. London: Harper and Collins Publishers, 2003 p. 152

[11] Waarschijnlijk een afbeelding van Leonidas, een koning van Sparta in de tijd van de Perzische oorlog. Bron afbeelding: http://uk.ask.com/wiki/Spartan_Army

[12] Bron afbeelding: http://en.wikipedia.org/wiki/Peloponnesian_War

[13] Bron: Kagan, Donald, *The Peloponnesian War – Athens and Sparta in savage Conflict 431 -404 BC*. London: Harper and Collins Publishers, 2003 p. 78

[14] <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Acropolis3.JPG>

[15] Bronnen: De drie boeken over deze oorlog en
<http://en.wikipedia.org/wiki/Alcibiades>

[16] Bron afbeelding:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Bust_Alcibiades_Musei_Capitolini_MC1160.jpg

Een oorlog als geen ander – Een fatale regatta

4 september 2011

In het vorige bericht heeft uw verteller een inkijkje gegeven in de hoofdrolspelers tijdens de Peloponnesische oorlog. Door een voortdurende cyclus van eer/macht – hoogmoed – toorn – wraak brengen Athene, Sparta en hun bondgenoten elkaar ontelbare verschrikkingen toe. Sparta en haar bondgenoten bezaten de militaristische hegemonie op het land en zij verwoestte op gezette tijd de omgeving van Athene. Op hun beurt hadden Athene en haar bondgenoten de maritieme hegemonie over het oostelijke deel van de Middellandse zee. Zij plunderden met hun vloot de kusten van de Peloponnesos. Een vreselijke plaag was uitgebroken binnen de muren van Athene. Deze plaag veroorzaakte meer doden dan alle oorlogshandelingen. Na 10 jaar wederzijdse vernederingen werd in 421 v. Chr. een tijdelijke wapenstilstand van 7 jaar gesloten. Lokale gevechten en wreedheden bleven tijdens deze vrede voortduren.

In 415 v. Chr. begint Athene aan haar avontuur in Sicilië. Athene heeft enkele bevriende steden op dat eiland. Zij vragen de hulp van Athene bij een conflict met de heersende stad Syracuse op Sicilië. Syracuse is ook een democratie die veel overeenkomsten heeft met de democratie van Athene. Dit zullen wij later nog zien.

Op voorspraak van onder meer Alcibiades besluiten de vrije mannen van Athene een vloot naar Sicilië te zenden met drie uitvoerders waaronder Alcibiades. Athene hoopt zo een grote invloed te krijgen in het Westelijke deel van de Middellandse Zee. Misschien is het mogelijk de stadstaat Athene in zijn geheel te verplaatsen uit het wespennest van Klein Azië naar Sicilië.

De twee roeiboten van de universiteitsploegen van Cambridge en Oxford bemand door de laatste amateurs [\[1\]](#), zijn voor ongeveer 17 minuten – of een dag, of een jaar – heer en meester op de Theems in Londen [\[2\]](#). De 300 trireme van Athene – deels particuliere [\[3\]](#) oorlogsbotten van Athene; per boot aangedreven door 170 roeiers – zijn zo'n 150 jaar heer en meester

geweest op de Egeïsche Zee [4]. Het leven van een roeier was zwaar en zeer onzeker: velen konden niet eens zwemmen. Goed roeien was de enige mogelijkheid om de overlevingskansen te vergroten. De hopliten op het land namen achter hun muur van bronzen schilden direct deel aan de gevechten: zij verdreven de tegenstander in een soort rugby scrum en zij gebruikten hun lansen om de tegenstander letsel toe te brengen. De roeiers achter hun dunne muur van hout en leer dreven op zee alleen de snelle lichte roeiboort met stormram aan: de stormram verwoestte de boot van de tegenstander. Roeiers namen alleen indirect deel aan de zeeslag. Zijn het ritme van de boot en de roei haal – met het machtige geluid van “Twwhhsh” – voor de roeiers de echte heer en meester waarvoor zij alle inspanningen verrichtten?

[5]

De roeiers waren vrije mannen uit de lagere klassen. Een keer had Athene een groot gebrek aan roeiers in haar stad: een groot deel van de vloot was weg. Slaven bemanden de boten. De zeeslag werd gewonnen. Athene had als dank deze roeiers erkend als vrije inwoners van haar stad. Oefening in vreedstijd was van groot belang om de boot langdurig op een snelheid van 10 knopen te kunnen houden en om de manoeuvres voor het rammen van boten van de tegenstanders snel en correct uit te voeren.

Uw verteller heeft in een boek [6] gelezen dat de religie van onze voorvaders is gebaseerd op ervaring, oefening en geloof. Is de religie van de Atheense roeiers en de hedendaagse roeiers ook nog gegrondvest op deze drie uitgangspunten?

In de tweede helft van juni 415 v. Chr. voer de vloot uit. De gehele bevolking van Athene met haar buitenlandse bondgenoten was naar Piraeus gekomen om het schouwspel te zien. Het leek meer op een vertoon van macht en rijkdom voor de Griekse wereld dan op het vertrek van een expeditie leger. Een trompet klonk en de vloot ging van start. De boten waren verwickeld in een wedstrijd om zo snel mogelijk weg te varen: zij raceten tot aan Aegina. Het leek meer een regatta dan een begin van een ver en hachelijk avontuur [7].

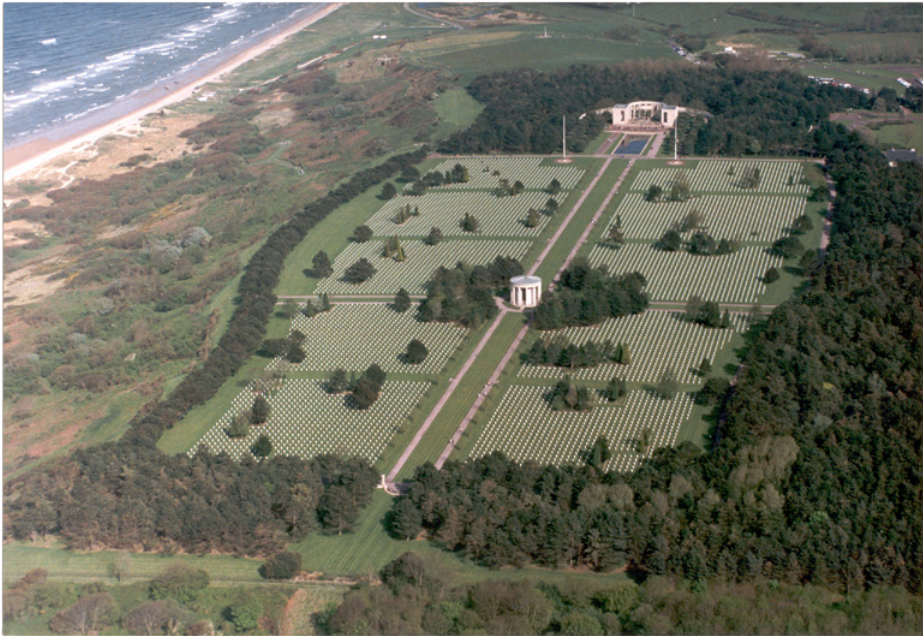
Op Sicilië sloeg onvermogen, pech en het noodlot toe. De belegering van Syracuse mislukte omdat de stad op het land niet afgegrensd kon worden. Groepen ervaren ruiters van de tegenstanders maakten steeds opnieuw doorgangen. Op het water werd een gevecht aangegaan met te weinig manoeuvreerruimte voor de Atheense boten. Alcibiades ging naar Athene met het verzoek om versterkingen. Toen dit verzoek werd afgewezen, vluchtte hij naar Sparta.

Na gevechten en vernietiging van boten bij het Atheense kamp, stelden de Atheners hun vlucht te lang uit. Toen zij eindelijk over land vertrokken, ontstond er snel een gebrek aan water en voedsel en overal waren er hinderlagen van de vijand. In een vallei werd een beetje troebel water gevonden. Snel kleurde het water rood onder de aanval van de Syracusiërs. Met zeer veel verliezen gaven duizenden Atheners – waaronder veel roeiers zonder wapens – zich over. De gevangenen werden naar Syracuse geleid. De democratie van Syracuse besloot tegen de wil van haar leiders de twee Atheense aanvoerders te doden en de gevangenen op te sluiten in een steengroeve bij het theater dat door Aeschylus zelf was geopend met een opvoering van de "Perzen".

[\[8\]](#)

Bijna allen werden hier acht maanden gevangen gehouden op een zeer laag rantsoen. Velen stierven in de steengroeve en de overlevenden werden gebrandmerkt als slaven verkocht. Niemand keerde terug naar Athene. Athene verloor door deze expeditie ongeveer 7000 mannen. Dit getal komt redelijk overeen met het aantal gevallen Amerikaanse soldaten dat begraven ligt bij Omaha Beach bij Colleville-sur-Mer. Dit was de prijs voor de dwaasheid en de hoogmoed van Athene. Dit was de prijs voor de volkswil van Syracuse.

[9]

In 413 v. Chr. laaide de oorlog weer op. Athene had een groot gebrek aan goede roeiers. Vele vrije mannen besloten zich aan te melden voor roeier met alle risico's en ontberingen van dien. Sparta bouwde een vloot op met hulp van Perzië. Nadat de democratie van Athene enkele steden van zich had vervreemd door het begaan van wreedheden, werd zij op haar eigen specialiteit in enkele zeeslagen verslagen. Hiermee eindigde the Peloponnesische oorlog .

Deze regatta past in "Een oorlog als geen ander, een oorlog als elkeen". Ligt deze regatta ook besloten in Indra's net [10]? Uw verteller denkt van wel. Hij heeft eens gelezen dat het getal van Avogadro zo groot is, dat wij bij iedere adem teug wel een molecuul inademen van Julius Caesar's uitademing met de laatste woorden: "Et tu, Brute" [11]. Zijn wij op deze manier met iedere adem teug ook verbonden met deze oorlog en met deze regatta? Is hier ook van toepassing: "*Mysterium est magnum, quod nos procul dubio transcendit*" [12], dat betekent: "*Het mysterie is groot, dat ons zonder twijfel overstijgt.*"? Uw verteller kent het antwoord niet.

Hiermee eindigt het verslag van het intermezzo dat de eerste hoofdpersoon heeft doorlopen als voorbereiding op het binnengaan van de vijf dagelijkse werkelijkheden. Het volgende bericht geeft een verslag van de voorbereidingen van de tweede hoofdpersoon. Hij heeft een diploma uitreiking van een kleindochter bijgewoond en naar aanleiding naar aanleiding van de ceremonie heeft hij de openingszin van het Johannes Evangelie in het Sanskriet gelezen.

[1] Zie: Rond, Mark de, *The last Amateurs*, Cambridge: Icon Books, 2008

[2] Zie eerder bericht met de titel "Amateurs"

[3] Zie: Hanson, Victor Davis, *A War like no other – How the Athenians and Spartans fought the Peloponnesian War*. London: Methuen, 2005 p. 251. Veelal werden de boot, bemanningen en uitrusting betaald door de stadstaat, maar proviand etc. werd betaald door de trierarch – de commandant van de boot. Er waren ook particuliere boten van rijke Grieken: deze boten beschikten over het beste materiaal en de beste roeiers.

[4] Zie: Introduction in Hale, John R., *Lords of the Sea – The epic Story of the Athenian Navy and the Birth of Democracy*. London: Penguin books, 2009

[5] Bron afbeelding: <http://www.utexas.edu/courses/greekhistory1/outline16.html>

[6] Zie: Lewis-Williams, David & Pearce, David, *Inside the neolithic Mind*. London: Thames & Hudson, 2009 p.25

[7] Bron: Kagan, Donald, *The Peloponnesian War – Athens and Sparta in savage Conflict 431 -404 BC*. London: Harper and Collins Publishers, 2003 p. 264 en Hale, John R., *Lords of the Sea – The epic Story of the Athenian Navy and the Birth of Democracy*. London: Penguin books, 2009 p. 189

[8] Bron afbeelding:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Theatre_at_Syracuse,_Sicily.jpg

[9] Bron afbeelding: <http://www.abmc.gov/cemeteries/cemeteries/no.php>

[10] Zie eerder bericht: Indra's net.

[11] Zie ook: http://en.wikipedia.org/wiki/Et_tu,_Brute%3F

[12] Zie de berichten "Drie – Object in het midden – Het Woord" en "Een dag zonder gisteren – een dag zonder morgen? "

Intermezzo: Bijbel in Sanskriet

9 september 2011

Vandaag heeft uw verteller de tweede hoofdpersoon ontmoet. Hij was volkomen uitgeput na het bezoek aan de eerste drie aanlegplaatsen tijdens onze Odyssee naar “Wie ben jij”. Het herstel van deze inspanningen heeft een hele tijd geduurd, omdat de tweede hoofdpersoon al ruim bejaard is. Nu is hij aardig hersteld: de volgende week kunnen wij onze Odyssee hervatten.

Eind juni – aan het begin van zijn rustperiode – heeft hij de diploma-uitreiking van een van zijn kleindochters bijgewoond. Zij en haar familie straalden. Hij heeft zich op de achtergrond gehouden: hij is niet uitgenodigd, want hij en zijn familie zijn van elkaar vervreemd. Op de volgende aanlegplaats komen wij meer te weten over het leven van de tweede hoofdpersoon. Hier volgt zijn verslag.

Tijdens de diploma-uitreiking hebben alle geslaagden een bijbel naar hun wens ontvangen. Het is een Christelijke school en hoewel ik van Joodse afkomst ben, zijn mijn kinderen en kleinkinderen Christelijk opgevoed. De meeste leerlingen hebben een bijbel in de gebruikelijke vertalingen gekozen. Enkelen hebben een bijbel in het Engels ontvangen en een meisje afkomstig uit Japan, heeft de bijbel in het Japans gekregen. Twee dwarsliggers hebben een bijbel in het Swahili – “Hakuna matata” [\[1\]](#) – en een Koran ontvangen. De bijbel in het Sanskriet – De taal van de goden in de wereld van de mensen [\[2\]](#) – is niet gevraagd.

[3]

Enkele maanden geleden heb ik twee vertalingen van het Nieuwe Testament in het Sanskriet ingezien [4]. Ik ben deze taal pas enkele jaren geleden gaan studeren, dus mijn kennis is nog beperkt. Bij het inzien van Johannes Evangelie valt mij op dat de openingszin in het Sanskriet een extra duiding heeft.

आदौ वाद आसीत्, स च वाद ईश्वराभिमुख आसीत्,

[5]

आदौ वाद आसीत्, स च वाद ईश्वराभिमुख आसीत्,

[6]

De weergave in ons alfabet is: "Ādau vāda āsīt, sa ca vāda ishvarābhisukha āsīt"

Op het eerste gezicht is de vertaling [7] van deze zin in het Sanskriet gelijk aan de tekst in onze taal:

"In het begin was het woord,

en dit woord was bij God".

Maar als wij de woorden in de zin verder gaan bezien, dan ontstaat een dieper inzicht.

Het eerste woord "âdau" is een vervoeging – locativus enkelvoud – van het woord "âdi" dat "begin" betekent.

Het tweede woord lijkt veel op het woord "vada" dat in het Sanskriet "goed/zinvol woord" betekent. Maar de vertaler heeft volgens mij terecht voor het woord "vâda" gekozen dat "woord van/over" betekent. "Vâda" is samengesteld uit "vâ" dat "blazen als de wind" en "da" dat "geven" betekent. "Vâda" kan dus ook "gift van de wind" of "geluid van de wind" betekenen. Als het woord "vâda" op deze manier nader wordt bezien, dan verwijst "geluid/gift van de wind" naar een overblijfsel van en herinnering aan de eerste scheiding van lucht en aarde [8].

Het derde woord – "âsit" – is een vervoeging van de werkwoord wortel "as" die "zijn" betekent. Deze werkwoordsvorm staat – conform deze werkwoord wortel – in de bedrijvende vorm of de "parasmaipada": dit houdt in dat de vrucht van de actie op de ander overgaat. Mijn voorkeur gaat hier uit naar de middenvorm of de "âtmanepada" [9]: hierbij gaat de vrucht van de actie naar de uitvoerder of hier "het Zelf". In dit geval kies ik voor "âs" dat "zitten, blijven, bestaan, bewonen, loven" betekent; er komt dan "âsta" te staan.

Het vijfde woord is "ca" dat "en" betekent.

Het vierde woord is "sa" dat hier "dit of zijn" betekent.

Het zesde woord is ishvarâbhisukha dat een samenstel is van "ishvara" en "abhisukha". Het woord "ishvara" is samengesteld uit het zelfstandig naamwoord "ish" dat "god, heerser" betekent – en waarin het Duitse

woord "ich" nog herkend kan worden –; "va" dat "wind, oceaan, water, stroom, gaan" betekent en "ra" dat "geven, beïnvloeden" betekent. "Abhisukha" betekent "naderen, het gezicht richten op, in de nabijheid van" en bestaat uit "abhi" dat betekent "naar" en "sukha" dat betekent "gelukkig, gerust".

Het zevende woord is weer âsit. Ook hier kies ik weer voor "âsta" dat "hij zat/bleef/bestond/bewoonde/loofde" betekent.

Met deze achtergrondkennis krijgt de openingszin van het Johannes Evangelie in het Sanskriet de volgende extra duiding:

"In het begin bestond de gift van de wind,

en het geluid van de wind was geborgen in het Al - Zelf".

Met deze extra duiding zijn in de openingszin in het Sanskriet de lucht en de aarde nog niet gescheiden. Ik hou van het geluid van de wind. Hierin hoor ik nog steeds de verbondenheid van lucht, aarde en water binnen één "Al/Zelf".

"Een zucht van de wind

In het ruisen van de bomen

Jouw stem licht weer op" [\[10\]](#)

In volgende bericht legt de tweede hoofdpersoon uit waarom hij Sanskriet studeert.

[\[1\]](#) Betekent letterlijk in het Swahili: "Geen probleem".

[\[2\]](#) Vrij naar de titel van: Pollock, Sheldon, *The Language of the Gods in the World of Men – Sanskrit, Culture, and Power in the premodern India*. Berkeley: University of California Press, 2006

[\[3\]](#) Bron afbeelding: http://www.ehow.com/how_7834631_frame-university-diploma.html

[4] Zie: <http://sanskritebooks.wordpress.com/2009/11/26/the-bible-in-sanskrit/>

[5] Bron: <http://www.archive.org/details/dharmmapustakasy00brit>

[6] Bron: <http://www.archive.org/details/NewTestamentOfBibleInSanskrit>

[7] Bij de analyse van de tekst is gebruik gemaakt van de elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta, de inleiding in Sanskriet van Egenes, Thomas, en de Sanskriet grammatica van Mulder, Maaïke en Whitney, William Dwight.

[8] Zie hiervoor het eerdere bericht “Twee” van 11 april 2011.

[9] Het woord “âtman” betekent in het Sanskriet “Adem, Zelf/zelf”; bovendien betekent “ât” in het Sanskriet “alzo/dan” en “man” betekent “denken/beschouwen/waarnemen”.

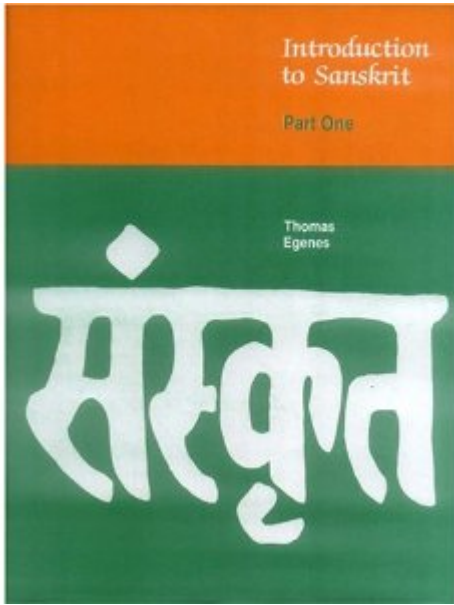
[10] Mozes zag en hoorde - de stem van – god in de brandende braamstruik. Zie Oude Testament, Exodus 3:2

Intermezzo: Waarom Sanskriet?

12 september 2011

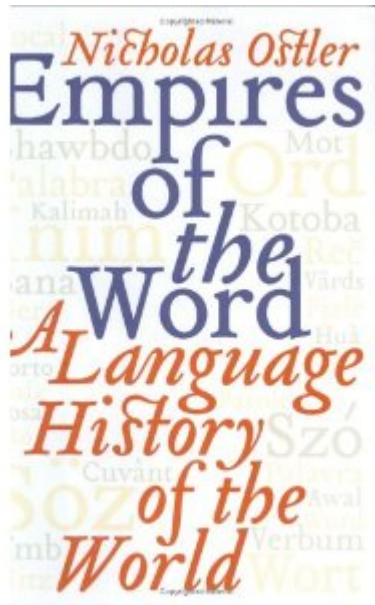
Uw verteller heeft aan de tweede hoofdpersoon gevraagd waarom hij Sanskriet studeert. Zijn antwoord is dat dit vanzelf is gekomen. Bij het bestuderen van de Boeddhistische teksten is het opgevallen dat een aantal begrippen in het Sanskriet eenvoudig zijn te volgen, bijvoorbeeld de klanken van “âtman” lijken veel op ons woord “adem”. Ook blijkt dat enkele schrijvers over Boeddhisme [\[1\]](#), levensbeschouwing [\[2\]](#) en de oorsprong van woorden [\[3\]](#) zich hebben verdiept in Sanskriet.

De tweede hoofdpersoon is geïnteresseerd in de oorsprong van onze taal als een vorm van archeologie naar het ontstaan van ons bewustzijn of “man[\[4\]](#)-kind” in het Engels. Bij de aanvang van deze studie blijkt dat de oorsprong van het Indo-Europees voor leken beperkt toegankelijk is: er zijn slechts enkele studiewerken makkelijk beschikbaar [\[5\]](#). Daarentegen is Sanskriet – een van onze oudere zusters talen – al in een heel vroeg stadium uitgebreid vastgelegd. Deze verstilling heeft er voor gezorgd dat Sanskriet eerst een kunstmatige taal en vervolgens een dode taal is geworden. Aan de andere kant heeft Sanskriet door de kunstmatigheid en de verstilling een hoge status verworven. De uitgebreide, logische en verfijnde grammatica is door Pāṇini [\[6\]](#) en zijn tijdgenoten al in de vierde eeuw voor Christus vastgelegd. Ons alfabet is een onsamenhangend geheel; het alfabet in het Sanskriet is volledig logisch opgebouwd volgens de manier waarop mensen klinkers en medeklinkers van binnen naar buiten vormen. Er zijn ook zeer uitgebreide woordenboeken Sanskriet – Engels beschikbaar. Een inleiding tot het Sanskriet [\[7\]](#) is met wat doorzettingsvermogen goed te volgen. Sanskriet heeft voor de tweede hoofdpersoon een goede mogelijkheid geboden om de oorsprong van taal en daarmee de duiding van ons bewustzijn te bestuderen.

[\[8\]](#)

Met het bestuderen van Sanskriet is het de tweede hoofdpersoon opgevallen dat vele namen en plaatsen in Indische en Boeddhistische teksten een betekenis hebben. Bijvoorbeeld Boeddha [\[9\]](#) betekent “plaatsen van een knop of kiem” en Ānanda betekent “gelukzaligheid” en vreugde. De Boeddhistische woorden en begrippen krijgen met kennis van het Sanskriet een grotere diepgang.

Tijdens zijn herstelperiode heeft de tweede hoofdpersoon het boek “Empires of the Word – A Language History of the World [\[10\]](#)” gelezen.

[11]

In hoofdstuk 5 van dit boek komt Sanskriet aan bod onder “Charming like a Creeper – the cultured Career of Sanskrit”. Met verbazing en herkenning heeft de tweede hoofdpersoon gelezen hoe Sanskriet zich heeft gevestigd in India en vervolgens via het Boeddhisme met handelskaravanen en vrachtboten is verspreid over Indonesië, Zuidoost Azië, Tibet, China en Japan. Naast de Chinese schrifttekens kent Japan ook nog een alfabet dat gemodelleerd is naar het alfabet in het Sanskriet. Een hoogleraar heeft tegen de tweede hoofdpersoon gezegd dat taal het spraakgebrek is van de overheerser. Sanskriet heeft zich verhoudingsgewijze geweldloos over dit grote gebied verspreid. Door de religies die aan het Sanskriet verbonden zijn – Hindoeïsme en Boeddhisme – heeft deze taal veel invloed gehad. Nicholas Ostler [12] heeft zich verbaasd over het gemak en de vanzelfsprekendheid waarmee het Sanskriet zich heeft verspreid: hij heeft dit besproken met een aantal vrienden uit India. Deze vrienden hebben Nicholas Ostler erop gewezen hoe weinig gelovigen moeten opgeven voor het Boeddhisme en Hindoeïsme: de oude religies hoeven niet afgewezen te worden. Andere geloven vragen op dit punt veel meer. De tweede hoofdpersoon is het niet eens met deze vrienden. Door hun aard vragen

Hindoeïsme en het Mahāyāna [13] Boeddhisme alles van haar gelovigen inclusief hun oorspronkelijke religie.

Na verloop van tijd is Sanskriet eerst door de Islam verdreven uit delen van India en Indonesië en vervolgens is Boeddhisme ook verbannen uit China en deels uit Japan. Maar, de overblijfselen van Sanskriet zijn – net als Hebreeuws – voor een kenner overal te zien.

Ook een aantal woorden in het Duits, Engels en Nederlands krijgen met kennis van het Sanskriet een rijkere betekenis. Tijdens zijn herstelperiode heeft de tweede hoofdpersoon een rondje gewandeld. Hij hoorde enkele vrouwen als een groepje kwetterende vogels met elkaar praten. Toen hij langsliep zei een van de vrouwen: “Wat dat aangaat, ik zeg maar zo, ik zeg maar niks”. Daarna vervolgden de vrouwen kwetterend hun gesprek. De tweede hoofdpersoon dacht: “Wat tathāgata [14], evam [15], śūnya [16]” of “Wat de wereld van de verschijningsvormen betreft, aldus, leegte”. Deze drie woorden vatten de volgende aanlegplaats tijdens onze Odyssee in één zin samen met de verduidelijking: “Wat uit de macht van de wind voortkomt, zal uiteindelijk afgebroken worden en verpulveren [17]”.

Deze verduidelijking doet denken aan een vrije weergave van een pop-song van Neil Young [18]:

“Leven is als een bloem

Die alleen groeit aan de stengel.

Handvol met doorns en jij hebt haar gemist,

En jij verliest haar wanneer jij haar noemt Mijn, Mijn, Mijn, Mijn.”

[1] Bijvoorbeeld: Sheng Yen, *Footprints in the Snow – the Autobiography of a Chinese Buddhist Monk*. New York: Doubleday, 2008

[2] Bijvoorbeeld: Pirsig, Robert M., *Lila, an Inquiry in Morals*. London: Bantam Press, 1991

[3] Bijvoorbeeld: Ayto, John, *Word Origins – The hidden Histories of English Words from A to Z*. London: A & C Black Publishers, 2008

[4] “man” betekent in het Sanskriet “denken/beschouwen/waarnemen”.

[5] Bijvoorbeeld: Fortson, Benjamin W., *Indo-European Language and Culture – an Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing, 2004; Mallory, J.P. & Adams, D.Q., *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World*. Oxford: Oxford University Press, 2007; Mallory, J.P., *In Search of the Indo-Europeans*. New York: Thames & Hudson, 2005

[6] Zie als eerste inleiding: <http://en.wikipedia.org/> onder de zoekterm “Pāṇini”

[7] Bijvoorbeeld; Egenes, Thomas, *Introduction to Sanskrit part 1 & 2*. Delhi: Motilal Banarsidass, 2003 - 2005

[8] Bron afbeelding: www.amazon.com

[9] De naam Buddha is in het Sanskriet samengesteld uit het zelfstandig naamwoord “bud” dat “knop, begin” betekent – vergelijkbaar met het engelse woord “bud” in rosebud in de film “Citizen Kane” van Orson Wells – en de werkwoord-kern “dha” dat “plaatsen, verlenen, schenken” als betekenis heeft. Bron voor woorden in het Sanskriet: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta

[10] Zie: Ostler, Nicholas, *Empires of the Word – A Language History of the World*. New York: Harper Collins, 2005

[11] Bron afbeeldingen: www.amazon.co.uk

[12] Zie Ostler, Nicholas, *Empires of the Word – A Language History of the World*. New York: Harper Collins, 2005 p. 217

[13] Mahāyāna betekent vrij vertaald “groot vaartuig”. Alles en iedereen is aanwezig in het grote vaartuig, geen stofje is buitengesloten.

[14] Zie ook: <http://en.wikipedia.org/wiki/Tath%C4%81gata>. Het woord “tathāgata” is samengesteld uit “tathā” dat “alzo” betekent en “gata” of “āgata” dat respectievelijk gaan of komen betekent. In het Mahāyāna Boeddhisme heeft het woord “tathāgata” twee betekenissen: enerzijds “het volkomen voorbij

komende en gaande Zelf" of "Boeddha of het Zelf" en anderzijds "de verschijningsvormen zoals ze uiteraard zijn".

[15] In Sanskriet bestaat het woord "Evam" uit de werkwoordkern "e" dat "naderen, bereiken, nader komen" en het zelfstandig naamwoord "va" dat "wind, oceaan, water, stroom, gaan" betekent. Bron: elektronische versie van het woordenboek Monier-Williams – MWDDS V1.5 Beta

[16] In het Sanskriet betekent "śūnya" niets of nul. Het woord "śūnya" is samengesteld uit "śūna" dat "opgezwollen staat of leegte" betekent en "ya" dat onder meer "beweger, reiziger of wind" betekent.

[17] Bron: Wick, Gerry Shishin, *The Book of Equanimity – Illuminating Classic Zen Koans*. Somerville MA: Wisdom Publications, 2005 p. 51 casus 16.

[18] Zie: <http://www.azlyrics.com/lyrics/neilyoung/loveisarose.html>

Bibliography

- Aitken, Robert, *Encouraging Words, Zen Buddhist Teachings for Western Students*. New York: Pantheon Books, 1993
- Aitken, Robert, *The Gateless Barrier, The Wu-men Kuan (Mumonkan)*. New York: North Point Press, 2000
- Armstrong, Karen, *De Grote Transformatie – Het Begin van onze Religieuze Tradities*. Amsterdam: De Bezige Bij, 2006
- Armstrong, Karen, *Een Geschiedenis van God – Vier Duizend Jaar Jodendom, Christendom en Islam*. Amsterdam: De Bezige Bij, 1995
- Anthony, David W., *The Horse, the Wheel and Language*. Princeton: Princeton University Press, 2007
- App, Urs, *Master Yunmen*. New York: Kodansha International: 1994
- Arberry, A.J., *Mystical Poems of Rūmī, Volume 1 and 2*. Chicago: The University of Chicago Press, 1991
- Arnason, H.H., *A History of Modern Art*. London: Thames and Hudson, 1979
- Arsuaga, Juan Luis, *Het halssieraad van de Neanderthaler – Op zoek naar de eerste denkers*. Amsterdam: Wereldbibliotheek: 1999
- Ayto, John, *Word Origins – The hidden Histories of English Words from A to Z*. London: A & C Black Publishers, 2008
- Bakhtiar, Laleh, *Sufi, Expression of the Mystic Quest*. London: Thames & Hudson, 2004
- Ball, Philip, *Critical Mass – How One Thing Leads to Another*. London: Arrow Books, 2005
- Barker, Graeme, *The Agricultural Revolution in Prehistory – Why did Foragers become Farmers?* Oxford: Oxford University Press, 2009
- Basham, A.L., *The Wonder that was India*. London: Sidgwick & Jackson, 1979
- Beck, Charlotte Joko, *Alle dagen Zen*. Amsterdam: Karmak, 1996

- Beck, Charlotte Joko, *Niets Bijzonders*. Amsterdam: Karmak, 1997
- Berger, John, *Into Their Labours - Pig Earth, Once in Europa, Lilac and Flag - A Trilogy*
- Beyens, Louis, *Het Masker van de Raaf – Leven in het Noordpoolgebied*. Amsterdam: Atlas, 1997
- Beyens, Louis, *De Graangodin – Het ontstaan van de landbouwcultuur*. Amsterdam: Atlas, 2004
- Blyth, R.H., *Zen and Zen Classics – Volume 1 and 2*. Tokyo: The Hokuseido Press, 1964
- Burrow, T., *The Sanskrit Language*. Delhi: Motilal Banarsidass, 2001
- Calvin, William H., *De Rivier die tegen de Berg opstroomt – een reis naar de oorsprong van de aarde en de mens*. Amsterdam: Bert Bakker, 1992
- Camus, Albert, *De Mens in Opstand*. Amsterdam: De Bezige Bij, 1974
- Camus, Albert, *De Mythe van Sisyfus*. Amsterdam: De Bezige Bij, 1975
- Castaneda, Carlos, *The Teachings of Don Juan: A Yaqui Way of Knowledge*. New York: Simon and Schuster, 1974
- Chadwick, Robert, *First Civilizations*. London: Equinox Publishing, 2005
- Chari, S.M. Srinivasa, *The Philosophy of the Upanishads*. New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers, 2002
- Chen, Ellen M., *The Tao Te Ching*. St. Paul: Paragon House, 1989
- Cleary, Thomas, *Book of Serenity: One Hundred Zen Dialogues*. Boston: Shambhala, 1998
- Cleary, Thomas, *Classics of Buddhism and Zen, Volume 1 – 5*. Boston: Shambhala, 2002
- Cleary, Thomas, *Entry Into the Inconceivable: An Introduction to Hua-yen Buddhism*. Boston: Shambhala, 2002
- Cleary, Thomas, *The Blue Cliff record*. Boulder: Prajñā, Press, 1977

- Cleary, Thomas, *Secrets of the Blue Cliff record*. Boston: Shambhala, 2000
- Cleary, Thomas, *The Flower Ornament Scripture, a Translation of the Avatamsaka Sutra*. Boston: Shambhala, 1993
- Coleman, James William, *The new Buddhism, The Western Transformation of an Ancient Tradition*. Oxford: Oxford University Press, 2001
- Cook, Francis, *Hua-Yen Buddhism: The Jewel Net of Indra*
- Confucius, *The Analects*. Harmondsworth: Penguin Books, 1979
- Conze, Edward, *Buddhist Wisdom: The Diamond Sutra and The Heart Sutra*. New York: Vintage Books, 2001
- Conze, Edward, *The Large Sutra on Perfect Wisdom*. Berkeley: University of California Press, 1984
- Crefeld, Martin van, *The Culture of War*, New York: Ballantine Books, 2008
- Dasgupta, Surendranath, *A History of Indian Philosophy, Vol. I – V*. London: Cambridge University Press, 1957
- Dickinson, Emily, *The Complete Poems of Emily Dickinson*. London: Faber, 1977
- Eckhart, *Deutsche Predigten*. Zürich: Manesse Verlag, 1999
- Eckhart, *Over God wil ik zwijgen - De Traktaten*. Groningen: Historische Uitgeverij, 1999
- Eckhart, *Over God wil ik zwijgen - Preken*. Groningen: Historische Uitgeverij, 2001
- Eliade, Mircea, *A History of Religious Ideas, Volume 1*. Chicago: The University of Chicago Press, 1982
- Eliade, Mircea, *A History of Religious Ideas, Volume 2*. Chicago: The University of Chicago Press, 1982
- Eliade, Mircea, *A History of Religious Ideas, Volume 3*. Chicago: The University of Chicago Press, 1982
- Eliade, Mircea, *Shamanism – Archaic Techniques of Ecstasy*. Princeton: Princeton University Press, 2004

- Fanu, Mark Le, *The Cinema of Andrei Tarkovsky*. London: BFI Publishing, 1987
- Feyter, Theo de, *Het Gilgamesj-epos*. Amsterdam: Atheneum, Polak & Van Gennip, 2011
- Fortson, Benjamin W., *Indo-European Language and Culture – an Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing, 2004
- Fromm, Erich, *Escape from Freedom*. New York: Rinehart & Co, 1941
- Fromm, Erich, *The Forgotten Language*. New York: Rinehart & Co, 1951
- Fynn, *Anna and Mister God*. London: HarperCollins 1998
- Gardner, Dan, *Risk – The Science and Politics of Fear*. London: Virgin Books, 2009
- Glassman, Bernie, *Bearing Witness, A Zen Master's Lessons in Making Peace*. New York: Bell Tower, 1998
- Glassman, Bernie, *Infinite Circle, Teachings in Zen*. Boston: Shambhala, 2002
- Glassman, Bernie & Fields, Rick, *Instructions to the Cook*. New York: Bell Tower, 1996
- Goldsworthy, Adrian, *In the Name of Rome – The Men who won the Roman Empire*. London: Phoenix, 2004
- Green, James, *The Recorded Sayings of Zen Master Joshu*. Boston: Shambhala, 1998
- Hale, John R., *Lords of the Sea – The epic Story of the Athenian Navy and the Birth of Democracy*. London: Penguin books, 2009
- Hanson, Victor Davis, *A War like no other – How the Athenians an Spartans fought the Peloponnesian War*. London: Methuen, 2005
- Heine, Steven, *Opening a Mountain : Koans of the Zen Masters*. Oxford: Oxford University Press, 2002
- Histoire de la vie privée. Tome 1: De l'Empire romain à l'an mil*. Red. Ariès, Philippe & Duby, George.
- Histoire de la Vie privée. Tome 2: De l'Europe féodale à la Renaissance*. Red. Ariès, Philippe & Duby, George.

- Histoire de la Vie privée. Tome 3: De la Renaissance aux Lumières.* Red. Ariès, Philippe & Duby, George.
- Histoire de la Vie privée. Tome 4: De la Revolution à la grande Guerre.* Red. Ariès, Philippe et al.
- Histoire de la Vie privée. Tome 5: De la première Guerre mondiale à nos jours.* Red. Ariès, Philippe et al.
- Holstein, Alexander. *Pointing at the Moon.* Rutland: Charles E. Tuttle Company, 1993
- Hughes, Robert, *De Schok van het Nieuwe – Kunst in het Tijdperk van Verandering.* Utrecht: Veen, 1991
- Huxley, Aldous, *The Doors of Perception.* 1954
- Huxley, Aldous, *The Devils of Loudun.* 1953
- Isa Upanishad.* Amsterdam: Stichting Ars Floreat, 2003
- Johnston, Sarah Iles (ed.), *Religions of the Ancient World – a Guide.* Cambridge: Harvard University Press, 2004
- Joyces, James, *Ulysses.* London: The Bodley Head, 1969
- Joyces, James, *Ulysses.* Amsterdam: De Bezige Bij, 1975
- Kagan, Donald, *The Peloponnesian War – Athens and Sparta in savage Conflict 431 - 404 BC.* London: Harper and Collins Publishers, 2003
- Kapleau, Philip, *The Three Pillars of Zen.* New York: Anchor Books: 1980
- Kapleau, Philip, *Zen: Dawn in the West.* New York: Anchor Books: 1980
- Katō, Yoshirō Tamaru, e.a., *The Threefold Lotus Sutra.* Tokyo: Kosei Publishing Co, 1999
- Keegan, John, *A History of Warfare.* London: Pimlico, 2004;
- Keizan Jōkin, *Denkōroku, The Record of the Transmission of the Light.* Mount Shasta: Shasta Abbey Press, 2001
- Kelly, Fergus, *A Guide to Early Irish Law.* Dublin: Duldalgan Press, 2005

- Kelly, Fergus, *Early Irish Farming*. Dublin: Duldalgan Press, 2000
- Kennett, Jiyu, *How to grow a Lotus Blossom*. Mount Shasta: Shasta Abbey, 1977
- Kennett, Jiyu, *The Wild, White Goose – Volume I & II*. Mount Shasta: Shasta Abbey, 1977 - 1978
- Kennett, Jiyu, *Zen is Eternal Life*. Emeryville: Dharma Publishing, 1976
- Klostermaier, Klaus K., *A Survey of Hinduism*. Albany: State University of New York Press, 2007
- Kuiper, P.C., *Ver Heen*. 's-Gravenhage: SDU Drukkerij, 1988
- Leighton, Taigen Dan & Okumura, Shohaku, *Dōgen's Extensive Record*. Boston: Wisdom Publications, 2004
- Lendon, J.E., *Song of Wrath – the Peloponnesian war begins*. New York: Basic Books, 2010
- Lewis, Franklin D., *Rumi, Past and Present, East and West*. Oxford: Oneworld, 2003
- Lewis-Williams, David & Pearce, David, *Inside the neolithic Mind*. London: Thames & Hudson, 2009
- Lopez, Donald S., *The Heart Sutra explained*. Delhi: Sri Satguru Publications, 1990
- Luk, Charles, *The Sūrangama Sūtra*. New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers, 2001
- Luijpen, W., *Fenomenologie en Atheïsme*. Leuven: W. Vergaelen, 1979
- Luijpen, W., *Nieuwe inleiding tot de existentiële fenomenologie*. Utrecht: Het Spectrum, 1976
- Major B.D. Basu ed., *The Upanishads, Volume 1*. New Delhi: Cosmo Publications, 2007
- Major B.D. Basu ed., *Chhandogya Upanishad, Volume 3*. New Delhi: Cosmo Publications, 2007
- Major B.D. Basu ed., *Studies in the first Six Upanishads; and the Isa and Kena Upanishads, Volume 23*. New Delhi: Cosmo Publications, 2007

- Mallory, J.P. & Adams, D.Q., *The Oxford Introduction to Proto-Indo-European and the Proto-Indo-European World*. Oxford: Oxford University Press, 2007
- Mallory, J.P., *In Search of the Indo-Europeans*. New York: Thames & Hudson, 2005
- Maslow, Abraham, *A Theory of Human Motivation*. *Psychological Review*, 50, 370-396 1943
- McGrath, Kevin, *STRĪ women in Epic Mahābhārata*. Cambridge: Ilex Foundation, 2009
- McGrath, Kevin, *The Sankrit Hero – Karṇa in Epic Mahābhārata*. Leiden: Brill, 2004
- Merleau-Ponty, Maurice, *Fenomenologie van de waarneming*. Amsterdam: Boom, 2009
- Merzel, Dennis Genpo, *The Path of the Human Being*. Boston: Shambhala, 2003
- Michaels, Axel, *Hinduism*. Princeton: Princeton University Press: 2004
- Mieroop, Marc van de, *A History of the Ancient Near East*. Oxford: Blackwell Publishing, 2004
- Milliken, William F. & Milliken, Douglas L., *Race Car Vehicle Dynamics*. Warrendale: SAE, 1995 P. 833
- Nicholson, Reynold A., *The Mathnawi of Jalālu'ddin Rūmī, Books I – VI*. Cambridge: Biddles Ltd, 2001
- Nishijima, Gudo & Cross, Chodo, *Master Dogen's Shobogenzo – Books 1 – 4*, Woking: Windbell Publications, 1994
- Norwich, John Julius, *The Popes, A History*, London: Chatto & Windos, 2011
- Nyogen Senzaki & McCandless, Ruth. *The Iron Flute – 100 Zen Kōans*. Rutland: Charles E. Tuttle Company, 1985
- Ostler, Nicholas, *Empires of the Word – A Language History of the World*. New York: Harper Collins, 2005
- Pirsig, Robert M., *Lila, an Inquiry in Morals*. London: Bantam Press, 1991

Pollock, Sheldon, *The Language of the Gods in the World of Men – Sanskrit, Culture, and Power in the premodern India*. Berkeley: University of California Press, 2006

Porter, Bill, *Road to Heaven - Encounters with Chinese Hermits*. Berkeley: Counterpoint, 1993

Porter, Bill, *Zen Baggage*, Berkeley: Counterpoint, 2009

Potok, Chaim, *Omzwervingen*, 's-Gravenhage: BZZTòH 1999

Proust, Marcel, *De kant van Swann*, Amsterdam: De Bezige Bij, 1986

Radhakrishnan & Moore, *A Source Book in Indian Philosophy*. Princeton: Princeton University Press, 1973

Red Pine (Bill Porter), *Lao-Tzu's Tao Te Ching*. San Francisco: Mercury House, 1996

Red Pine (Bill Porter), *Lao-Tzu's Tao Te Ching (revised edition)*. Port Townsend: Copper Canyon Press, 2006

Red Pine (Bill Porter), *The Diamond Sutra*. New York: Counterpoint, 2001

Red Pine (Bill Porter), *The Heart Sutra*. Washington D.C.: Shoemaker & Hoard, 2004

Robb, Graham, *The discovery of France*. London: Picador, 2007

Rond, Mark de, *The last Amateurs*, Cambridge: Icon Books, 2008

Sargeant, Winthrop, *The Bhagavad Gîtâ*. Albany: State New York University Press, 1994

Sartre, Jean-Paul, *Being and Nothingness*. New York: Washington square press: 1977

Schumann, Hans Wolfgang, *De Historische Boeddha*. Rotterdam: Asoka, 1998

Sekida, Katsuki, *Two Zen Classics – Mumonkan & Hekiganroku*. New York: Weatherhill, 1977

Sekida, Katsuki, *Zen Training – Methods and Philosophy*. New York: Weatherhill, 1981

Senzaki, Nyogen, *Eloquent Silence: Gateless Gate*. Boston: Wisdom Publications, 2008

- Sheng Yen, *Footprints in the Snow – the Autobiography of a Chinese Buddhist Monk*. New York: Doubleday, 2008
- Skyenner, Robin & Cleese, John, *Life and how to survive it (Over het leven)*, Utrecht: Kosmos-Z&K Uitgevers, 1996
- Shibayama, Zenkei, *A Flower Does not Talk, Zen Essays*. Tokyo: Charles E. Tuttle, 1997
- Shibayama, Zenkei, *The Gateless Barrier, Zen Comments on the Mumonkan*. Boston: Shambhala, 1974
- Slauerhoff, Jan Jacob, *Alleen in mijn gedichten kan ik wonen*. 's-Gravenhage: Nijgh & Van Ditmar, 1978
- Starr, Jonathan, *Tao te Ching*. New York: Penguin, 2003
- Stcherbatsky, TH, *Buddhist Logic, Volume I – II*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers, 2004
- Stevens, John, *Three Zen Masters, Ikkyū, Hakuin, Ryōkan*. Tokyo: Kodansha International, 1993
- Stryk, Lucien, *Triumph of the Sparrow, Zen Poems of Shinkichi Takahashi*. New York: Grove Press, 1986
- Suzuki, D.T., *Essays in Zen Buddhism – First, Second, Third Series*. New York: Grove Press, 1978
- Suzuki, D.T., *Studies in the Lankavatara Sutra*. New Delhi: Munshiram Manoharlal Publishers, 1998
- Suzuki, Shunryu, *Branching Streams Flow in the Darkness*. Berkely: University of California Press: 1999
- Suzuki, Shunryu, *Zen Mind, Beginners Mind: Informal Talks on Zen Meditation and Practice*. New York: Weatherhill, 1980
- Taleb, Nassim Nicholas, *The Black Swan*. London: Penguin Books, 2007
- Tarkovski, Andrei, *De verzegelde tijd – Beschouwingen over de filmkunst*. Groningen: Historische Uitgeverij, 1986

The Connected Discourses of the Buddha – Volume I & II. Massachusetts: Wisdom Publications, 2000

The Long Discourses of the Buddha. Massachusetts: Wisdom Publications, 1995

The Middle Length Discourses of the Buddha. Massachusetts: Wisdom Publications, 1996

Thomas, Dylan, *Collected Poems 1934 – 1952.* London: Billings & Sons, 1978

Thich Nhat Hahn, *No Death, No Fear - Comforting Wisdom for Life.* New York: Riverhead Books, 2002

Thich Nhat Hahn, *The heart of understanding.* Berkeley: Parallax Press, 1988

Thich Nhat Hahn, *Vorm is leegte, leegte is vorm.* Rotterdam: Asoka, 2007

Waddell, Norman, *Zen Words for the Heart: Hakuin's Commentary on the Heart Sutra.* Boston: Shambhala, 1996

Watson, Burton, *The Complete Works of Chuang Tzu.* New York: Columbia University Press, 1968

Watson, Burton, *The Lotus Sutra.* New York: Columbia University Press, 1993

Watson, Burton, *The Zen Teachings of Master Lin-Chi.* New York: Columbia University Press, 1999

Wetering, Janwillem van de, *De Lege Spiegel.* Amsterdam: De Driehoek

Wetering, Janwillem van de, *Het Dagende Niets.* Amsterdam: De Driehoek

Wetering, Janwillem van de, *Zuivere Leegte.* Rotterdam: Asoka, 2000

Whitney, William Dwight, *The Roots, Verb-forms, Primary Derivatives of the Sanskrit Language.* Delhi: Low Price Publications, 1995

Wick, Gerry Shishin, *The Book of Equanimity – Illuminating Classic Zen Koans.* Somerville MA: Wisdom Publications, 2005

Wieseltier, Leon, *Kaddisj.* Amsterdam: De Bezige Bij, 1999

Wu, John C. H., *The Golden Age of Zen – Zen Masters of the T'ang Dynasty.* Bloomington: World Wisdom, 2003

Yamada Kôun Roshi, *Hekiganroku, Die Niederschrift vom blauen Fels*. München: Kösel-Verlag, 2002

Yamada Kôun Roshi, *Gateless Gate (Mumonkan)*. Tucson: The University of Arizona Press, 1990

Yogananda, Paramahansa, *The Bhagavad Gîtâ*. Los Angeles: Self-Realization Fellowship, 2001

Index

Pro memore

Licentie

[Creative Commons](#)

Naamsvermelding - Niet Commercieel-Gelijk Delen 3.0 (CC BY-NC-SA 3.0)

Dit is de vereenvoudigde (human-readable) versie van de [volledige licentie](#).

De gebruiker mag:

- **het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven**
- **Remixen** - afgeleide werken maken

Onder de volgende voorwaarden:

- **Naamsvermelding** — De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden (maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met uw werk of uw gebruik van het werk).
- **Niet-commercieel** — De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.
- **Gelijk delen** — Indien de gebruiker het werk bewerkt kan het daaruit ontstane werk uitsluitend krachtens dezelfde licentie als de onderhavige licentie of een gelijksoortige licentie worden verspreid.

Met inachtneming van:

- **Afstandname van rechten** — De gebruiker mag [afstand doen](#) van een of meerdere van deze voorwaarden met voorafgaande toestemming van de rechthebbende.
- **Publiek domein** — Indien het werk of een van de elementen in het werk zich in het [publieke domein](#) onder toepasselijke wetgeving bevinden, dan is die status op geen enkele wijze beïnvloed door de licentie.
- **Overige rechten** — Onder geen beding worden volgende rechten door de licentie-overeenkomst in het gedrang gebracht:

- Het voorgaande laat de wettelijke beperkingen op de intellectuele eigendomsrechten onverlet.
- De morele rechten van de auteur
- De rechten van anderen, ofwel op het werk zelf ofwel op de wijze waarop het werk wordt gebruikt, zoals het [portretrecht](#) of het recht op privacy.
- **Let op** — Bij hergebruik of verspreiding dient de gebruiker de licentievoorwaarden van dit werk kenbaar te maken aan derden. De beste manier om dit te doen is door middel van een link naar deze webpagina.

Creative Commons may be contacted at <http://creativecommons.org/>.

“Wie ben jij” gaat over jou en mij en over alles dat met ons in verbinding staat. Zijn jij en ik verbonden of zijn wij gescheiden? Wat maakt jou tot degene die jij bent? Wie ben jij voor jouw geboorte en wie zal jij zijn na jouw overlijden? Besta jij zonder heelaal? Hoe ben jij bewust van jezelf? En hoe zijn anderen bewust van jou?

Het antwoord op al deze vragen is voorlopig onbekend, maar toch stellen wij deze vragen.

Wij gaan op zoek naar de weg die jou vormt tot wat jij bent. Deze zoektocht – met 17 aanlegplaatsen – zal een thuiskeer zijn. Odysseus deed tien jaren over zijn reis van Troje naar huis. Wij doen heel wat langer over onze Odyssee: onze tocht voert van het begin tot nu. Aan het einde zullen wij terugkijken op onze reis. Wij zien dat alles in een zucht is volbracht.

Dit deel 1 van “Wie ben jij” is een weergave van de berichten op de weblog janvanorigonl.wordpress.com over het ontstaan van het toekomstige boek. In dit deel zijn de berichten opgenomen over de eerste drie hoofdstukken van het boek.

De delen 2 en 3 zullen de berichten over hoofdstuk 5 en hoofdstuk 7 van het boek in wording gaan omvatten.

 Uitgeverij-Amsterdam